

2015

[SPOLOČNÝ PROGRAM ROZVOJA OBCÍ DOLNEJ ORAVY]

2015 - 2023

Obsah

0. ÚVOD.....	3
1. ANALYTICKÁ ČASŤ	4
1.1 Vymedzenie a lokalizácia územia.....	4
1.2 Historický vývoj územia	6
1.3 Životné prostredie.....	15
1.4 Demografia a trh práce.....	18
1.5 Občianska infraštruktúra a vybavenosť územia.....	24
1.6 Technická infraštruktúra	28
1.7 Hospodárstvo regiónu	31
1.8 Dotazníkový prieskum a šetrenia	38
1.9 SWOT analýza	42
2. STRATEGICKÁ ČASŤ	49
2.1 Stanovenie kľúčových faktorov a disparít rozvoja územia	49
2.2 Vízia, ciele a priority regiónu	52
3. PROGRAMOVÁ ČASŤ	53
3.1 Priority a opatrenia	53
4. REALIZAČNÁ ČASŤ A FINANČNÝ PLÁN	55
4.1 Akčný plán, projektové zámery a financovanie aktivít	55
5. ZÁVER	68
6. ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	69

0. ÚVOD

Programy hospodárskeho a sociálneho rozvoja obcí Dolnej Oravy z obdobia 2007 - 2013 bolo potrebné prepracovať a doplniť, nakoľko novelou zákona o podpore regionálneho rozvoja č. 309/2014 Z. z. boli stanovené zmeny v obsahu týchto programových dokumentov. Súčasne táto novela zákona uložila obciam svoje programy rozvoja, ak boli schválené, či aktualizované pred 1. januárom 2015 uviesť do súladu s ustanoveniami zákona do 31. decembra 2015. Okrem týchto povinností vznikla novelou zákona aj možnosť vytvorenia spoločného programu rozvoja obcí, ktorý môžu obce plnohodnotne využívať pri uplatňovaní princípu partnerstva s jednou prípadne viacerými susediacimi obcami.

Takúto možnosť využili aj obce Dolnej Oravy, ktoré sa spojili a vytvorili dokument s názvom Spoločný program rozvoja obcí Dolnej Oravy. K takejto možnosti samosprávy pristúpili hneď z niekoľkých dôvodov. Prvým dôvodom bola požiadavka na zosúladenie dokumentu s novelou zákona; druhým dôvodom bol fakt, že finančné nároky na takto koncipovaný dokument budú nižšie v porovnaní s tým, že by si každá obec mala aktualizovať strategický dokument samostatne.

Spoločný program rozvoja obcí je komplexným dokumentom, integrujúcim otázky rozvoja fyzických štruktúr obyvateľstva so sociálnymi, ekonomickými a ďalšími aspektmi. Preto bude mať voči ostatným plánovacím dokumentom spracovaných na miestnej úrovni zastrešujúcu funkciu a počíta s tým, že jeho funkcia voči ostatným spracovaným rozvojovým dokumentom na lokálnej úrovni bude nadradená. Spoločný program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obcí Dolnej Oravy je v súlade s cieľmi a prioritami ustanovenými v Národnom rozvojovom pláne a s metodikou na vypracovanie príslušného PHSR pre obce a mestá. Spoločný program rozvoja obcí Dolnej Oravy tvoria 4 samostatné kapitoly. V analytickej časti budú komplexne rozobraté základné regionálne charakteristiky tohto územia, ktoré vyústia do SWOT analýzy. Pri tvorbe analytickej časti budeme vychádzať aj z dotazníkového prieskumu. Strategická časť bude venovaná výstupom z predchádzajúcej kapitoly, v ktorej stanovíme kľúčové faktory rozvoja a disparity regiónu. Tieto následne vyústia do cieľov, jednotlivých priorít a opatrení pre rozvoj Dolnej Oravy. V programovej časti budú uvedené všetky priority a opatrenia regionálneho rozvoja týkajúce sa definovaného regiónu. V záverečnej implementačnej časti a finančnom pláne budú uvedené všetky plánované projektové zámery, ich financovanie a akčný plán na ich realizáciu.

Spoločný program rozvoja obcí Dolnej Oravy je spracovaný do roku 2023 vrátane. Spoločný program rozvoja je otvorený dokument, ktorý v prípade podstatných zmien bude možné podľa potreby aktualizovať, a po jeho schválení jednotlivými zastupiteľstvami obcí v zmysle zákona, bude slúžiť ako aktualizovaný dokument v programovom období 2014 - 2020.

1. ANALYTICKÁ ČASŤ

1.1 Vymedzenie a lokalizácia územia

Mikroregionálny celok Dolná Orava sa nachádza v Žilinskom samosprávnom kraji, v juhozápadnej časti okresu Dolný Kubín a tvorí 9 obcí západne od katastrálneho územia okresného mesta Dolný Kubín. Sú to nasledovné obce: Kľačany, Párnica, Žaškov, Istebné, Veličná, Oravská Poruba, Jasenová, Vyšný Kubín a Leštiny.

Najvýchodnejší bod sa nachádza v katastrálnom území obce Leštiny (49°17' severnej geografickej šírky a 19°38' východnej geografickej dĺžky). Najzápadnejší bod vyčleneného územia sa nachádza v katastrálnom území obce Kľačany (49°17' severnej geografickej šírky a 19°07' východnej geografickej dĺžky). Najsevernejšia časť územia sa nachádza v časti katastrálneho územia obce Veličná (49°28' severnej geografickej šírky a 19°21' východnej geografickej dĺžky) a najjužnejší bod opisovaného regiónu sa nachádza v katastrálnom území obce Kľačany (49°13' severnej geografickej šírky a 19°13' východnej geografickej dĺžky).

Obrázok 1: Obce Dolnej Oravy

Z geomorfologického hľadiska možno územie zaradiť do Oravskej Magury (severná časť Dolnej Oravy), Oravskej vrchoviny (východná časť Dolnej Oravy), Chočských vrchov (južná časť Dolnej Oravy), Veľkej Fatry (juhozápadnej časti Dolnej Oravy) a Malej Fatry (západná časť Dolnej Oravy).

Riešené územie hraničí na severe s obcou Zázrivá okresu Dolný Kubín. Na juhu hraničí s obcami okresu Ružomberok. Sú nimi obce Stankovany, Švošov, Komjatná a Valaská Dubová. Na juhovýchode sledované územie hraničí s obcou Lúčky okresu Ružomberok. Na západe hraničí s obcami Šútovo a Krpeľany okresu Martin, a obcou Terchová okresu Žilina. Na východe hraničí s obcou Osádka okres Dolný Kubín.

Dopravná sieť je tu tvorená cestami I/59 (E 77 – cesta 1. triedy s medzinárodným významom; z Vyšného Kubína do Jasenovej), III/05917 (z Vyšného Kubína do Leštín). I/70 (cesta I. triedy z Kľačian smerom do Dolného Kubína). I/18 (cesta I. triedy v trase z Kľačian do Martina). Územie je tvorené aj cestami II. a III. triedy. Sú to cesta: II/583 (z Párnice smerom do Zázrivej), cesty III/018025 (Kľačian), III/0701, III/0702 (Žaškov), III/0703 (Istebné), III/0705 (Veličná – Revišné), III/0708 (Dolný Kubín – Oravská Poruba – Veličná), III/05917 (smerom z Vyšného Kubína do Leštín).

Územím prechádza aj železničná trať. Je to jednokolejová trať číslo 181 Kľačian – Trstená, ktorá má dĺžku 56,45 km. Územím prechádza aj medzinárodné železničné spojenie Košice – Žilina. V dotknutom území sa nachádzajú 4 zastávky (Kľačian, Párnica, Istebné, Veličná).

Hlavnou riečnou tepnou územia je rieka Orava a Váh. Okrem nej sú v území povrchové vody väčšieho významu: Jasenovský potok, Mlynský potok, Žaškovský potok, Leštinský potok, Zázrivka, Istebnianka, Orvišník a Trsteník.

Najnižší bod celého územia sa nachádza v nadmorskej výške 365 m n. m. v riečnom koryte rieky Váh v katastri obce Kľačian. Najvyšší bod opisovaného územia sa nachádza v katastrálnom území obce Vyšný Kubín, ktorým je vrchol Veľký Choč v nadmorskej výške 1 611 m n. m.

1.2 Historický vývoj územia

Orava, Arwa, Aryva, Arawa, Oravia, Aravia – viacero modifikácií názvu regiónu a rieky, v povodí ktorej sa kraj rozprestiera. Samotný názov sa prvotne vzťahoval na rieku, pričom A. Kavuljak uvádza, že pôvod slova môže byť galského pôvodu a znamenať bystrý tok, bystrú vodu, ale i pôvodu germánskeho a vychádzať z názvu limby. Vo forme Arwa sa pomenovanie objavuje prvý raz v listine z roku 1267. Osídľovanie regiónu Orava začína niekedy v dobe kamennej. Nálezy v oblasti brehov Čiernej Oravy sú dokladom mladopaleolitického človeka. V 19. storočí sa Mikulášovi Kubínymu na lužickom pohrebisku v Oravskom Podzámku podarilo objaviť dioritický klin, ktorý podľa určitých tvarových a materiálových indícií je možné zaradiť do obdobia eneolitu. Archeologickými výskumami sa podarilo zmapovať a doložiť postupné osídľovanie regiónu v strednej a mladšej dobe bronzovej a v dobe železnej (Dolný Kubín, Medzihradné, Tupá a Ostrá skala, Veličná, Oravský podzámok, Ostražica, Istebné, Medzibrodie, atď.). Osídlenie nebolo prerušené ani v dobe rímskej (Trniny) a neskôr i v období príchodu Slovanov na naše územie, ktorí sa v oblasti Oravy usadili na prelome 8. a 9. storočia p. n. l. na výšinných sídliskách Trniny nad Dolným Kubínom, Istebné – Hrádok, na hradnej vyvýšenine nad Oravským Podzámkom a v hradisku Ostrá skala nad Vyšným Kubínom. Prvá písomná zmienka, týkajúca sa územia Oravy, sa nachádza v listine z roku 1265, ktorou Belo IV. upravoval povinnosti a výsady kráľovských poddaných v Liptove. Práve v nej sa spomína už existujúca colná stanica v Tvrdošíne. Tridsiatok sa nachádzal na významnej obchodnej ceste, prechádzajúcej údolím Oravy do Poľska, cez ktorú sa do Uhorska dovážalo súkno, soľ, olovo a rôzny iný tovar. O tom, že oravský región nebol neobývaným územím svedčí ďalší písomný doklad, listina z roku 1267. Panovník Belo IV. ňou daroval vnukom zvolenského župana Detrika Varín, Žilinu a Tepličku ako výmenu za Oravu s hradom. Samotný pojem „possessio Arwa.....cum castro“ neznamenal iba Oravský hrad a jeho bezprostredné okolie, ale pravdepodobne sa jednalo už o významovo širšiu formuláciu, ktorá zahŕňala nielen colnú stanicu a niekoľko historicky doložených zemianskych sídiel, ale celé vtedajšie územie Oravy. Môžeme predpokladať, že už v polovici 13. storočia tu existovali menšie dediny, doložené historicky až neskôr. Orava bola kráľovským majetkom, ktorý patril spolu s Liptovom a Turcom k Zvolenskému komitátu ako Oravský dištrikt, ale samostatná Oravská stolica sa vyprofilovala až koncom 14. storočia. Osídľovanie regiónu sa rozvíjalo v okolí riečnych tokov a obchodných ciest a počas celého dejinného vývoja Oravy sa postupne formovali a vznikali osady na domácom zvykovom práve (Veličná, Revišné, Istebné,...), na nemeckom práve (Žaškov, Párnica, Trstená...), predovšetkým však na práve valašskom (Medzibrodie, Bziny, Ústie, Pucov, Chlebnice, Oravský Biely Potok, Námestovo, Zubrohlava, Habovka, Suchá Hora...), ktoré koncom 16. storočia prerástlo na doosídľovanie lokalít na práve kopaničiarskom (Rabčice, Zákamenné, Veselé, Sihelné, Mútne, Novot'). Jeho uplatnenie podmienili snahy o zväčšenie úžitkovej pôdy a viaceré lokality, založené pôvodne na valašskom práve (Rabča, Klin, Oravská Polhora...) z tohto dôvodu začali pri dobudovávaní dediny využívať kopaničiarske právo. V 18. storočí vznikli už iba dve osady – Oravská Lesná a Beňadovo a proces osídľovania územia Oravy bol v podstate ukončený. Všetky obce, až na niekoľko lokalít, vo vlastníctve šľachtických rodín, patrili pod správu hradného panstva. Charakteristickým a hlavným zameraním obyvateľstva, žijúceho na území Oravy, bolo poľnohospodárstvo spojené s chovom dobytky a oviec. Doplnkovým zamestnaním sa stala remeselná a domácka výroba. Regionálny rámec presiahla výroba a predaj plátna a tiež spracovanie kameňa a dreva. Oravskí plátenníci vyvážali svoje výrobky aj na vzdialené trhy vo vtedajšej Európe, Ázii i Afrike. Život oravských obyvateľov, podobne ako i ľudí v iných regiónoch, závisel od politickej situácie uhorského štátu. Protihabsburské povstania (1604-1606, 1618-1626, 1648-1660, 1678-1687 a 1703-1711) znamenali pre Oravu zničené, vypálené a vyrabované usadlosti, čo prinieslo opätovné zhoršenie i

tak biednych životných pomerov ľudí. V roku 1672 sa rozohorelo jedno z najväčších oravských povstanií vedené Gašparom Pikom, ktoré bolo však krvavo potlačené. Nešťastím pre oravský región bol prechod poľsko-litovských vojsk, smerujúcich z Poľska ku Viedni do boja proti Turkom, kedy ľahlo popolom 27 oravských dedín. Nielen povstania, prechádzajúce a táboriace vojská a neúnosné povinnosti a dane zhoršovali biedu obyvateľov, ale často krát to boli i rôzne živelné pohromy, povodne (1813), požiare, epidémie moru či cholery (1739, 1831, 1846-1847) a neúrody (1715-1716). Revolúcia v rokoch 1848 – 1849, ktorá zasiahla celú Európu priniesla zrušenie feudalizmu, výkup poddaných z feudálnych povinností a otvorila cestu k vytvoreniu modernej spoločnosti. V uhorských pomeroch však zostalo zachovaných mnoho polofeudálnych prežitkov. Oravský komposesorát, bývalý hlavný feudál, sa po roku 1868 transformoval na moderný veľkostatok a predstavoval vlastne jediný väčší podnik v regióne, v ktorom naďalej prevládala agrárna malovýroba. Nedostatok pracovných príležitostí a politický útlak zo strany vtedajšej uhorskej vlády, viedli k masovému vystahovalectvu, predovšetkým do USA. Mnohí Oravci v zámorí ostávali natrvalo. Prvá svetová vojna sa územia Oravy priamo nedotkla, ale hospodársky chaos a politické vrenie, ktoré spôsobila, mali v regióne silný ohlas. V roku 1918 sa Rakúsko-Uhorsko rozpadlo a Orava sa stala súčasťou prvej ČSR. Vytváranie a formovanie hraníc nového štátu znamenalo i to, že sa časť Hornej Oravy, spolu 12 obcí, stala v roku 1920 súčasťou Poľska. V podmienkach demokratickej ČSR došlo na Orave k širokému rozvoju kultúry a školstva, vznikli tu prvé stredné školy, na ktorých sa vyučovalo slovensky, založené boli mnohé kultúrne spolky. Hospodárstvo však bolo poznačené absenciou priemyslu a dôsledkami veľkej hospodárskej krízy v medzivojnovom období. Hospodárska kríza a vznik fašistického režimu v Nemecku viedli k rozpadu ČSR. Slovensko sa stalo samostatným štátom, ale pod nemeckou kontrolou. Začiatok 2. svetovej vojny priamo zasiahol Oravu, keď Slovensko po nemeckom útoku na Poľsko znova obsadilo obce odstúpené v roku 1920. Vojnové pomery a odpor voči fašistickému režimu viedli k vytvoreniu odboja a k protifašistickému povstaniu v roku 1944. Orava sa stala povstaleckým územím a partizáni bojovali v lesoch proti fašizmu až do oslobodenia v apríli roku 1945.

Po druhej svetovej vojne a vytvorení komunistického režimu v obnovej ČSR došlo na Orave k rozsiahlym zmenám. Bola vybudovaná Oravská priehrada, dominantna severnej časti regiónu, vody ktorej zatopili obce Slanica, Osada, Oravské Hámre, Ústie a Ľavkovo. Vznikli významné priemyselné podniky ako OFZ, Tesla Orava, SEZ, ktoré dali Orave podobu moderného regiónu.

Geopolitické zmeny po „nežnej“ revolúcii v roku 1989 viedli k rozpadu ČSR a vzniku SR ako demokratického štátu. Napriek tomu, že Oravu poznačili všetky problémy modernej doby, zachovala si svoj osobitý charakter (Floreková, Chmelík, Oravské múzeum P.O.H.).

Do 14. storočia Orava nejestvovala ako samostatný administratívny celok ale bola len súčasťou Zvolenského komitátu. Po definitívnom rozpade zvolenského komitátu sa v druhej polovici 14. storočia vytvorili aj orgány stoličnej samosprávy oravskej šľachty. Prvú listinu vydanú oravskou stolicou poznáme z roku 1382. Oravská stolica sa skladala pôvodne len z dvoch slúžnovských okresov. Bol to tzv. Horný a Dolný. V roku 1777 sa stolica nanovo rozdelila na štyri slúžnovské okresy: Dolnokubínsky, Oravskopodzámsky, Trstenský a Námestovský.

V rámci tzv. jozefínskych reforiem cisára Jozefa II. v roku 1785 boli značne zmenené hranice stolíc a ich funkcia zmenou šľachtických stolíc na moderné štátne stolice. Cisár Jozef II. spojil v rámci svojej reorganizácie v roku 1786 Oravskú a Liptovskú stolicu do jedného celku. Ako mnohé iné cisárovo

reformy i táto sa po jeho smrti pre odpor šľachty skončila neúspechom. V roku 1790 sa samostatnosť Oravskej stolice znovu obnovila a existovala samostatne až do roku 1850.

Od tohto roku a počas celého obdobia Bachovho absolutizmu bola Oravská stolica premenovaná na župu (všetky stolice na Slovensku sa v tom období premenovali na župy) a pripojená k Turčianskej stolici (teraz už župe), čím vznikla Oravsko – turčianska župa. Tento stav trval až do roku 1867, kedy boli hranice žúp zmenené opäť do podoby pred roka 1848, čím teda Oravská župa nadobudla svoju samostatnosť v rámci administratívneho usporiadania. Takéto administratívne členenie ostalo zachované až do roku 1923. Dokonca na tom nezmenilo nič ani vznik Česko - Slovenska v roku 1918, ktoré prevzalo doterajší právny systém a územné a správne usporiadanie.

Po roku 1923 nasledovalo na Orave veľžupné zriadenie s už sformovanými okresmi (trvanie 1923 až 1928). Územie Oravy bolo začlenené do Župy XVII. s úsídľom v Turčianskom Sv. Martine. na území Oravy boli vytvorené tri okresy: Dolný Kubín, Námestovo a Trstená.

V rokoch 1928 – 1939 bolo v Česko–Slovensku župné usporiadanie nahradené krajinským zriadením. Celé územie Slovenska sa nazývalo Slovenská krajina. Okresy na Orave ostali identické s predošlými tromi okresmi.

Po vzniku vojnovnej Slovenskej republiky (1939 – 1945) sa Orava opäť dostala pod župné zriadenie (opäť boli zavedené župy ako administratívne jednotky). Jej názov bol Tatranská župa so sídlom v Ružomberku. Na Oravu zasahovali tri okresy: Dolný Kubín, Trstená a Námestovo.

Po skončení vojny sa začali kreovať kraje a okresy (obdobie 1949 – 1960). Územie Oravy patrilo do žilinského kraja a na území sa opätovne vytvorili tri okresy: Dolný Kubín, Námestovo, Trstená.

Po roku 1960 až do roku 1990 Orava spadala pod Stredoslovenský kraj so sídlom v Banskej Bystrici s jediným okresom na území celej Oravy, a to okresom Dolný Kubín.

Počas obdobia rokov 1990 až 1996 bolo územie Oravy jedným okresom – okresom Dolný Kubín, ktorý sa členil na 4 obvody: Dolný Kubín, Námestovo, Tvrdošín (po prvýkrát v histórii) a Trstená.

K ďalšej reorganizácii miestnej štátnej správy došlo v roku 1996. Bolo zrušených 121 obvodov a opätovne sa zaviedla krajská úroveň štátnej správy. Orava spadala pod správu Žilinského kraja, na svojom území mala 3 okresy: Námestovo, Dolný Kubín a Tvrdošín. Od roku 2002 sa Žilinský kraj premenoval na Žilinský samosprávny kraj, respektíve vyšší územný celok. Vnútorne členenie Oravy ostalo zachované.

Stručná charakteristika jednotlivých obcí Dolnej Oravy

Kraľovany

Obec Kraľovany leží medzi pohorím Malej a Veľkej Fatry, pri sútoku riek Váh a Orava. Obec je vzdialená 18 km od Dolného Kubína. Dopravná poloha obce Kraľovany je veľmi dobrá vzhľadom k úrovni vybudovaného cestného a železničného spojenia. Obyvatelia obce môžu využívať miestne autobusové a vlakové dopravné spojenie. Obec je súčasťou územia vyššieho územného celku Žilinského samosprávneho kraja, z administratívneho hľadiska prináleží okresu Dolný Kubín. Prvá písomná zmienka o obci je z roku 1363 v listine, v ktorej je spomínaná dôležitá obchodná cesta od Sučian cez Kraľovany do Ružomberka, teda v priestore stretu troch regiónov – Oravy, Turca a Liptova. Práve obchod, ale aj rybolov a iné hospodárske aktivity boli s najväčšou pravdepodobnosťou hlavným dôvodom i predpokladom pre vznik pôvodnej osady. O polstoročie v roku 1420 sa obec spomína ako súčasť majetku Oravského hradu, ktorý vtedy prináležal

uhorskému kráľovi, neskôr rodine Thurzovcov. Prví osadníci pochádzali z Turian. Obec bola – vzhľadom na svoju strategickú polohu – vždy súčasťou historických pohybov, vrátane vojenských, po ktorých bola obec vždy nepriaznivo poznačená. To sa odrážalo aj v živote samotných obyvateľov, ktorí sa zaoberali predovšetkým pltníctvom a drevorubačstvom. Nie náhodou je obsahom obecného znaku a pečate práve plť na vode s dvomi k sebe obrátenými pltníkmi. Kraľovianska pltnica bola hospodársky aktívna až do roku 1943 a hornatý chotár obce tvorili lesy s rozlohou viac ako 1000 ha. Do hospodárstva obce a života jej obyvateľov však významnou mierou zasahovali aj mlyn, píla, kameňolom, ťažba piesku a štrku. Geografická poloha a nadmorská výška spôsobujú, že opisované územie leží prevažne v chladnej oblasti. Centrom kultúrneho života obce je obecný kultúrny dom so spoločenskou sálou a knižnicou, kde sa organizujú rozličné kultúrne podujatia. Na organizácii spoločenského života sa podieľa aj obecná samospráva nielen formou poskytovania obecných priestorov pre kultúrne vyžitie obyvateľstva, ale taktiež spolupodieľaním sa na organizovaní kultúrnych, spoločenských a športových podujatí. V obci pôsobí folklórny súbor "Kraľovančan'". Aktívnejšiu zložku tvorí športový život v obci, ako Telovýchovná jednota, rybársky spolok, futbalový klub. Taktiež tu aktívne pôsobia aj iné zbory a združenia, ktoré prispievajú k zlepšeniu kvality života obyvateľov obce. Priamo v obci sa nenachádzajú žiadne kultúrne – historické pamiatky, ktoré by mali vyšší spoločenský význam a plnili by funkciu kultúrne – historických predpokladov určených na rozvíjanie cestovného ruchu v území.

Párnica

S názvom obce Párnica sa prvýkrát stretávame pri popise chotára Istebné. V archívnych dokumentoch z roku 1382 sa spomína, že hranice chotára končili niekde pri potôčiku *Parnicza* (dnes Zázrivka). Z najväčšou pravdepodobnosťou vtedy obec Párnica ešte neexistovala. Pôvod názvu bol odvodený údajne od prameňa teplej vody tzv. teplice, alebo parnice, ktorý sa nachádza za obcou smerom na sever. Prvá písomná zmienka o existencii Párnice pochádza z roku 1420. V priebehu druhej polovice 15. storočia a začiatkom 16. storočia Párnica zaznamenávala priaznivý rozvoj. Zložitým obdobím v dejinách tejto obce bola druhá polovica 17. storočia. Počet obyvateľov sa v priebehu 18. a 19. storočí neustále menil. Obyvateľstvo Párnice tvorili predovšetkým sedliaci.

Obec Párnica leží v juhozápadnej časti Oravy v údolí rieky Orava, v nadmorskej výške 458 m n. m., v chladnej oblasti. Obec Párnica je stredisková obec, cez ktorú prechádza železničná trať Kraľovany - Trstená smerujúca z juhu na sever. Môžeme teda dopravnú polohu obce charakterizovať ako uspokojivú vzhľadom k úrovni vybudovaného cestného spojenia. Obec Párnica patrí podľa administratívneho členenia do okresu Dolný Kubín, ktorý je súčasťou Žilinského kraja. Na geologickej stavbe okolia Párnica sa zúčastňujú dva základné celky pohoria Západných Karpát - tvoria severnú, severozápadnú a západnú časť územia tvoria vnútorné Karpaty - Malá Fatra a menšiu juhovýchodnú a východnú časť chotára mladšie vonkajšie Karpaty - Oravská vrchovina. Obec susedí s obcami Žaškov a Zázrivá. V obci sa každoročne koná množstvo spoločenských a kultúrnych podujatí. Ide o aktivity miestneho charakteru, ktoré sú spojené s históriou a zvyklosťami obce. V rámci kultúrnych podujatí môžeme spomenúť fašiangové zábavy, Deň matiek, Deň detí, Párnické švábkobranie – folklórne dni obce, stretnutia so staršími občanmi, Mikulášske oslavy, Silvestrovskú zábavu, Ples podnikateľov atď. Zo športových podujatí sa pravidelne usporadúva medziuličný futbalový turnaj, silvestrovský stolnotenisový turnaj a futbalový turnaj o pohár starostu obce.

Centrom kultúrneho života je Miestne osvetové stredisko, kde sa organizujú rozličné kultúrne podujatia. Na organizácii spoločenského života sa podieľa obecná samospráva nielen formou poskytovania obecných priestorov pre kultúrne vyžitie obyvateľstva, ale taktiež spolupodieľaním sa na organizovaní

kultúrnych, spoločenských a športových podujatí. Spomedzi zaujímavosti v oblasti ľudovej architektúry, kultúrnych pamiatok a historických budov možno spomenúť: evanjelický kostol z roku 1927, ako aj budovu mlyna a papierne pochádzajúce z roku 1785.

V obci vychádzajú štvrťročne noviny s názvom Párnické noviny. Cieľom je poskytovať občanom aktuálne informácie z prvej ruky o celkovom dianí v obci, uverejňovať rozhodnutia zo zasadnutí obecného zastupiteľstva, informácie zo základnej školy, cirkvi ako aj z ostatných spoločenských organizácií. Párnické noviny si môžu občania stiahnuť alebo pozrieť aj na webovej stránke obce Párnica.

Žaškov

Obec Žaškov leží v južnej časti Oravskej vrchoviny, v hlbokaj a širokej doline potoka Žaškovec, v blízkosti cesty I/70 (cesta I. triedy z Kľačian smerom do Dolného Kubína). Nadmorská výška v strede obce je 482 m n. m., v katastri sa pohybuje v rozmedzí 452 až 1170 m n. m. Rozloha katastrálneho územia je 2 472 ha.

Prvá písomná zmienka o Žaškove je k roku 1351, keď kastelán Oravského hradu Michal Štegel udelil Žaškovu nemecké - žilinské právo. Dozvedáme sa to z listiny kráľa Žigmunda z roku 1388, ktorou kastelánom i vicekastelánom Oravy nariadil, aby neobmedzovali práva Michala, syna Mikuláša dedičného richtára zo Žaškova. Michalovmu dedovi Martinovi ich udelil Michal Štegel a potvrdil ich kráľ Ľudovít I. V roku 1406 prepísal uvedený ochranný list Martinovi z Ružomberka. V roku 1412 na základe sťažnosti richtára Jána Mazanca zakázal županovi Oravy Bohdalovi porušovať výsady žilinského práva obyvateľom Žaškova. Z uvedeného vyplýva, že nemecké právo bolo prijaté zo Žiliny a žaškovský dedičný richtár a obyvatelia mali také práva ako ostatné dediny v okruhu žilinského práva. Žaškov je však nepriamo doložený aj v listine vzťahujúcej sa na Beňovu Lehotu z roku 1380, ktorá ho nazýva "villa Dewzdorf" (Nemecká dedina). Nemecký názov mal vyjadriť, že Žaškov bol prvou oravskou osadou, ktorá prevzala nemecké právo. Žaškov prijatím nemeckého práva v r. 1351 zmenil svoje postavenie. Zaviedla sa inštitúcia dedičného richtára, ktorý mal rozsiahle súdne právomoci. V roku 1420 sa uvádza pod menom Zaczkow, ako príslušenstvo hradu Orava a v r. 1441 sa spomína Ján, richtár de Zasskov. Prvá škola mohla byť v Žaškove už v 17. storočí, naznačuje to správa kazateľa Ondreja Holéczyho, že v obci sa v 17. storočí vystriedali štyria učitelia, presnejšie informácie však nemáme. V roku 1795 bola postavená evanjelická škola. Bola to drevená stavba na nevyhovujúcom mieste blízko potoka, ktorý školu často zaplavoval, preto v roku 1913 postavili novú vyhovujúcejšiu budovu školy na vhodnejšom mieste.

Za historickú pamiatku možno označiť v obci rímskokatolícky kostol sv. Gála opáta, ktorý bol postavený v roku 1626 a evanjelický kostol, ktorý bol postavený v roku 1792 v rekordne krátkom čase, za tri mesiace a o sto rokov neskôr bola k nemu pristavená veža. V obci sa nachádza aj pamätník, ktorý je venovaný padlým v II. svetovej vojne. Katolícky aj Evanjelický a. v. cirkevný zbor v obci každoročne organizuje letný tábor pre deti a mládež. V obci pôsobí folklórny súbor Trnkári, doplnený o detský súbor Trnkárik. V roku 1925 bol v obci založený DHZ v súčasnosti má 84 členov. Na jar v roku 1953 vznikla TJ, dnešný Obecný futbalový klub, ktorý má družstvo žiakov, družstvo dospelých hrajúcu najvyššiu oravskú súťaž 6. ligu a nohejbalový oddiel. V prevádzke je tiež obecná knižnica a tradície udržiava Zbor pre občianske záležitosti, ktorý pravidelne usporadúva uvítanie detí do života, kultúrny program ku dňu matiek a posedenie so staršími spoluobčanmi pri príležitosti mesiaca úcty k starším. Medzi tradičné športové podujatia patrí: Žaškovský minimaratón, Motokrosové preteky, Prechod

Žaškovským chotárom, Výstup na Šíp, Výstup na Hrdoš, Volejbalové turnaje, Silvestrovský punč a spoločné víťanie Nového roka, spoločný Deň detí a otcov, Strelecká liga a Trojkráľový stolnotenisový turnaj. V septembri sa na Hrádku koná spoločné stretnutie občanov štyroch obcí Žaškova, Jasenovej, Oravskej Poruby a Komjatnej. V obci vychádzajú polročné noviny s názvom Žaškovské ozveny.

Istebné

Z hľadiska administratívneho členenia územie obce Istebné patrí v rámci Žilinského kraja do okresu Dolný Kubín. Obec leží vo východnej časti okresu Dolný Kubín, v doline Istebnianskeho potoka vo Veličianskej kotline. Obec je vzdialená od okresného mesta 7,2 km a 48,8 km od sídla kraja mesta Žilina. Obec sa skladá z dvoch častí Istebné a Hrádok. Kataster obce hraničí s katastrami obcí Veličná a Párnica. Chotár obce ohraničuje západný okraj Oravskej vrchoviny, východný okraj vytvára rieka Orava. Južným okrajom prechádza cesta I/70 a železničná trať Kľačany – Trstená. Nadmorská výška katastra obce je 490 m n. m. a radí sa k vyššie položeným obciam. Rozloha katastrálneho územia a je 1 129 ha. Z hľadiska hustoty osídlenia patrí obec k stredne zaľudneným obciam.

Z geologického hľadiska reliéf územia modeluje niekoľko pohorí. Zo severozápadu zasahuje do katastra obcí Národného parku Malá Fatra, zo severovýchodnej strany pohorie Oravská Magura. Niva rieky Orava leží na juhozápadnom výbežku Oravskej vrchoviny. Južnú časť Oravskej vrchoviny obklopuje Veľká Fatra a pohorie Chočské vrchy.

Prvá písomná zmienka o obci je z roku 1316 pod názvom Istebna. V roku 1382 dostali Istebné zemanovia Dávidovi od uhorského kráľa Ľudovíta Veľkého, od 18. stor. vlastnili dedinu Csillághyovci a Ambroziovci. V roku 1681 založili ev. a v. farnosť a v roku 1688 zriadili v obci evanjelický kostol, faru a školu. Na Medovej hôrke vznikla modlitebňa s farnosťou pre Istebné a ďalších 12 obcí v okolí. V roku 1686 postavili drevený artikulárny kostolík, v roku 1731 ho rozšírili. Zvonica je z 19. storočia, dva kaštiele z 18. storočia. Začiatkom 20. storočia Csillághyovci postavili parotehľňu, ktorá v roku 1962 zhorela. Počas SNP bola obec Istebné partizánskou obcou.

V súčasnosti sa v katastri obce rozvíja priemyselný park, čoho dôkazom je zrealizovaná stavba firmy HOVAL, ktorá slúži na výrobu kotlov pre teplovodné kúrenie. Výhodou obce je dobrá poloha, ktorá poskytuje podmienky na rozvoj turizmu a rekreačné vyžitie v prírodných podmienkach. Z hľadiska rekreácie je zaujímavá oblasť Kubínska Hoľa a Malá Lučivná. Samotný kataster obce slúži pre turistov na bežecké lyžovanie, cykloturistiku, horskú cyklistiku a turistické vychádzky do nádhornej scenérie Lysice.

Na území obce Istebné sa nachádza množstvo historických pamiatok. Predovšetkým je to objekt zapísaný v Registri kultúrnych pamiatok Pamiatkového ústavu Slovenska - drevený artikulárny kostol sv. Michala. V jeho interiéri sa nachádzajú vzácne maľby, kazateľnica, barokový oltár s obrazom sv. Trojice a ďalšie zaujímavosti. Zvláštnosťou kostola je drevený kalich, ktorý má pripomínať staré časy, keď oravský ľud bol chudobný, ale bohatý duchom. Medzi ďalšie historické pamiatky obce patrí Barokový kaštieľ, Pamätná tabuľa Juraja Matúšku umiestnená na budove evanjelickej fary, Zvonica a Pamätná tabuľa padlým občanom počas SNP.

Veličná

Obec Veličná sa nachádza v najsevernejšej časti mikroregiónu Dolnej Oravy. Geomorfologicky obec leží v Oravskej vrchovine na juhovýchodných svahoch Oravskej Magury, vo Veličianskej kotline. Jej kataster susedí s obcami: Zázrivá, Istebné, Párnica, Žaškov, Oravská Poruba - Zábrež a okresným

mestom Dolný Kubín. Územie sa skladá z dvoch relatívne samostatných, ale prepojených častí: prvá časť je pôvodná ktorú tvorí historické územie obce Veličná, pričlenenej časti, ktorú tvorí miestna časť Revišné. Katastrálne územie obce patrí v rámci Žilinského kraja do obvodu okresu Dolný Kubín. Stred obce sa nachádza v nadmorskej výške 462 m n. m. a rozloha územia je 2 930 ha. Reliéf územia je modelovaný riekou riečnou sieťou potoka Orvišník. Obcou prechádza dôležitá cesta prvej triedy – I/70, spájajúca územie Slovenska s Poľskou republikou. Centrum obce je postavené popri tejto ceste medzi Dolným Kubínom a obcou Istebné. V blízkosti obce taktiež vedie regionálna železničná trať z Kralovian do Trstenej, ktorá má vo Veličnej zastávku.

Veličná je najstaršia obec na Orave. Prvá písomná zmienka o obci je z roku 1272 vtedy sa spomína ako "Magna Villa" v donačnej listine z roku 1272, ktorou panovník Ladislav IV. udelil Hodymerovi "zem zvanú Revišné". Veličná mala štatút mestečka už od 14. storočia. Podľa daňových súpisov z roku 1547 - 1548 patrila Veličná k Oravskému hradu a mala 55 domov. Mestečko sa postupne rozrastalo. Municipálny zákon z roku 1871 zrušil štatút mestečka a Veličná sa stala obcou. Začiatkom 17. storočia bola obec najväčším mestečkom na Orave. Ako najstaršie remeslá sa spomínajú ševci, čižmári, krajčíri, garbiari, murári, tesári, hrnčiari, kováči a zámočníci. Mnohé remeslá boli organizované v miestnych cechoch a nemalou mierou prispievali k rozvoju obce.

V obci je v súčasnosti priemerná občianska vybavenosť. Obec v súčasnosti žije pomerne bohatým kultúrnym životom. Existujú tu dve významné kultúrne zložky: spevácka skupina Studnička a divadelný súbor Veličnianske divadlo. V obci sa každoročne usporadúvajú rôzne kultúrno-spoločenské akcie a športové podujatia. Pravidelne sa koná tradičný Veličniansky jarmok, lyžiarsky prechod Veličnianskym chotárom, detský karneval atď. V obci sa už pravidelne 13 rokov organizuje festival rockovej hudby Rockový záber.

V obci vychádzajú štvrťročne obecné noviny s názvom Naša Veličná. Prostredníctvom nich obec zvyšuje informovanosť a približuje viac samosprávu obyvateľom. V novinách sa obyvatelia dočítajú o spravovaní obecného majetku, zámeroch investičnej výstavby, plánovanom rozvoji obce, ale aj o kultúrnospoločenských a športových aktivitách.

Medzi významné pamätihodnosti v obci Veličná patrí Evanjelický kostol postavený v roku 1785, Komposesorátny kaštieľ (unifikovaný názov KP - kaštieľ) - národná kultúrna pamiatka, Rímsko-katolícky kostol Svätého Michala postavený v roku 1785, Židovský cintorín a Župný dom.

Obec Veličná je členom Euroregiónu Beskydy. Obec rozvíja cezhraničnú spoluprácu, predovšetkým s kultúrnymi inštitúciami v Poľskej republike a zúčastňuje sa na spoločne pripravených cezhraničných aktivitách.

Oravská Poruba

Podľa geografického členenia patrí katastrálne územie Oravskej Poruby do Oravskej vrchoviny, a to do jej menších jednotiek do Veličianskej kotliny a Podchočskej brázdy. Reliéf tu nie je veľmi členitý. Najvyšším bodom katastra je Pečkov 734 m n. m. a najnižší bod leží v doline rieky Oravy 456,6 m n. m. Zo západnej a južnej strany je Oravská Poruba obklopená pohoriami Malej Fatry, Veľkej Fatry, Chočskými vrchmi. Na sever od obce sa v podobe mohutného horského valu tiahne hrebeň Oravskej Magury. Z najznámejších povrchových celkov tu patrí: Pečkov, Veľká a Malá dolina (pri hranici s Jasenovou), Nové Lazy (s lyžiarskym vlekom), Chudovská (pri hranici s Veľkou dolinou) a Vrchov. Obec je súčasťou územia vyššieho územného celku Žilinského samosprávneho kraja, z administratívneho

hľadiska prináleží okresu Dolný Kubín. Obec je vzdialená od okresného mesta Dolný Kubín 5 km. Katastrálne územie Oravskej Poruby sa skladá z troch sídelných celkov: zemiansky majetok Gäcel', obec Zábřež a obec Poruba. Osada Poruba vznikla porubom lesov, ktoré patrili mestečku Veličná. V roku 1350 sa spomína pod menom Jabloň. V roku 1420 sa dedina Jabloňová spomína ako príslušenstvo ku hradu Orava. Osade najviac škodili litovské vojská roku 1683, pretože ležala na hlavnej kráľovskej ceste. Obyvatelia obce sa zaoberali poľnohospodárstvom a z remesiel tu mali zastúpenie čižmári, obuvníci, včelári. Od roku 1728 fungoval v obci jeden múčny mlyn. Poruba zostala v poddanskom pomere oproti hradnému panstvu až do roku 1848. Po zrušení poddanstva patrila obec k Uhorsku a od roku 1918 patrila do ČSR a rozvíjali sa tu ďalšie remeslá ako kováčstvo, tesárstvo.

Obec Oravská Poruba má bohaté možnosti rekreácie a výletov do prírody, v zimnom období klzisko za Lúzkom a lyžiarsky vlek pod Novými Lazmi.

V obci je založený požiarny zbor, ktorý má 25 členov futbalový a stolno-tenisový oddiel, úspešne funguje aj Folklórna spevácka skupina Porubanka. Obec je významnou lokalitou, kde sa dochoval ľudový odev a drevená architektúra. V obci sa nachádza katolícky kostol sv. Alžbety, ktorý bol stavaný na konci 15. storočia a začiatkom 16. storočia, obnovený bol v roku 1647 a bol reštaurovaný počas 18. a 19. storočia iba nepatrne. V roku 1972 bol kostol sv. Alžbety rozobraný a prevezený do Skanzenu v Zuberici, kde tvorí súčasť expozície Múzea Oravskej dediny až dodnes.

Jasenová

Obec Jasenová sa nachádza v okrese Dolný Kubín v malebnej kotline pod Chočom. Katastrálne územie má rozlohu 1 192 ha a hraničí s katastrálnymi územiami Vyšný Kubín, Oravská Poruba, Komjatná a Valaská Dubová. Nadmorská výška katastrálneho územia je 537 m n. m.

O prvopočiatkoch obce nie sú presné záznamy, ani podrobnejšie správy. Len niektoré názvy chotára a archeologické vykopávky svedčia o jej starobylosti a jestvovaní ľudských obydli v dobe predhistorickej. V roku 1320 udelil Magister Donč, vtedajší majiteľ Oravského hradu svojmu služobníkovi Michalovi Ladislavičovi rodiny Bobrovnických (bol predkom zemianskej rodiny Čaplovičovskej) „akýsi neobývaný les, ktorý je medzi Oravou a Valaskou Dubovou a nazýva sa Jasenova lúka“. Až do 16. storočia spomínajú Jasenovú len ako zemiansky statok predkov Čaplovičovskej rodiny.

V obci sa nachádza evanjelický kostol z roku 1836, múzeum (rodný dom) Martina Kukučina, prvá evanjelická škola postavená v roku 1798 a zemiansky kaštieľ rodiny Pivkovcov z roku 1882. Okrem toho sa v obci nachádza niekoľko oravských domov z 19. storočia.

Medzi významné osobnosti obce Jasenová patrí: Jozef Bencúr - historik a právnik, Vavrínek Čaplovič - zberateľ kníh, Miloš Janoška - priekopník slovenskej turistiky a horolezectva, Martin Kukučín vl. menom Matej Bencúr - realistický spisovateľ a lekár, Ivan Branislav Zoch - spisovateľ a pedagóg, Pavel Zoch - historik a publicista.

Spoločenský a kultúrny život v obci je pomerne pestrý. V obci pôsobí Folklórny súbor Kukučka. Svoj názov nesie podľa rodáka, spisovateľa Martina Kukučina. Súbor sa zúčastňuje rôznych kultúrnych podujatí v rámci Oravy.

Vyšný Kubín

Vyšný Kubín leží na južnej hranici Oravy, v juhovýchodnej časti okresu Dolný Kubín. Obcou Vyšný Kubín prechádza cesta I. triedy – I/59 E 77, cesta medzinárodného významu Sever – Juh (Poľsko -

Slovensko - Maďarsko). Nosnou dopravnou komunikáciou je cesta III. triedy. Kataster obec je situovaný v južnej časti Oravskej vrchoviny a na severozápadnom svahu Chočských vrchov v doline potoka Leštiny. Západná odlesnená časť chotára má vrchovinný povrch. Na severnej strane obce vystupuje Ostrá a Tupá skala s bralnými formami a strmými stenami z treťohorných zlepcov. V južnej zalesnenej hornatej časti vystupuje mohutná hradba Veľkého Choča (1612 m) na vápencoch a dolomitoch s pevnými bralnými formami. Chotár obce má rozlohu 1 274 ha s rozpätím nadmorských výšok 490 m n. m. – 1611 m n. m. Výškový rozdiel sa odráža vo veľkej pestrosti krajiny. Územím obce preteká Jasenovský a Leštinský potok, ktorý sa v Dolnom Kubíne vlieva do rieky Oravy. Pre obec je charakteristická prevaha hornatého terénu.

Prvá písomná zmienka o obci je z roku 1325, kde sa prvýkrát spomína „Felseu Kulbyn (Vyšný Kulbyn). V tomto roku Turčiansky konvent potvrdil, že zemaniam z Liptovskej Revúcej dostali od magistra Donča do úžitku osadu „Felseu Kubbyn“ zámenou za svoje revúcke pozemky. Za neznámych okolností sa osada čoskoro dostala do závislosti od hradu Orava. V roku 1355 a následne v roku 1361 kráľ Ľudovít I. vyňal osadu Vyšný Kubín spod právomoci Oravského hradu a udelil ju vyšnokubínskym zemanom do súkromného vlastníctva, čím sa táto osada stala zemianskou.

Medzi významné osobnosti obce patrí: Pavol Országh Hviezdoslav - najväčší slovenský básnik, prozaik, dramatik a prekladateľ, druhou významnou osobnosťou obce Vyšný Kubín je slovenská spisovateľka a prekladateľka Margita Figuli.

Obec je veľmi bohatá na kultúrne pamiatky. K národným kultúrnym pamiatkam patria: renesančný kaštieľ Kubinyovcov, s rozsiahlym parkom z prvej polovice 17. storočia, ďalej Pamätník – Priadka, Rímskokatolícky kostol sv. Trojice, Arpádovský kaštieľ vybudovaný v 18. storočí a v druhej polovici 19. storočia a Pomník P.O. Hviezdoslava. Zoznam kultúrnych pamiatok v obci uzatvára ľudový drevený dom č. 39 z roku 1699, ktorý je najstarším ľudovým domom a patrí k najstarším ľudovým stavbám na Orave a dom ľudový č. 86 z roku 1900. K pamätihodnostiam obce patrí hrob rodičov P.O. Hviezdoslava, pamätná tabuľa venovaná spisovateľke Margite Figuli a pamätník SNP.

V obci sa pravidelne konajú stretnutia jubilantov – dôchodcov, trojičná slávnosť, fašiangové slávnosti a iné spoločensko-kultúrne aktivity.

Leštiny

Obec je situovaná v Žilinskom kraji, v juhovýchodnej časti okresu Dolný Kubín vo vzdialenosti 7 km od okresného mesta Dolný Kubín. Nachádza sa na rozhraní Chočských vrchov a Oravskej vrchoviny v Podchočskej brázde, ktorá obchádza zo severu celé Tatry, Choč a Šípku Fatru. Katastrálne územie obce susedí s katastrálnym územím obcí Pucov, Pokryváč, Osádka, Lúčky, Vyšný a Dolný Kubín. Obec sa nachádza v nadmorskej výške 586 m n. m. a rozloha územia je 1 914 ha.

Katastrálnym územím obce vedie štátna cesta III. triedy, idúca z Vyšného Kubína na Malatinú, s odbočkou v obci Osádka smerom na Liptov do obce Lúčky, kde sa nachádzajú známe kúpele. Obcou preteká Leštinský potok, ktorý sa po spojení s Jasenosvkým potokom a Medzihradským potokom vlieva v Dolnom Kubíne do rieky Orava.

Prvá písomná zmienka o obci pochádza z roku 1361, keď si Leštiny ako "Leschna" spomínajú v metačnej listine susedného Vyšného Kubína. Ako poddanská obec patrila Oravskému panstvu až do roku 1548, kedy ju kráľ Ferdinand I. spolu s obcami Osádka a Srňacie daroval rodine Zmeškalovcov. Od týchto čias, až do zrušenia poddanstva sú dejiny obce úzko späté s dejinami tejto zemianskej

rodiny. Vzhľadom na svoju polohu, členitosť chotára a prírodné podmienky malo obyvateľstvo obce pre svoj život ťažké podmienky a obec bola neraz vyľudnená a musela sa znova osídľovať.

V obci sa nachádza viacero kaštieľov a kúrií, z ktorých sú evidované ako kultúrne pamiatky kaštieľ "Bancíkovský" a kaštieľ "Lehotský". Jednou z najvýznamnejších kultúrno - historických pamiatok celej Oravy je leštinský drevený artikulárny kostol evanjelickej cirkvi, zaradený do zoznamu Svetového dedičstva UNESCO. Kostol bol postavený v rokoch 1688 a 1689 s bohatou farebnou výzdobou a vybavením interiéru.

1.3 Životné prostredie

Geologický vývoj, geomorfologické členenie a geomorfologická stavba

Geologický a geomorfologický vývoj (ako aj geomorfologické členenie – tabuľka č. 1) opisovaného územia je veľmi zložitý. Začiatkom štvrtohôr nastali veľké zmeny v podnebí zemskeho povrchu. Silné ochladenie klímy viedlo ku vzniku ľadových dôb. V severnej a strednej Európe existoval rozsiahly ľadovcový štít, ktorý v čase najväčšieho rozsahu siahal zo Škandinávie až k severnému úpätiu Karpát a Sudet. Opisovaná oblasť ležala vtedy v tzv. príľadovcovej (periglaciálnej) zóne, kde vládlo studené tundrové podnebie. V krátkych letných obdobiach sa horské potoky menili na mocné prívalové toky a z dolín vynášali materiál. Pri vyústení potokov do Oravskej kotliny sa so zmenšením spádu zmenšila aj unášacia sila vody a materiál sa ukladal. Vznikli tak náplavové kužele. Zvlášť výrazný je náplavový kužeľ v Oravskej kotline. Väčšie toky, ako Orava, ukladali materiál na dne svojich dolín v podobe širokých aluviálnych nív. V medziľadových dobách mali rieky menej materiálu, ale zato väčšiu eróziu energiu, takže rozrezali a odniesli materiál, ktorý uložili v ľadových dobách. Tým sa sformovali riečne terasy. Pozdĺž rieky Oravy sa v pleistocéne vytvorilo niekoľko terasových stupňov. Najzreteľnejšie sú vo výške 4-10, 20, 70 až 80 m nad nivou Oravy. V mladších štvrťohorách sa na modelovaní a pretváraní povrchu i naďalej podieľala významnou mierou tečúca voda a povrchové toky si neustále prehlbovali svoje korytá. Okrem nej to bola erózia pôdy, najmä zosuny a vôbec procesy svahovej modelácie, ktoré sú veľmi časté vo flyšovej časti opisovanej oblasti. Čím ďalej, tým väčšiu reliéfovú úlohu v súčasnosti zohráva človek a v posledných desaťročiach stojí medzi reliéfovými činiteľmi na prvom mieste.

Tabuľka 1: Geomorfologické členenie územia Dolnej Oravy

Sústava	Podsústava	Provincia	Subprovincia	Oblasť	Celok
Alpsko - Himalájska	Karpaty	Západné Karpaty	Vonkajšie Západné Karpaty	Stredné Beskydy	Oravská vrchovina, Oravská Magura
			Vnútorne Západné Karpaty	Fatransko – tatranská oblasť	Malá Fatra, Chočské vrchy, Veľká Fatra

Zdroj: Geomorfologické členenie SSR a ČSSR, 1986 Atlas krajiny SR, 2002

Geomorfologická skladba opisovaného územia je členitá, o čom svedčí aj výškové rozpätie 365 – 1 611 m n. m. Najvyšší bod územia je kóta s nadmorskou výškou 1 611 m n. m. (v južnej časti katastra obce Vyšný Kubín – kóta Veľký Choč) a najnižší bod sa nachádza v nadmorskej výške 365 m n. m. v koryte rieky Váh v katastri obce Kľačany. Orientácia reliéfu je v opisovanom území prevažne severozápad -

juhovýchod, sever; sklonitosť svahov územia sa pohybuje v rozmedzí od 2,6° do 21,0°; vo vrcholových častiach Chočských vrchov je to viac ako 21,0°. Pokiaľ sledujeme horizontálnu členitosť, tak môžeme konštatovať, že záujmové územie sa člení nasledovne: roviny, pahorkatiny, vrchoviny, nižšie hornatiny, vyššie hornatiny a veľhornatiny (Choč, Rozsutec a Stoh).

V opisovanom území sa nachádza aj prírodný útvar - Kraľovniansky meander, ktorý je typickým vhlbeným dolinovým meandrom a je dokladom tektonického vývoja oblasti, poskytujúcim možnosť rekonštrukcie paleogeografických pomerov územia. Má vedecký a populárno-náučný význam.

Hodnotu územia dotvára aj existencia malých, miestne významných jaskýň. Sú to jaskyne: Kraľovianska jaskyňa, jaskyňa v Kraľovianskej kope, Stredná kraľovianska jaskyňa, Baraskulina jaskyňa v Šípe, Ladová jaskyňa v Šípe, Jaskyňa v Ostrej skale.

Klimageografická charakteristika

Jedným zo znakov podnebia opisovaného územia je jeho vnútrozemský charakter, pre ktorý sú typické veľké rozdiely teploty v januári a v júli. Veľká členitosť reliéfu v území spôsobuje v zimných mesiacoch vznik teplotných zvrátov - inverzií. Inverzia vzniká tak, že ťažší studený vzduch vyplňa často i niekoľko dní kotliny a doliny a podmieňuje vznik hmlistého mrazivého počasia, zatiaľ čo vo vyšších polohách môže byť jasné a teplejšie počasie.

Geografická poloha a nadmorská výška spôsobujú, že opisované územie leží v dvoch klimatických oblastiach:

1. mierne teplá oblasť s *mierne teplým, veľmi vlhkým vrchovinovým okrskom* (teplota v júli viac ako 16°C) – súčasťou tohto okrsku je povodie rieky Orava,

2. chladná oblasť s okrskom *mierne chladným* (s teplotami v júli pohybujúcimi sa od 12°C do 16°C) – tento okrsok zaberá prakticky celú časť sledovaného územia, a s okrskom *chladným horským* (v júli sa pohybujú teploty od 10°C do 12°C), ktorý zaberá najvyššie časti územia)

Hydrogeografická charakteristika

Do povrchových vôd môžeme zaradiť tečúce a stojaté vody. Hlavnou riečnou tepnou územia je rieka Orava a sčasti v katastrálnom území obce Kraľovany - Váh. Rieka Orava sa do Váhu vlieva v katastrálnom území obce Kraľovany. Okrem nich sú v území povrchové vody väčšieho významu: Jasenovský potok, Mlynský potok, Žaškovský potok, Leštinský potok, Zázrivka, Istebnianka, Orvišník a Trsteník (všetky tvoria prítok Oravy). Na území sa nachádza aj niekoľko malých vodopádov s lokálnym významom prevažne v malofatranskej časti regiónu (Kraľovany, Párnica, Veličná a Žaškov).

Na území sa nachádzajú aj vodné plochy stojatých vôd. Najznámejšie sú Párnické jazerá (zaplavené štrkovisko so 17 vodnými plochami) a rybníky v obci Párnica, rybníky vo Vyšnom Kubíne, Šútovské jazerá v obci Kraľovany (zaplavený lom pri motoreste Rieka) a sčasti na hranici s okresom Martin aj vodná nádrž Krpeľany.

Pokiaľ sledujeme výdatnosť a výskyt podzemných vôd vhodných na geotermálne využitie oravského potenciálu, tak môžeme konštatovať, že oblasť je chudobná na geotermálnu energiu v porovnaní s inými oblasťami Slovenska. V obci Oravská Poruba, v časti Gäcel sa nachádza vrt termálneho prameňa. V urbanistickej štúdií obce sa predpokladá termálna voda v hĺbke 3 km. Predpokladaná teplota vody by mala mať teplotu 70 °C a byť sírano – vápenato - horečná s vysokým obsahom železa. Predpokladá sa, že by mala mať významné priaznivé účinky na organizmus –najmä na choroby pohybového

ústrojenstva. . Na minerálne vody je sledované územie v porovnaní s ostatnými územiami Slovenska relatívne bohaté, no ich význam je len lokálny, pretože majú malú výdatnosť a ich existencia závisí do značnej miery klimatickým pomerom a antropogénnymi vplyvmi v území (rôzne vajcovky, medokýše, kyselky, sírnaté pramene s malým, lokálnym významom). Prírodné minerálne zdroje sa nachádzajú v obciach Žaškov a Vyšný Kubín, no majú len malý význam, výdatnosťou sú slabé.

Pedogeografická charakteristika

V opisovanom území sa nachádzajú nasledovné pôdne typy: fluvizem, kambizem, rendzina, pararendzina, pseudoglej a podzol. Tieto **pôdy nemajú z poľnohospodárskeho hľadiska veľký význam** (okrem fluvizemu), sú však dôležitým akumulátorom zrážkovej vody. Pokiaľ sledujeme zrnitostné frakcie pôd (čiže pôdne druhy), tak územie je zastúpené týmito druhmi: hlinité pôdy (stredne ťažké pôdy), ílovito - hlinité pôdy (ťažké pôdy), ílovité a ílové (veľmi ťažké pôdy).

Ochrana prírody a krajiny

Ochrana prírody znamená zachovanie rozmanitosti podmienok a foriem života v regióne, vytváranie podmienok na trvalé udržiavanie, obnovovanie a racionálne využívanie prírodných zdrojov, záchranu prírodného dedičstva, charakteristického vzhľadu krajiny a na dosiahnutie a udržanie ekologickej stability. Ochrana životného prostredia a prírody zvyšuje kultúrny a turistický potenciál územia, čo má za následok prílev turistov nielen do chráneného územia ale aj do širšieho okolia (ubytovanie, stravovanie, cykloturistika...)

Veľkoplošné chránené územia: Národný park Malá Fatra, Národný park Veľká Fatra (ochranné pásmo),

Maloplošné chránené územia: V opisovanom území sa nachádzajú nasledovné maloplošné chránené územia (tabuľka č. 2).

Tabuľka 2: Maloplošné chránené územia na území Dolnej Oravy so stupňom ochrany

Kategória	Názov
CHA	Rieka Orava (4 .stupeň), Ostrá skala a Tupá skala (3. a 4. stupeň)
PR	Kunovo (5. stupeň), Veľká Lučivná (5. stupeň)
NPR	Choč (5. stupeň), Minčol (5. stupeň), Rozsutec (5. stupeň), Sokolec (5. stupeň), Šíp (5. stupeň), Šrámková (5. stupeň), Šútovská dolina (5. stupeň)
PP	Kraľoviansky meander (4. stupeň)
NPP	Oravské hradné bralo

Zdroj: ŠOP SR, vlastné spracovanie, 2015

NATURA 2000: Sústavu NATURA 2000 tvoria 2 typy území: osobitne chránené územia - vyhlasované na základe smernice o vtákoch - v národnej legislatíve: chránené vtáčí územia; osobitné územia ochrany - vyhlasované na základe smernice o biotopoch – v národnej legislatíve: územia európskeho významu. NATURA 2000 predstavuje doposiaľ najkomplexnejšiu právnu normu na ochranu prírody vo svete (<http://www.sopsr.sk/natura/index1.php?p=3&lang=sk>). V území sa nachádzajú nasledovné lokality NATURA 2000 (tabuľka č. 3).

Tabuľka 3: Lokality NATURA 2000 v území Dolnej Oravy

Kategória	Názov lokality NATURA 2000
Územia európskeho významu (ÚEV)	Orava, Veľká Fatra, Malá Fatra, Váh, Choč, Šíp
Chránené vtáčie územia (CHVÚ)	Malá Fatra

Zdroj: ŠOP SR, vlastné spracovanie, 2015

Chránené stromy: Do maloplošnej ochrany možno zahrnúť aj chránené stromy, ktoré majú určitú historickú alebo kultúrnu hodnotu a zaslúžia si osobitný prístup v rámci ochrany prírody. V sledovanom území sa nachádzajú nasledovné chránené stromy (tabuľka č. 4).

Tabuľka 4: Chránené stromy na území Dolnej Oravy

Obec	Druh stromu
Oravská Poruba	Skupina líp na cintoríne
Párnica	Lipa pri budove lesnej správy, Jaseň pri budove lesnej správy
Veličná	Lipa pri evanjelickom kostole
Leštiny	Skupina líp pri kostole
Istebné	Jaseň pri kaštieli, Duby pred budovou detskej ambulancie, Lipy pri kostole

Zdroj: ŠOP SR, vlastné spracovanie, 2015

1.4 Demografia a trh práce

Demografické ukazovatele sú významným prvkom v analýze procesov určitého územia. Dokážu nám dať výborný pohľad na endogénne procesy, ktoré sa dejú vo vnútri opisovaného územia a ktoré sú zodpovedné za smerovanie, vývoj a budúce napredovanie regiónu. Na základe nich možno predikovať a pripraviť sa na scenáre, ktoré je možné v blízkej budúcnosti očakávať, pokiaľ daný trend bude aj naďalej pokračovať.

Vývoj počtu obyvateľov obcí Dolnej Oravy

Sledovaním vývoja počtu obyvateľov Dolnej Oravy (tabuľka č. 5, graf č. 1) jasne vidieť, že vývoj celkového počtu obyvateľov opisovaného územia má stúpajúcu tendenciu, počet obyvateľstva narastal z počtu 7181 obyvateľov v roku 2001 na 7807 obyvateľov v roku 2014. Z uvedených hodnôt môžeme konštatovať, že počet obyvateľov v opisovanom území stúpa, čo predstavuje pozitívum pre opisované územie. Z tabuľky č. 2 máme možnosť vidieť, že medzi najväčšie obce patrí Žaškov (s počtom obyvateľov 1592 v roku 2014), Istebné (s počtom obyvateľov 1347 v roku 2014) a Veličná (s počtom obyvateľov 1136 v roku 2014). Naopak najmenšie obce Dolnej Oravy sú Leštiny (s počtom obyvateľov 265 v roku 2014), Jasenová (s počtom obyvateľov 409 v roku 2014) a Kraľovany (s počtom obyvateľov 443 v roku 2014).

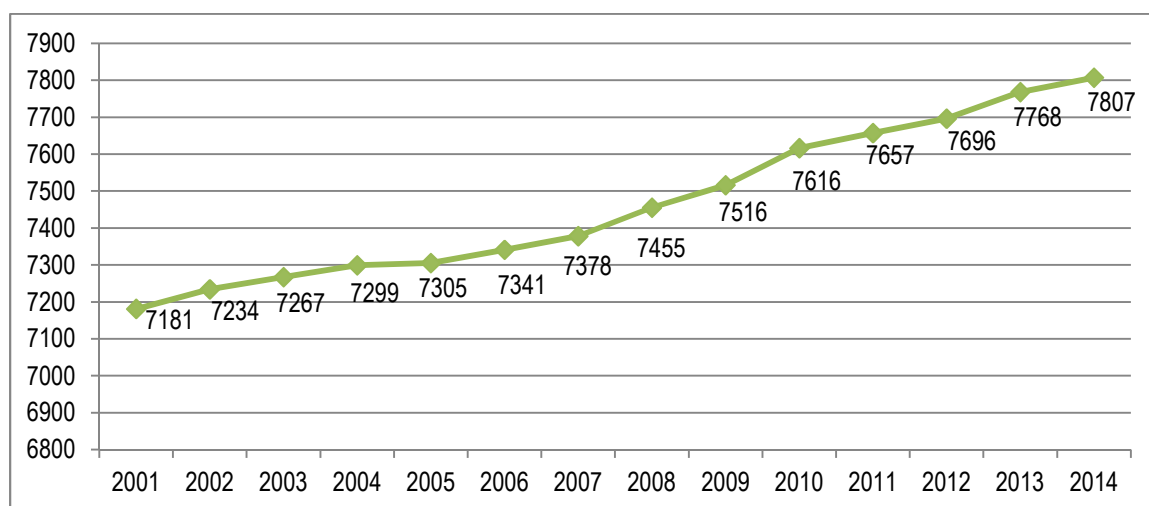
Tabuľka 5: Vývoj počtu obyvateľov obcí Dolnej Oravy (2001 - 2014)

Obec	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Istebné	1472	1412	1423	1430	1427	1409	1411	1417	1422	1412	1356	1353	1354	1347
Jasenová	383	388	394	399	397	402	402	398	393	401	402	404	413	409
Kraľovany	480	465	458	465	459	462	467	476	462	454	454	443	445	443
Leštiny	219	228	222	225	228	230	235	250	253	259	257	259	264	265
Oravská Poruba	837	901	902	907	923	930	938	930	935	960	1030	1031	1030	1026
Párnica	707	721	728	737	741	740	752	765	790	807	816	825	855	867
Veličná	776	858	874	870	865	894	894	931	971	1000	1047	1089	1111	1136
Vyšný Kubín	560	546	553	561	563	566	585	589	614	642	662	670	691	722
Žaškov	1747	1715	1713	1705	1702	1708	1694	1699	1676	1681	1633	1622	1605	1592
Dolná Orava SPOLU	7181	7234	7267	7299	7305	7341	7378	7455	7516	7616	7657	7696	7768	7807

Zdroj: datacube.statistics.sk, 2015 – vlastné spracovanie

V opisovanom území najväčší prírastok obyvateľov zaznamenala obec Veličná, ktorý sa zvýšil za 14 rokov o 360 obyvateľov (čo môže mať za následok aj blízkosť k mestu Dolný Kubín, v ktorom pokračuje migračný úbytok do satelitných obcí okresu). Naopak najväčší úbytok obyvateľstva zaznamenala obec Žaškov, kde sa počet obyvateľov znížil za 14 rokov o 155 obyvateľov.

Graf 1: Vývoj počtu obyvateľov Dolnej Oravy (2001 - 2014)

Zdroj: datacube.statistics.sk, 2015 – vlastné spracovanie

Pri detailnejšom pohľade na prirodzený pohyb obyvateľov (prirodzený prírastok, resp. úbytok obyvateľstva, ktorý tvorí rozdiel medzi živonarodenými a zomrelými obyvateľmi za určitý čas v určitej jednotke; tabuľka č. 6) je možné sledovať, že počas sledovaného obdobia 14 rokov došlo k najvyššiemu prirodzenému úbytku počas roka 2005 (mínus 13 obyvateľov) a rokov 2003, 2012 (mínus 11 obyvateľov). Najvyšší prirodzený prírastok počas sledovaného obdobia 14 rokov bol zaznamenaný v roku 2011 (plus 20 obyvateľov) a v roku 2010 (plus 17 obyvateľov). Taktiež pri pohľade na jednotlivé obce zaznamenávame prirodzený prírastok a prirodzený úbytok obyvateľov. Najväčší prirodzený prírastok je vidieť v obci Veličná (59 obyvateľov), Oravská Poruba (30 obyvateľov) a Vyšný Kubín (24 obyvateľov). Najväčší prirodzený úbytok zaznamenávame v obci Kraľovany (mínus 44 obyvateľov). Z uvedeného vyplýva jednoznačná reprodukčná sila územia, nakoľko prevyšuje počet živonarodených nad počtom zomrelých obyvateľov.

Tabuľka 6: Prirodzený pohyb obyvateľov obcí Dolnej Oravy (2001 - 2014)

Obec	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Istebné	10	-5	-4	-1	-3	-1	5	-5	0	-4	6	-6	7	-1
Jasenová	-1	-2	0	-1	0	-1	0	0	-6	1	-1	-6	-5	-2
Kraľovany	2	-7	-7	-6	0	-5	-1	-3	-7	1	-5	-7	-1	2
Leštiny	0	1	-1	2	-1	-2	-3	-1	0	0	0	0	-1	-1
Oravská Poruba	2	4	-1	5	1	10	1	-1	1	1	2	3	0	2
Párnica	-9	2	-1	-1	0	-1	-5	-1	5	3	-4	2	4	-5
Veličná	8	2	4	-8	0	6	-2	1	8	8	8	9	9	6
Vyšný Kubín	0	1	-2	2	-4	0	3	6	4	3	7	-4	4	4
Žaškov	-8	11	1	3	-6	4	-8	7	1	4	7	-2	-15	-3
Dolná Orava SPOLU	4	7	-11	-5	-13	10	-10	3	6	17	20	-11	2	2

Zdroj: datacube.statistics.sk, 2015 – vlastné spracovanie

Ak budeme sledovať migračný pohyb obyvateľov (rozdiel medzi prisťahovanými a odťahovanými obyvateľmi za určitý čas v určitej jednotke; tabuľka č. 7), ktorý je taktiež jednou zo zložiek celkového pohybu obyvateľov v regióne, vidíme, že počas celého sledovaného obdobia 14 rokov bola dosiahnutá len kladná hodnota, čo predstavuje pre územie priaznivý demografický vývoj populácie.

Tabuľka 7: Migračný pohyb obyvateľov obcí Dolnej Oravy (2001 - 2014)

Obec	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Istebné	3	-35	15	8	0	-17	-3	11	5	-6	-5	3	-6	-6
Jasenová	5	4	6	6	-2	6	0	-4	1	7	-1	8	14	-2
Kraľovany	2	-2	0	13	-6	8	6	12	-7	-9	6	-4	3	-4
Leštiny	1	3	-5	1	4	4	8	16	3	6	3	2	6	2
Oravská Poruba	-8	-14	2	0	15	-3	7	-7	4	24	-5	-2	-1	-6
Párnica	6	4	8	10	4	0	17	14	20	14	8	7	26	17
Veličná	28	42	12	4	-5	23	2	36	32	21	19	33	13	19
Vyšný Kubín	37	6	9	6	6	3	16	-2	21	25	16	12	17	27
Žaškov	-19	4	-3	-11	3	2	-6	-2	-24	1	-13	-9	-2	-10
Dolná Orava SPOLU	55	12	44	37	19	26	47	74	55	83	28	50	70	37

Zdroj: datacube.statistics.sk, 2015 – vlastné spracovanie

Na úrovni samotných obcí len dve obce zaznamenali migračný úbytok obyvateľstva (záporné migračné saldo). V obci Žaškov došlo k najväčšiemu migračnému úbytku (mínus 89 obyvateľov). Obec Istebné vykázala migračný úbytok (mínus 33 obyvateľov). Ostatné obce zaznamenali migračný prírastok. Sú to obce Veličná (plus 279 obyvateľov - najvyšší migračný prírastok spomedzi všetkých obcí Dolnej Oravy), Vyšný Kubín (plus 199 obyvateľov) a obec Párnica (plus 155 obyvateľov). Z uvedeného je evidentné, že obce sa potýkajú s migráciou obyvateľstva do väčších sídelných štruktúr hlavne z ekonomických dôvodov.

Celkový pohyb obyvateľov (rozdiel medzi prirodzeným a migračným pohybom, tabuľka č. 8) je počas celého sledovaného obdobia 14 rokov kladný. Celkový pohyb obyvateľov v opisovanom území bol najvyšší v roku 2010 (+ 100 obyvateľov), v roku 2008 (+ 77 obyvateľov) a v roku 2013 (+ 72 obyvateľov). Pri pohľade na jednotlivé obce Dolnej Oravy vidíme, že najväčší celkový pohyb je počas 14

rokov zaznamenaný v obci Veličná (+ 338 obyvateľov). Naopak najnižší celkový pohyb obyvateľov počas 14 rokov je zaznamenaný v obci Žaškov (- 93 obyvateľov).

Tabuľka 8: Celkový pohyb obyvateľov obcí Dolnej Oravy (2001 - 2014)

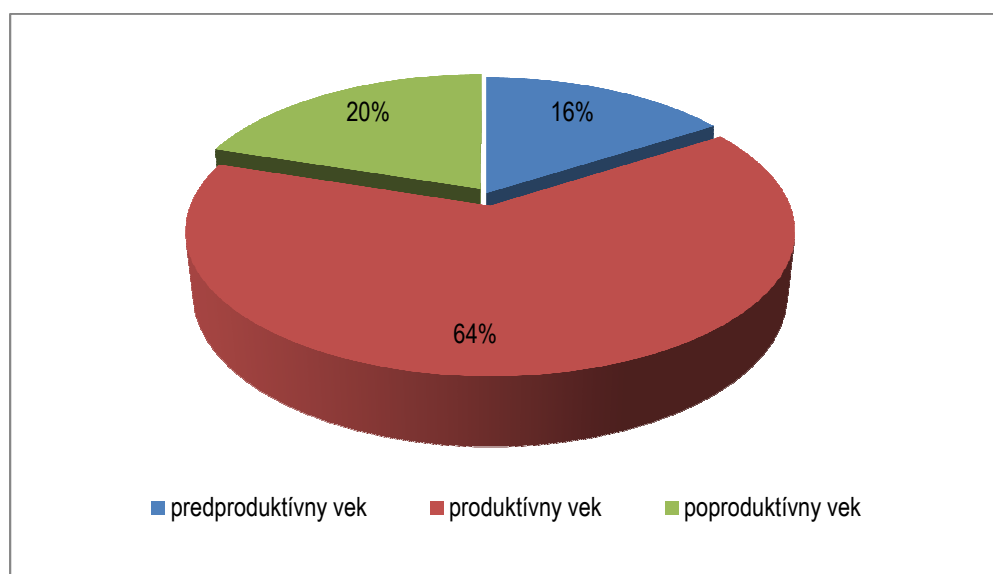
Obec	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Istebné	13	-40	11	7	-3	-18	2	6	5	-10	1	-3	1	-7
Jasenová	4	2	6	5	-2	5	0	-4	-5	8	-2	2	9	-4
Kraľovany	4	-9	-7	7	-6	3	5	9	-14	-8	1	-11	2	-2
Leštiny	1	4	-6	3	3	2	5	15	3	6	3	2	5	1
Oravská Poruba	-6	-10	1	5	16	7	8	-8	5	25	-3	1	-1	-4
Párnica	-3	6	7	9	4	-1	12	13	25	17	4	9	30	12
Veličná	36	44	16	-4	-5	29	0	37	40	29	27	42	22	25
Vyšný Kubín	37	7	7	8	2	3	19	4	25	28	23	8	21	31
Žaškov	-27	15	-2	-8	-3	6	-14	5	-23	5	-6	-11	-17	-13
Dolná Orava SPOLU	59	19	33	32	6	36	37	77	61	100	48	39	72	39

Zdroj: datacube.statistics.sk, 2015 – vlastné spracovanie

Veková štruktúra obyvateľstva

Sledovaním počtu obyvateľov opísaného územia podľa produktívnych vekových skupín (graf č. 2) vidíme, že počet obyvateľov predproduktívneho veku (0 – 14 rokov) tvorí 16 % z celkového počtu obyvateľov v roku 2014. Viac početnou skupinou obyvateľstva sú obyvatelia v poproduktívnom veku, ktorí tvoria 20% z celkového počtu obyvateľov. Z uvedených hodnôt jednoznačne vyplýva, že opísané územie z hľadiska vývoju počtu obyvateľov dosahuje nepriaznivý trend u vekovej štruktúry obyvateľstva, kde narastá počet obyvateľov v poproduktívnom veku, zatiaľ čo počet obyvateľov v predproduktívnom veku klesá. V opísanom území je najpočetnejšou skupinou obyvateľstvo v produktívnom veku, ktoré tvorí až 64 % celkového počtu obyvateľov.

Graf 2: Veková štruktúra obyvateľstva Dolnej Oravy v roku 2014

Zdroj: datacube.statistics.sk, 2015 – vlastné spracovanie

Štruktúra obyvateľstva podľa vierovyznania

Obyvateľstvo regiónu možno považovať z hľadiska vierovyznania za homogénne (tabuľka č. 9). Prevažná väčšina obyvateľov sa hlási ku Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania (3995 obyvateľov), nasleduje Rímskokatolícka cirkev (2754 obyvateľov). Bez vyznania je 513 obyvateľov obcí Dolnej Oravy a nezistený počet tvorí 294 obyvateľov. Najviac obyvateľov sa hlásilo k rímskokatolíckej cirkvi v obci Veličná (481 obyvateľov), naopak najmenej v obci Leštiny (46 obyvateľov – najmenšia obec opisovaného územia). Ku evanjelickej cirkvi augsburského vyznania sa hlásilo najviac obyvateľov v obci Žaškov (856 obyvateľov). Najviac obyvateľov bez vyznania evidujeme v obci Istebné (164 obyvateľov) a taktiež aj najviac obyvateľov s nezisteným vyznaním (69 obyvateľov).

Tabuľka 9: Štruktúra vierovyznania obcí Dolnej Oravy podľa SOBD 2011

RKC	gréckokat.	pravosl.	ECAV	ref. kat. cirkev	svedkovia Jehovovi	iné	bez vyznania	nezistené
2754	10	5	3995	1	1	9	513	294

Zdroj: datacube.statistics.sk, 2015 – vlastné spracovanie

Štruktúra obyvateľstva podľa národnosti

Národnostné zloženie tiež možno považovať za homogénne v opisovanom území (tabuľka č. 10). Najviac obyvateľov sa hlásilo ku slovenskej národnosti (7390 obyvateľov), nasledovala česká národnosť (23 obyvateľov) a poľská s rómskou národnosťou (po 5 obyvateľov). Ako ostatnú národnosť uviedlo 9 obyvateľov a nezistené národnosť je evidovaná pri 186 obyvateľoch.

Tabuľka 10: Národnostné zloženie obyvateľov obcí Dolnej Oravy podľa SOBD 2011

slovenské	české	ukrajinské	rómske	poľské	ostatné	nezistené
7390	23	1	5	5	9	186

Zdroj: datacube.statistics.sk, 2015 – vlastné spracovanie

Štruktúra obyvateľstva podľa dosiahnutého vzdelania

Z hľadiska vzdelanostného zloženia obyvateľstva Dolnej Oravy (tabuľka č. 11) možno vidieť, že najviac obyvateľov sledovaného územia má dosiahnuté úplné stredné odborné vzdelanie s maturitou (spolu 1576 obyvateľov). Za nimi nasleduje základné vzdelanie (celkovo 1150 obyvateľov s týmto vzdelaním v opisovanom území) a obyvatelia s učňovským vzdelaním bez maturity (1037 obyvateľov).

Pokiaľ budeme sledovať vysokoškolské vzdelanie tak 694 obyvateľov dosiahlo druhý stupeň vysokoškolského vzdelania, 203 obyvateľov 1. stupeň vysokoškolského vzdelania a 38 obyvateľov dosiahlo 3. stupeň vysokoškolského vzdelania (len v jednej obci – Leštiny sa nenachádza žiadny obyvateľ s týmto stupňom vzdelania). Bez vzdelania bolo evidovaných až 1261 obyvateľov (čo je v percentuálnom vyjadrení 16,5 % obyvateľov v roku 2011). Nezistené vzdelanie bolo uvedené pri 181 obyvateľoch.

Tabuľka 11: Vzdelanostná štruktúra obyvateľstva Dolnej Oravy podľa SOBD 2011

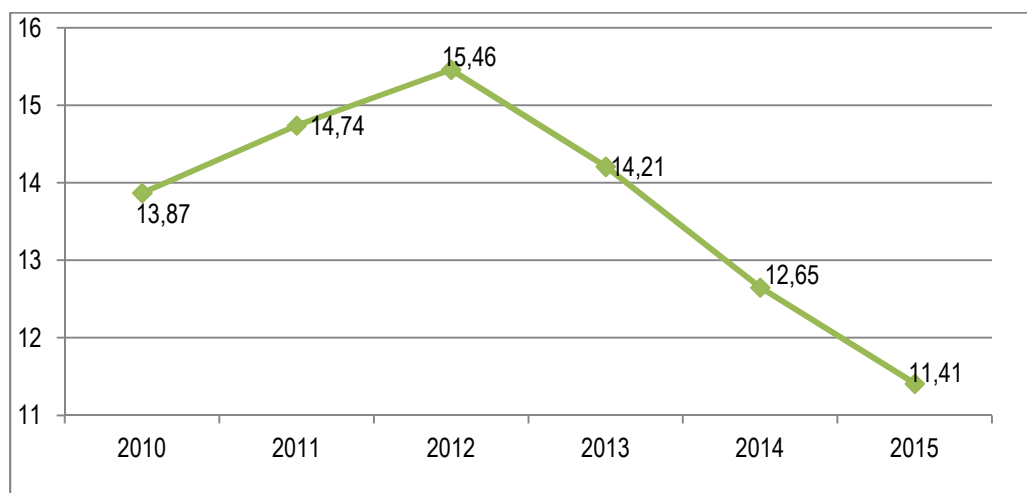
Obec	Základné	učňovské (bez mat.)	stredné odborné (bez mat.)	úplné stredné učňovské (s mat.)	úplné stredné odborné (s mat.)	úplné stredné všeob.	vyššie odborné	VŠ 1. stupeň	VŠ 2. stupeň	VŠ 3. stupeň	bez vzdel.	nezist.
Istebné	199	177	189	51	281	40	16	30	114	2	219	43
Jasenová	75	46	45	17	84	18	9	8	39	2	48	9
Kraľovany	72	87	50	8	92	11	2	10	40	3	68	15
Leštiny	27	45	22	10	57	8	6	7	30	0	38	7
Oravská Poruba	120	126	81	39	248	41	8	39	110	7	181	25
Párnica	136	132	107	34	150	18	12	15	46	4	140	15
Veličná	107	106	110	54	219	30	13	40	132	7	197	19
Vyšný Kubín	70	63	48	17	137	37	14	18	111	9	109	12
Žaškov	344	255	223	45	308	42	13	36	72	4	261	36
SPOLU	1150	1037	875	275	1576	245	93	203	694	38	1261	181

Zdroj: datacube.statistics.sk, 2015 – vlastné spracovanie

Vývoj nezamestnanosti

Ak sledujeme vývoj miery evidovanej nezamestnanosti (graf č. 3), tak vidíme, že od roku 2010 až do roku 2012 mala nezamestnanosť rastúci charakter z pôvodných 13,87% v roku 2010 na 15,46% v roku 2012, kedy nezamestnanosť počas sledovaného obdobia dosiahla svoj strop. Po roku 2012 evidujeme už len pokles miery evidovanej nezamestnanosti až na 11,41% v roku 2015. K tomuto poklesu významne prispel aj príchod nových firiem, ktoré dodávajú súčiastky a komponenty do automobilového priemyslu a rozširovanie výroby už existujúcich podnikov v území.

Graf 3: Vývoj miery evidovanej nezamestnanosti obcí Dolnej Oravy (2010 - 2015)

Zdroj: ŠÚ SR, 2015

1.5 Občianska infraštruktúra a vybavenosť územia

Bývanie

Občianska infraštruktúra týkajúca sa bývania a bytovej problematiky je v sledovanom území tvorená prevažne individuálnou bytovou výstavbou (rodinné domy v súkromnom vlastníctve, tabuľka č. 12) podľa realizovaného Sčítania obyvateľov domov a bytov v roku 2011. Obce v opisovanom území nemajú zriadený fond opráv a modernizácie bytového fondu. Obce Dolnej Oravy nedisponujú infraštruktúrou obytných budov v majetku obce. Pokiaľ budeme sledovať vlastníctvo pozemkov vhodných pre výstavbu bytov podľa územného plánu, tak len v obciach Oravská Poruba, Vyšný Kubín a Veličná sa takéto pozemky nachádzajú, až 68% územia predmetnými pozemkami nedisponuje. Sledovaním záujmu o bývanie v obci vidíme, že len v dvoch obciach obyvatelia neprejavili záujem o bývanie (Párnica a Leštiny – najmenšia obec). Počet žiadateľov o výstavbu rodinných domov bol k 31.12.2015 v sledovanom území 78. Naopak počet žiadateľov o výstavbu nájomných bytov bol v území 29 (v štyroch obciach – Kľačany, Oravská Poruba, Vyšný Kubín a Veličná). V opisovanom území sa nenachádzajú sociálne byty.

Tabuľka 12: Počet IBV v obciach Dolnej Oravy podľa SOBD 2011

Obec	Istebné	Jasenová	Kľačany	Leštiny	Oravská Poruba	Párnica	Veličná	Vyšný Kubín	Žašov
Budovy s jedným bytom	180	125	131	105	280	334	324	176	478

Zdroj: datacube.statistics.sk, 2015 – vlastné spracovanie

Školstvo

Na území Dolnej Oravy pôsobilo v školskom roku 2015/2016 7 materských škôl, ktoré navštevuje spolu 216 detí predškolského veku. Materská škola sa nenachádza v obciach Jasenová a Leštiny (najmenšia obec v opisovanom území).

Počet obcí, v ktorých je zriadená základná škola so stupňom 1 – 4 (školský rok 2015/2016, tabuľka č. 13) je len jedna a to obec Vyšný Kubín s jednou takouto základnou školou s počtom žiakov 12. Škôl s vyučovacím stupňom 1 – 9 (šk. rok 2015/2016) je v území celkovo 2 (Istebné a Žašov). Spoločne ich navštevuje 253 žiakov. Základná škola Istebné disponuje aj vonkajším ihriskom, škola nemá telocvičňu. Základná škola Žašov disponuje aj vlastnou telocvičňou a viacúčelovým ihriskom. V základnej škole Vyšný Kubín je vybudovaná telocvičňa, no je potrebné ju doplniť novými prvkami, nakoľko sú zastarané.

Na základných školách sa vyučujú cudzie jazyky: anglický a ruský. Okrem základného vzdelania na jednotlivých školách môžu deti po vyučovaní navštevovať aj rôzne záujmové krúžky. V školách je pomerne dobré technické vybavenie. Školy sú vybavené počítačovými miestnosťami, jazykovými učebňami, interaktívnymi tabuľami, dataprojektormi či videoprojektormi, tlačiarňami, skenermi, TV a majú prístup na internet. Nezastupiteľné miesto má na základných školách aj profesia asistent učiteľa, ktorý sa podieľa na utváraní podmienok nevyhnutných na prekonávanie zdravotných a sociálnych bariér žiaka, resp. viacerých žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami pri zabezpečení výchovno-vzdelávacieho procesu.

Súkromné základné umelecké školy, stredné školy, gymnáziá, materské centrá (jasle) ani vysoké školy, prípadne detašované pracoviská vysokých škôl sa na opisovanom území nenachádzajú. Najbližšie takéto vzdelávacie inštitúcie sa nachádzajú v Dolnom Kubíne, Nižnej, Trstenej a Tvrdošíne.

Tabuľka 13: Školské zariadenia na území Dolnej Oravy v šk. roku 2015/2016

Obec	Istebné	Jasenová	Kraľovany	Leštiny	Oravská Poruba	Párnica	Veličná	Vyšný Kubín	Žaškov
Počet MŠ/počet detí v MŠ	1/43	-/-	1/14	-/-	1/36	1/33	1/26	1/24	1/40
Počet ZŠ (1. – 4. roč.)/ žiakov v ZŠ (1. – 4. roč.)	-/-	-/-	-/-	-/-	-/-	-/-	-/-	1/12	-/-
Počet ZŠ (1. – 9. roč.)/ žiakov v ZŠ (1. – 9. roč.)	1/113	-/-	-/-	-/-	-/-	-/-	-/-	-/-	1/140
Počet súkromných ZUŠ/počet žiakov	-/-	-/-	-/-	-/-	-/-	-/-	-/-	-/-	-/-
Počet stredných škôl/počet žiakov	-/-	-/-	-/-	-/-	-/-	-/-	-/-	-/-	-/-

Zdroj: vlastné spracovanie, 2015

Sociálna oblasť a zdravotníctvo

Poskytovanie sociálnych služieb na úrovni SR vymedzuje zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon), ktorý upravuje právne vzťahy pri poskytovaní sociálnych služieb, financovaní sociálnych služieb a dohľad nad poskytovaním sociálnych služieb. Hlavnými činnosťami sociálnych služieb sú opatrovateľské, rehabilitačné, terapeutické a poradenské procesy, ktoré sa nezaobídu bez ľudského vzťahu, odbornej profesionality personálu, ošetrovateľskej a opatrovateľskej technológie a v neposlednom rade bez profesijnej etiky. Cieľom poskytovania sociálnych služieb zo strany samosprávy je rozpoznať a vyplniť čo najkvalitnejšie požiadavky prijímateľov sociálnych služieb a v prípade zmenených potrieb rýchlo reagovať a odborne a kvalifikovane poskytnúť služby, ktoré si stav klienta vyžaduje. Taktiež cieľom samosprávy v sociálnej oblasti je umožniť občanovi, aby aj napriek svojej nepriaznivej situácii mohol zotrvať vo svojej komunite. Obec by mala poskytovať sociálne služby tak, aby nevytvárala u prijímateľov závislosť na službách, ale ich podporovala a aktivovala v schopnosti iniciatívne riešiť svoju krízovú situáciu. Podľa najnovších štatistík, prípadne na každú druhú osobu v skupine generácie od 40 do 60 rokov najneskôr v roku 2050 jedna osoba staršia ako 80 rokov.

Sociálne služby poskytované na opisovanom území Dolnej Oravy sú poskytované pre oblasť riešenia nepriaznivej sociálnej situácie z dôvodu ťažkého zdravotného postihnutia, nepriaznivého zdravotného stavu či z dôvodu dovŕšenia dôchodkového veku. Ide o oblasť, ktorá je v sociálnych službách zastúpená výrazne najčastejšie. Poskytujú sa v nej sociálne služby osobám, ktoré sú spravidla dlhšiu dobu

odkázané na pomoc inej osoby pri bežných denných činnostiach, pri starostlivosti o domácnosť či pri rozličných sociálnych aktivitách. Pre svoju dlhodobejšiu povahu (na rozdiel napr. od služieb pre rodiny s deťmi) sa zvyknú nazývať aj ako služby dlhodobej starostlivosti. V rámci služieb dlhodobej starostlivosti sa pre osoby odkázané na pomoc inej osoby poskytujú v opisovanom území tieto druhy sociálnych služieb - opatrovateľská služba a denný stacionár.

Väčšia ponuka sociálnych služieb sa nachádza v blízkych mestách Dolný Kubín, Trstená alebo Tvrdošín (komunitné centrá, domovy sociálnych služieb, zariadenia pre seniorov, denné stacionáre a podobne). V súvislosti so starnutím populácie sa okrem zvýšenej potreby inštitucionalizovanej starostlivosti očakáva rozšírenie terénnych sociálnych služieb. Súčasné trendy dávajú do popredia rastúcu dôležitosť domácej a komunitnej dlhodobej starostlivosti. Dostupnosť terénnej opatrovateľskej služby je v území nedostatočná, čo je v rozpore s trendmi EÚ a strategickými zámermi MPSVR SR v tejto oblasti. Výkon týchto služby v súčasnosti čiastočne nahrádzajú samosprávy obcí, ktoré však nemajú na výkon týchto činností dostatočné materiálno-technické ani personálne kapacity.

Obce Dolnej Oravy, ktoré poskytujú terénne sociálne služby (prevažne opatrovateľskú službu pre občanov) sú nasledovné: Istebné, Párnica, Veličná, Vyšný Kubín a Žaškov. V obci Žaškov sa poskytuje opatrovateľská služba s denným pobytom v Dennom stacionári (DOM CHARITAS svätého Kamila).

V území absentuje aj pobytové zariadenie sociálnej starostlivosti. Podľa opakujúcich sa vyjadrení zástupcov obcí, dôvodom pre takéto znižovanie rozsahu poskytovanej opatrovateľskej služby, v čase keď sa dopyt po sociálnych službách zvyšuje, je nedostatok finančných prostriedkov.

Každá z obcí využíva aj inštitút verejno-prospešných služieb, s ktorým má pozitívne skúsenosti. V súčasnosti je bezbariérovosť pre zdravotne postihnutých občanov v obciach opisovaného územia zabezpečená len čiastočne. Snahou obcí je však v budúcnosti v spolupráci s ostatnými subjektmi poskytujúcimi občanom služby bezbariérovosť v obciach zabezpečiť.

Zdravotnú starostlivosť je možné vykonávať v Nemocnici s poliklinikou v Dolnom Kubíne, Trstenej a Námestove. Ak sledujeme zdravotnícke zariadenia nachádzajúce sa priamo na území obcí Dolnej Oravy, vidíme, že sú tvorené:

- Obvodným zdravotným strediskom v Istebnom (obvodný lekár, detský lekár, stomatológ);
- Obvodným zdravotným strediskom v Párnici (obvodný lekár, stomatológ).

Okrem týchto zdravotných stredísk sa na území nachádza aj lekáreň a to konkrétne v obciach Istebné a Párnica. Až 50% zástupcov samospráv Dolnej Oravy uviedlo, že súčasná zdravotnícka infraštruktúra v území nie je dostatočná (buď chýba v obci úplne, prípadne chýba ambulancia určitého špecialistu, za nedostatok je považované aj dochádzanie za takýmito službami a zlé technické vybavenie existujúcich zariadení a ambulancií).

Šport a kultúra

Okrem samospráv sa na zabezpečovaní športových a kultúrnych aktivít spolupodieľa aj množstvo neziskových organizácií, ktoré pôsobia na opisovanom území. Na svoje aktivity využívajú kultúrne domy, klubovne, športoviská (futbalové ihriská, viacúčelové ihriská, telocvične v základných školách a podobne), ktoré sa nachádzajú na území každej samosprávy. Sú to hlavne nasledovné mimovládne neziskové a neštátne organizácie (nadácie, občianske združenia a ďalšie právne formy neziskových združení – tabuľka č. 14).

Tabuľka 14: Športové a kultúrne organizácie na území Dolnej Oravy

Obec	Organizácia venujúca sa kultúre a športu
Istebné	<ul style="list-style-type: none"> - OŠK, DHZ, PZ - Jednota dôchodcov Slovenska - VW club Slovakia - Dobré ráno - Delta klub LAA Istebné
Jasenová	<ul style="list-style-type: none"> - Dies irae - Jasenovec športovec
Kraľovany	<ul style="list-style-type: none"> - Folklórna skupina Kraľovančan - HK TIGRE, TJ LOKOMOTÍVA SEZ - Klub orientačného behu - Rybársky spolok - Tenisový klub
Leštiny	<ul style="list-style-type: none"> - Artikulárny kostol Leštiny o.z. - Jazdecký klub Ďateľinka Leštiny o.z. - Obecný futbalový klub
Oravská Poruba	<ul style="list-style-type: none"> - FRČKA o.z. - INFA o.z. - OPNET - Oravský kajak tím - TJ Družstevník - Spevácka skupina Porubanka - Jednota dôchodcov Slovenska
Párnica	<ul style="list-style-type: none"> - Kynologický klub ORAVA Párnica - Športový klub Párnica - DHZ - Folklórny súbor Párničan - TJ Družstevník - Párnický KST
Veličná	<ul style="list-style-type: none"> - Veličianske ochotnícke divadlo a spevácka skupina Studnička - Spevácka skupina Čechina - Dobrovoľné dolno-oravské združenie záchrany a pomoci - Občianske združenie Orava Dolná
Vyšný Kubín	<ul style="list-style-type: none"> - SČK, DHZ - TJ Sokol - Poľovnícke združenie DRAPÁČ - Cech remeselných tradícií - Deti v pohybe, Kubínska Labka - LESOSPOL
Žaškov	<ul style="list-style-type: none"> - DHZ, Jednota dôchodcov Slovenska - DFS Trnkárik - SČK miestny spolok Žaškov - Klub priateľov športu - Obecný futbalový klub - Moto team Žaškov - Slovenská umelecká agentúra - Združenie pre kultúru - Trnkári zo Žaškova

Zdroj: vlastné spracovanie, 2015

Všetky samosprávy v území disponujú knižnicou, jedna obec nemá kultúrny dom (Leštiny - najmenšia obec v opisovanom území). V obci Istebné majú na využívanie voľného času zriadené obecné kino. Na opisovanom území Dolnej Oravy má vybudovaný amfiteáter len jedna obec (Oravská Poruba). Samosprávy v opisovanom území nemajú detské kino. 60% samospráv vydáva pravidelne alebo občasne aj obecné noviny, prípadne spravodaje o dianí v obci. Cieľom je poskytovať občanom aktuálne informácie o celkovom dianí v samosprávach, uverejňovať unesenia zo zasadnutí obecného zastupiteľstva, informácie zo základnej školy, materskej školy a cirkvi, ale aj o kultúrospoločenských a športových aktivitách.

1.6 Technická infraštruktúra

Doprava

Dopravná sieť je tu tvorená cestami I/59 (E 77 – cesta 1. triedy s medzinárodným významom; z Vyšného Kubína do Jasenovej), III/05917 (z Vyšného Kubína do Leštín). I/70 (cesta I. triedy z Kraľovian smerom do Dolného Kubína). I/18 (cesta I. triedy v trase z Kraľovian do Martina). Územie je tvorené aj cestami II. a III. triedy. Sú to cesta: II/583 (z Párnice smerom do Zázrivej), cesty III/018025 (Kraľovany), III/0701, III/0702 (Žaškov), III/0703 (Istebné), III/0705 (Veličná – Revišné), III/0708 (Dolný Kubín – Oravská Poruba – Veličná), III/05917 (smerom z Vyšného Kubína do Leštín).

Územím prechádza aj železničná trať. Je to jednokoľajná trať číslo 181 Kraľovany – Trstená, ktorá má dĺžku 56,45 km. Územím prechádza aj medzinárodné železničné spojenie Košice – Žilina. Obec Kraľovany je zároveň východiskovou stanicou regionálnej trate vedúcej cez Oravu do Trstenej. V dotknutom území sa nachádzajú 4 zastávky (Kraľovany, Párnica, Istebné, Veličná).

Hromadnú dopravu osôb (mestskú aj prímestskú) na území regiónu zabezpečuje ARRIVA Liorbus, a.s. so svojimi 31 linkami prímestskej dopravy. Spoločnosť ARRIVA Liorbus prevádzkuje 196 autobusov s priemerným vekom 5,39 roka. Okrem ARRIVA Liorbus, a.s. pôsobí v regióne aj niekoľko súkromných autobusových dopráv, ktorá prepravuje obyvateľov v rámci regiónu ale aj mimo neho. V opisovanom území sa nachádza 9 autobusových zastávok (Kraľovany, Párnica, Žaškov, Istebné, Veličná, Oravská Poruba, Jasenová, Vyšný Kubín a Leštiny).

Nemotorová doprava (cyklistická doprava a cyklotrasy) má na území významnú pozíciu s vhodným predpokladom rozvoja do budúcnosti. V súčasnom členení sa v území nenachádza súbor cyklotrás určených výlučne na dochádzku do práce a za nákupmi; pomerne veľký súbor cyklotrás s kombinovanou funkciou - na dochádzku do práce a na turistiku lokalizovaný na cestách I., II., III. triedy a miestnych komunikáciách a pomerne veľký súbor cyklotrás s výlučne turistickou funkciou, lokalizovaný väčšinou na lesných a poľných cestách.

V rámci existujúcej cestnej siete sa dá bicyklovať skoro v celom území, či už prostredníctvom cestných alebo horských bicyklov.

Územím Oravy v súčasnosti vďaka realizovanému cezhraničnému projektu na konci roka 2013, na ktorom spoločne participovali mesto Dolný Kubín a poľská obec Lipnica Wielka, bolo vytvorených celkovo 17 cyklotrás, ktoré vedú po existujúcich miestnych komunikáciách (cesty 2. a 3. triedy, lesné cesty, poľné cesty, zväžnice a podobne). Sú to nasledovné cyklotrasy (nachádzajúce sa len na území

Dolnej Oravy alebo ním prechádzajú): Vyšný Kubín – Zázrivá (33 km), Istebné zvonica – Kubínska hoľa (12 km), Pod Kuzmínovom – Istebné (5 km), Leštiny – Pustá poľana (3 km).

V rámci Žilinského samosprávneho kraja bola realizovaná Cyklostratégia ŽSK 2014, ktorá podrobne pojednáva o možnostiach ďalšieho rozvoja cyklistickej dopravy, navrhuje nové cyklotrasy a určuje determinanty budúceho rozvoja cyklistiky v celom Žilinskom kraji. V rámci tejto cyklostratégie bolo na území Oravy vytypovaných a navrhnutých celkovo 13 cyklotrás, ktoré by viedli po už vybudovaných cyklotrasách, niekde by bolo nevyhnutné cyklotrasy vybudovať kvôli hustej cestnej premávke, na niektorých miestach by museli vzniknúť premostenia vodných tokov a podobne. V tabuľke č. 15 prinášame prehľad cyklotrás, ktoré sú navrhované pre územie Dolnej Oravy.

Tabuľka 15: Navrhované cyklotrasy na území Dolnej Oravy v rámci Cyklostratégie ŽSK

Farba	Názov cyklotrasy	Dĺžka cyklotrasy v metroch
červená	Zázrivsko – Oravská cyklomagistrála, Dolný Kubín - Trstená	45 428
žltá	Žaškov - Podšíp	8 770
žltá	Vyšný Kubín - Jasenová	1 522
zelená	Dolný Kubín – Vyšný Kubín - Osádka	9 900
modrá	Oravská Poruba – Kubínska hoľa – Hruštín - Lokca	46 910
modrá	Párnica - Kľačany	8 550

Zdroj: Cyklostratégia ŽSK, 2014

89% samospráv Dolnej Oravy považujú súčasný stav obslužnosti obce verejnou dopravou za dostačujúci. Taktiež sa 89% samospráv vyjadrilo, že dopravná obslužnosť miestnych častí obcí verejnou dopravou je dostatočná. Aj spojenie do okresných miest a krajských miest je považované za dostatočné.

Telekomunikácie, pošta a miestny rozhlas

Celé územie partnerstva je pokryté signálom mobilných operátorov Orange, T-Com, O₂ avšak niektorí mobilní operátori nedokážu pokryť svojim signálom celé územie (kvôli náročným geomorfologickým podmienkam). Najproblematickejšie mobilné pokrytie je v obci Veličná - Orange, Žaškov - O₂. V 56% samospráv je zavedená káblová televízia (Istebné, Kľačany, Leštiny, Oravská Poruba a Vyšný Kubín). Televízny signál sa šíri aj prostredníctvom samostatne zriadených prijímačov v jednotlivých domácnostiach (satelity, internet). Pokrytie internetom je takmer 100% - či už prostredníctvom kábla alebo wifi (chýba v zle dostupných oblastiach, kde je problém s príjmom signálu). 100% samospráv má vybudovaný miestny rozhlas. Len v dvoch obciach sa nachádza ešte verejná telefónna budka. Sú to obce Jasenová a Veličná. Sledovaním počtu pôšt a ich zastúpením vidíme, že v šiestich obciach z deviatich sa nachádza pošta. V každej z týchto obcí jedna (Istebné, Kľačany, Párnica, Veličná, Vyšný Kubín, Žaškov).

Elektrifikácia a plynofikácia

Plynofikácia pokrýva 56 % opisovaného územia (Istebné, Párnica, Oravská Poruba, Veličná a Žaškov). Dodávky plynu zabezpečuje SPP – distribúcia a.s. Žilina. Okrem SPP poskytuje služby distribúcie plynu aj množstvo alternatívnych dodávateľov, akými sú napríklad ČEZ Slovensko a.s., ELGAS, RWE gas Slovensko, Vaša energia s.r.o. atď.

Pokrytie elektrickou energiou opisovaného územia je 100 %. O jej distribúciu a servis prenosových zariadení sa stará Stredoslovenská energetika, a.s. Dolný Kubín. Samozrejme aj v tomto segmente existuje viacero dodávateľských alternatív, ktorými sú napríklad AC energia s.r.o., ČEZ Slovensko s.r.o., Energia Slovakia s.r.o., Right power energy s.r.o. atď. 67% samospráv uviedlo v dotazníkovom prieskume, že stav a kapacita vedení elektrickej energie je vyhovujúci. Technický stav vedenia elektrickej energie je potrebné rozšíriť v obci Vyšný Kubín a Žaškov. Technický stav vedenia elektrickej energie nie je vyhovujúci iba v obci Oravská Poruba. Kapacita a technický stav trafostaníc však vyhovuje vo všetkých samosprávach opisovaného územia.

Verejným osvetlením disponuje každá samospráva. Vo väčšine prípadov jeho technický stav však už nedosahuje potrebných kvalít, preto samosprávy pristupujú na jeho postupné zrekonštruovanie a efektivizáciu, čo prináša nemalý komfort v jeho využívaní a veľkým finančným úsporám.

Zásobovanie vodou a kanalizácia

Prístup k pitnej vode na území Dolnej Oravy zabezpečuje v 100% miere Oravská vodárenská spoločnosť. Na celom území existuje aj viacero menších skupinových a miestnych vodovodov. Z dotazníkového prieskumu zástupcov samospráv je zrejmé, že až 89% samospráv považuje kapacitu vodovodu za dostačujúcu, jedna obec v sledovanom území považuje kapacitu za nedostatočnú. Je ňou obec Oravská Poruba. V štyroch obciach používajú obyvatelia na zabezpečenie pitnej vody vlastné studne. Sú to obce Istebné, Oravská Poruba, Vyšný Kubín a Žaškov. Počet domov napojených na skupinový vodovod je spolu 2 200. Z dotazníkového prieskumu zástupcov samospráv partnerstva je zrejmé, že až 89% samospráv v opisovanom území považuje technický stav vodovodnej siete za vyhovujúci, jedna obec považuje technický stav vodovodnej siete za nevyhovujúci. Je ňou obec Oravská Poruba. 78% samospráv opisovaného územia nemá vodovod vo vlastnom majetku obce. Hygienické parametre takto využívanej vody sú veľmi dobré.

Z dotazníkového prieskumu je zrejmé, že verejná kanalizácia sa nachádza v piatich obciach opisovaného územia (Istebné, Vyšný Kubín, Kralovany, Oravská Poruba a Jasenová). V obci Oravská Poruba je síce vybudovaná verejná kanalizácia no je nefunkčná z dôvodu neexistujúcej ČOV.

56% samospráv má ČOV vybudovanú na svojom území, zvyšné obce buď ČOV nemajú a využívajú vlastné septiky, prípadne odpadová voda nie je čistená. Vo väčšine vybudovaných ČOV je majiteľom obec a ich správcom Oravská vodárenská spoločnosť, a.s.

Odpadové hospodárstvo

Nakladanie s komunálnym odpadom má riešené každá samospráva samostatne. Pri zbere sa využívajú viaceré možnosti, či už žetónový systém, vrecový systém, systém zberu do kuka nádob, veľkoobjemových kontajnerov, paušálne platby za odpad a podobne. Dodávateľia týchto služieb sú v regióne taktiež rôzni. Buď ide o Technické služby mesta Dolný Kubín, Technické služby mesta Ružomberok, Brantner Fatra s.r.o. V súčasnosti sa však realizujú aktivity v oblasti spoločného postupu pri realizovaní verejného obstarávania na dodávateľa s nakladaním komunálneho odpadu. Len dve samosprávy majú zriadený zberný dvor na svojom území, sú to obce Istebné a Oravská Poruba. 100 % samospráv má na svojom území zavedený triedený zber odpadu, chýba ale vybudované kompostovisko, kde by sa sústredil biologicky rozložiteľný odpad vo väčšom množstve a koordinovane pre väčšie územie.

Ak sledujeme veľkých potenciálnych znečisťovateľov ovzdušia, tak je identifikovaný jeden, a to OFZ a.s. Istebné, prevádzka Istebné.

1.7 Hospodárstvo regiónu

Ekonomicky aktívne obyvateľstvo podľa výberového zisťovania pracovných síl zahŕňa všetky osoby vo veku od 15 rokov, ktoré patria medzi pracujúcich v civilnom sektore, nezamestnaných alebo príslušníkov ozbrojených zložiek. Celkový počet zamestnaných je 3 557 obyvateľov (podľa SOBD 2011).

Sledovaním počtu fyzických a právnických osôb (tabuľka č. 16) vidíme, že najväčšie zastúpenie spomedzi právnických osôb majú ziskové organizácie, naopak spomedzi fyzických osôb sú to živnostníci. Najviac podnikateľských subjektov bolo v roku 2014 v obci Žaškov – 145 subjektov, naopak najmenej ich evidujeme v obci Leštiny - 35 subjektov. Najviac samostatne hospodáriacich roľníkov sa nachádzalo v obci Oravská Poruba – 8 subjektov.

Tabuľka 16: Štruktúra FO a PO na území Dolnej Oravy v roku 2014

Obec	Istebné	Jasenová	Kraľovany	Leštiny	Oravská Poruba	Párnica	Veličná	Vyšný Kubín	Žaškov
PO ziskové	14	5	7	6	21	15	34	23	18
PO neziskové	38	5	11	8	7	8	12	9	15
FO živnostníci	75	30	21	19	61	63	81	48	108
FO slobodné povolania	6	0	0	0	0	2	2	1	1
FO samostatne hosp. roľníci	4	1	1	2	8	1	3	0	3
Subjekty spolu	137	41	40	35	97	89	132	81	145

Zdroj: datacube.statistics.sk, 2015

V súčasnosti sú v obciach opisovaného územia Dolnej Oravy identifikovaní nasledovní zamestnávateľia v poľnohospodárskych, priemyselných a nevýrobných odvetviach:

- Poľnohospodárske družstvo Párnica
- Poľnohospodárske družstvo Veličná
- HOVAL s.r.o. - vzduchotechnika, výroba kotlov
- OFZ a.s. Istebné, prevádzka Široka
- Autoservis - Ondrej Štítik
- Autodoprava - Ladislav Štítik
- Poľnohospodárske družstvo Jasenová
- Stolárska výroba - Ján Kubačka

- Potravinárska výroba Oravských korbáčikov - Milan Butkaj
- PROMET SLOVAKIA, s.r.o.
- REMKO ENGINEERING, s.r.o.
- STROJSROS, s.r.o. - kovovýroba
- Hydroekol a.s. Dolný Kubín - stavebná činnosť
- PROFIMA, s.r.o. Vyšný Kubín - stolárstvo
- Autoservis - Ladislav Morinec
- Autoservis - Jozef Bajo
- CMV CAMERAMONT, s.r.o. - predaj, montáž, údržba a opravy zabezpečovacích systémov, kamerových systémov, požiarnej signalizácie a automatických brán
- ELVISDK, s.r.o. - predaj a servis výpočtovej techniky
- Poľnohospodárske družstvo Žaškov
- Urbár pozemkové spoločenstvo Žaškov
- Drevicom s.r.o.
- Orava - Milk s.r.o.
- Penzión Rosnička - Peter Rusnák
- Motorest Rieka
- MPM steel s.r.o. - výroba nádob, kryštalizátorov, filtračných zariadení, regeneračných zariadení na organické rozpúšťadlá
- Obchodná sieť COOP Jednota v obciach
- Základné a materské školy v obciach

Ekonomickú silu sledovaného územia v oblasti poľnohospodárstva nám dobrým spôsobom demonštruje aj zloženie, resp. charakter pôdy v dotknutom území. Takáto klasifikácia nám poskytuje informácie o využívaní pôdneho zdroja (tabuľka č. 17). Ako môžeme vidieť, tak najväčšie zastúpenie v opisovanom území majú lesné pozemky až 96,021 km², ďalej nasledujú trvalé trávne porasty 54,355 km² a orná pôda má výmeru 11,348 km².

Územie partnerstva je známe svojou tradíciou výroby syrárskych a mliekarenských výrobkov a špecialít akými sú korbáčiky, uzlíky, oštiepky a množstvo iných syrárskych výrobkov, ktorých výroba zamestnáva nemalý počet obyvateľov, prevažne na vidieku, kde má táto tradícia silné korene. Nemalý počet pracovných miest vytvárajú remeselné služby a drobné živnostenské služby, ktorými je región tiež známy. Sú tu zastúpení hrnčiari, košíkari, drotári, výrobcovia fujár, stolári, murári, korytári, mäsiari, šitie ľudových krojov, plátenníctvo a podobne. Poľnohospodárska výroba bola na vidieku zameraná prevažne na pestovanie zemiakov (Orava je tradičným zemiakárskym regiónom), pestovaním cukrovej repy, ovsa, jačmeňa. Dôležitou úlohou v zložke hospodárstva bol a aj v súčasnosti je chov hospodárskych zvierat takzvanej veľkej päťky (ošípané, hovädzí dobytok, kozy, ovce a kone) práve vďaka veľkej výmere trvalo trávnatých porastov a klimatickým podmienkam v opisovanom území.

Tabuľka 17: Štruktúra pôdneho fondu na území Dolnej Oravy

Druh pôdy	Výmera v km ²
orná pôda	11,348
chmeľnica	0,000

vinica	0,000
záhrada	1,211
ovocný sad	0,768
trvalý trávny porast	54,355
lesný pozemok	96,021
vodná plocha	3,062
zastavaná plocha a nádvoría	4,982
ostatná plocha (okrasná zeleň, cintorín, neplodná pôda, povrchová ťažba, ihrisko, štadión, kúpalisko, športová dráha, autokemp, táborisko, botanická a zoologická záhrada, skanzen, amfiteáter, pamätník a iné)	9,230

Zdroj: datacube.statistics.sk, 2015

Dotazníkovým prieskumom v území bolo zistené, že až 40% samospráv nepovažuje ponuku poskytovaných služieb za dostatočnú. Chýbajú im predovšetkým bankové služby (bankomat), stravovacie a ubytovacie zariadenia, ekonomické poradenské služby, a služby stolárov, elektrikárov). Zvyšné samosprávy považujú ponuku poskytovaných služieb za dostatočnú, prípadne za takú, ktorá sa poskytuje v bezprostrednom zázemí obce (buď v susedných obciach alebo okresných mestách Dolný Kubín a Tvrdošín).

Cestovný ruch

Sledované územie spadá v rámci regionalizácie cestovného ruchu Slovenska do Oravského regiónu. Tento sa ďalej člení na subregióny. Sú to subregióny: Oravská priehrada, Roháče, Oravský Podzámok – hrad, Oravská Magura.

Región je destináciou, ktorá disponuje potenciálom turistických hodnôt, ubytovacích, stravovacích, informačných a ďalších doplnkových služieb. Ich správnym a vhodným spojením do atraktívnych produktov a zabezpečením ich vhodnej prezentácie na trhu cestovného ruchu sa môže stať Dolná Orava rovnako atraktívna ako ktorákoľvek iná turistická oblasť na Slovensku či v Európe. Orava je neustále sa rozvíjajúci región, pričom cestovný ruch tejto oblasti vychádza hlavne so silných historických, kultúrnych a geografických hodnôt. Disponuje totiž nielen lokalizačnými predpokladmi, ale i historickým, kultúrnym či ľudským potenciálom, ktoré mu dávajú predpoklad uspieť na trhu s produktmi cestovného ruchu. Avšak za predpokladu vytvorenia komplexných balíčkov služieb, resp. uceleného produktu cestovného ruchu v širšom kontexte pre všetky segmenty cestovného ruchu.

Lokalizačné predpoklady územia

Cestovný ruch sa orientuje na využívanie kultúrno-historických kapacít vidieckej, ale aj mestskej zóny (bezprostredná blízkosť miest Trstená, Dolný Kubín, Tvrdošín). Región je taktiež známy ako lokalita uprostred hôr, ktorá ponúka návštevníkom mnoho príležitostí na využitie voľného času, či už je to turistika, lyžovanie alebo iné alternatívne formy trávenia voľného času. Turistická sezóna je v letnom a aj zimnom období, kedy najviac návštevníkov navštívi lyžiarske centrú (Ski Kubínska hoľa, Lyžiarske stredisko Športcentrum Lučivná. Vo väčšej vzdialenosti sú tu potom strediská SKIPARK Janovky Zuberec, Meander Ski Park Oravice, Skicentrum Vitanová, Zuberec – Milotín, Zverovka – Spálená, Lyžiarske stredisko Habovka a Podbiel; región má vynikajúce predpoklady pre rozvoj bežeckého

lyžovania), Oravský hrad (absolútna TOP destinácia okresu Dolný Kubín s ročným počtom návštevníkov 175 000), Oravskú priehradu, dva akvaparky (Aquarelax Dolný Kubín a Meander park Oravice) a termálne kúpalisko (Oravice), múzeá a galérie v okresnom meste Dolný Kubín. Ďalším z významných lokalizačných faktorov je lesnatosť územia, sklon reliéfu, takisto aj expozícia lyžiarskych svahov. Spomedzi lokalizačných faktorov, ktorých je v opisovanom území taktiež dostatok, možno uviesť vodné plochy, či už prírodné alebo umelé (vodopády, rybníky a Šútovské jazerá) a aj cyklotrasy, ktoré sú určené pre zdatných a menej zdatných cyklistov, vedú krásnou oravskou prírodou a je ich z roka na rok čoraz viac. Rieka Orava sa využíva na splavy, rafting, či rybolov, ako aj ďalšie vodné športy a atrakcie. V katastrálnom území obce Oravská Poruba – Gäcel je vybudovaná vodnoslalomárska trasa. V území sú k dispozícii aj možnosti horolezectva v okolí Vyšného Kubína, extrémnejšie formy športu: downhill, vyhliadkové lety a podobne. Do lokalizačných predpokladov môžeme zaradiť takisto aj kultúrne a architektonické pamiatky, akými sú napríklad Oravský hrad, Drevený evanjelický kostol v Istebnom, Artikulárny kostol v Leštínach zapísaný v UNESCO, Izba starých materí v Párnici, Modrotlačiarenská dielňa v Párnici (celoslovenský unikát), Zvonica v Istebnom, Pamätná tabuľa Juraja Matušku v Istebnom, chránené kultúrne pamiatky v Istebnom, 2 kostoly vo Veličnej, Urbársky dom vo Veličnej, Komposesorátny kaštieľ vo Veličnej. V posledných rokoch zaznamenávame aj opätovný rozvoj rekreačnej oblasti Bystrička v chatovej oblasti Dierová (k.ú. Žaškov, kedysi vyhľadávaná lokalita pre detské tábory, dovolenky rodín v chatkách a podobne). Veľmi významnú úlohu pri lokalizačných faktoroch zohrávajú aj kultúrne podujatia. Spomedzi nich môžeme spomenúť Párnickô švábkobraňá, Gäcelske leto, Pltnické dni v Kraľovanoch, Veličiansky jarmok a folklórne slávnosti Dolnej Oravy, Žaškovský minimaratón, najrôznejšie obecné jarmoky, najrôznejšie lokálne obecné slávnosti ako napríklad: dni obcí, fašiangové slávnosti, lyžiarske prechody, hasičské slávnosti a súťaže, plesy a mnoho ďalších podujatí, ktoré majú ako regionálny, tak aj nadregionálny význam. V niektorých obciach Dolnej Oravy možno nájsť aj jedinečné prejavy ľudovej kultúry. Sú to napríklad modrotlač v Párnici, paličkovanie vo Veličnej, remeslá a piesne v Istebnom, žaškovské nárečie a tradičné spoločenské udalosti v Žaškove.

Územím neprechádza žiadny náučný chodník, avšak nachádza sa tu niekoľko cyklotrás, no žiadna hipotrasa (avšak pohyb osôb na koňoch je v niektorých katastroch zaznamenaný – napríklad Oravská Poruba - Gäcel).

Lokalizačné predpoklady pre rozvoj turizmu umocňujú aj chránené územia, ktorých je v území dostatok a ktoré zvyšujú spoločenskú hodnotu regiónu. Vynikajúce predpoklady na rozvoj letnej turistiky majú Malá Fatra s vrchmi Stoh, Veľký Rozsutec, Chočské vrchy s Veľkým Chočom, prípadne Šíp v Malej Fatre.

Vzhľadom na charakter územia Oravy je nevyhnutná existencia Horskej záchranej služby (HZS), ktorá sídli v Dolnom Kubíne (náčelníctvo) a Zuberi (Západné Tatry Sever). Samozrejmosťou sú turistické informačné kancelárie (Turistické informačné centrum Trstená, Turistická informačná kancelária Dolný Kubín a Zuberec), ktorých úlohou je informovať o možnostiach ubytovania, stravovania, podujatiach a podobne.

Územie Dolnej Oravy je známe aj ako rodisko významných osobností, ktoré sa zaslúžili o spoločenský, kultúrny a sociálny rozvoj tohto územia. Sú to napríklad:

- obec Istebné: Elena Hroboňová, Michal Mišura, Ondrej Dzubák
- obec Vyšný Kubín: Pavol Országh Hviezdoslav, Margita Figuli

- obec Veličná: P.M. Bohúň, Ctibor Zoch
- obec Žaškov: Ondrej Žaškovský, Leopold Bruck, Ondrej Nemček
- obec Leštiny: prof. Juraj Buša
- obec Jasenová: Martin Kukučín

Realizačné predpoklady

Až pôsobením realizačných predpokladov môžeme hovoriť o plne fungujúcom cestovnom ruchu. Do tohto typu predpokladov môžeme zaradiť pozemné komunikácie a všetky zariadenia, ktoré potrebuje účastník cestovného ruchu na rekreáciu (hotely, ubytovne, ubytovanie v súkromí, apartmány, penzióny, chaty ale napríklad aj lanovky). V území sa, žiaľ, nenachádza žiadna turistická informačná kancelária.

Sledované územie má veľmi perspektívnu polohu pre rozvoj cestovného ruchu. Prechádzajú ním cesty E 77 (I/59), I/70, I/18, takisto železničná trať regionálneho významu č. 181. V relatívne malej vzdialenosti sa nachádzajú aj letiská – Žilina a Poprad. Taktiež letisko v Krakove. Čo sa týka zariadení potrebných na vykonávanie cestovného ruchu, tak potrebám návštevníkov cestovného ruchu slúži niekoľko hotelov, penziónov, kempingov, chat a ubytovaní v súkromí. Ubytovacie zariadenia evidované Štatistickým úradom SR sú vybudované v obciach Istebné, Kľačany, Oravská Poruba, Párnica, Vyšný Kubín a Žaškov.

Počty a kapacity ubytovacích zariadení na území Dolnej Oravy (tabuľka č. 18) za sledované obdobie 2010 – 2014 narastali z pôvodných 8 zariadení na 12 v roku 2012. Ostatné dva roky sledovania (2013 a 2014) vykazujú nižší, no ustálený počet ubytovacích zariadení – konkrétne 10. Počet izieb v sledovanom období narastal. V roku 2010 to bolo 78 izieb a v roku 2014 to bolo už 87 izieb. Podobný trend vidíme aj pri lôžkach, kedy v roku 2010 bol ich počet 235 a v roku 2014 272 (nárast počtu lôžok o 15,7%). Pri stálych lôžkach ale už taký nárast neevidujeme. V roku 2010 ich bolo 192 a v roku 2014 203.

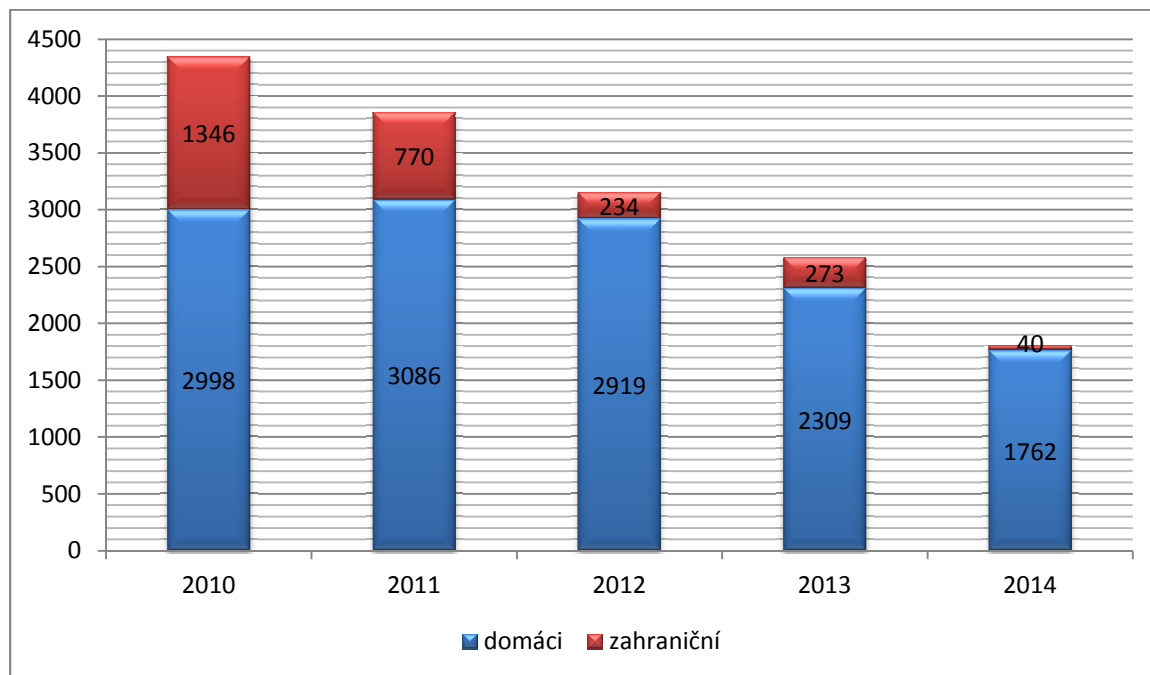
Tabuľka 18: Vývoj počtu ubytovacích zariadení, izieb a lôžok v obciach Dolnej Oravy v rokoch 2010 - 2014

Rok	Ubytovacie zariadenia	Izby	Lôžka spolu	Stále lôžka	Príležitostné lôžka	Miesta na voľnej ploche
2010	8	78	235	192	43	0
2011	7	68	215	172	43	0
2012	12	84	255	209	46	0
2013	10	87	272	203	69	0
2014	10	87	272	203	-	0

Zdroj: ŠÚ SR, 2015

Ak sledujeme počet návštevníkov v ubytovacích zariadeniach, tak vidíme (graf č. 4), že v prvých dvoch rokoch sledovania zaznamenávame nárast počtu domácich návštevníkov z 2998 v roku 2010 na 3086 návštevníkov v roku 2011 (maximum domácich návštevníkov počas celého sledovaného obdobia). Po tomto roku nasleduje už len pokles domácich návštevníkov, ktorý sa zastavil na 1762 návštevníkoch v roku 2014. **Konštatujeme teda pokles počtu domácich návštevníkov o 41,2%.** Vývoj počtu zahraničných návštevníkov je v území ešte horší. V roku 2010 bol ich počet 1346 a v roku 2014 len 40. **Aj tu možno konštatovať pokles zahraničných návštevníkov až o 97%.** Celý tento trend sa udial aj napriek tomu, že počet lôžok v území narastal.

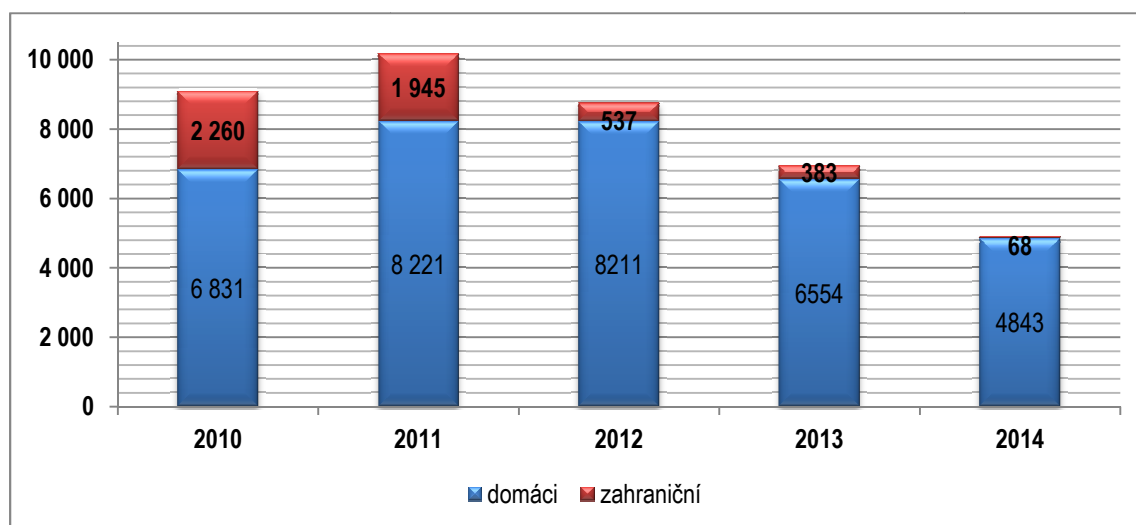
Graf 1: Vývoj počtu návštevníkov ubytovacích zariadení Dolnej Oravy (2010-2014)

Zdroj: ŠÚ SR, 2015

Sledovaním vývoja počtu prenocovaní v dotknutom území (graf č. 5) vidíme, že počet prenocovaní domácich návštevníkov má rastúci trend od roku 2010 len do roku 2011 (zo 6883 na 8 221 prenocovaní domácich návštevníkov). Po roku 2011 nasleduje už len pokles až na 4843 prenocovaní domácich návštevníkov (najväčší pokles vidíme medzi rokmi 2011 a 2012). **Evidujeme teda pokles počtu prenocovaní domácich návštevníkov o 41,1%** (takmer identické číslo poklesu ako pri počte domácich návštevníkov vyššie). Počet prenocovaní zahraničných návštevníkov má od roku 2010 len klesajúci charakter. V roku 2010 bolo zaznamenaných celkovo 2260 prenocovaní zahraničných návštevníkov a v roku 2014 už len 68 prenocovaní zahraničných návštevníkov. **Evidujeme teda pokles počtu prenocovaní zahraničných návštevníkov o 97%** (taktiež identické číslo ako pri poklese počtu návštevníkov v území vyššie). Aj napriek faktu, že počet lôžok narastal.

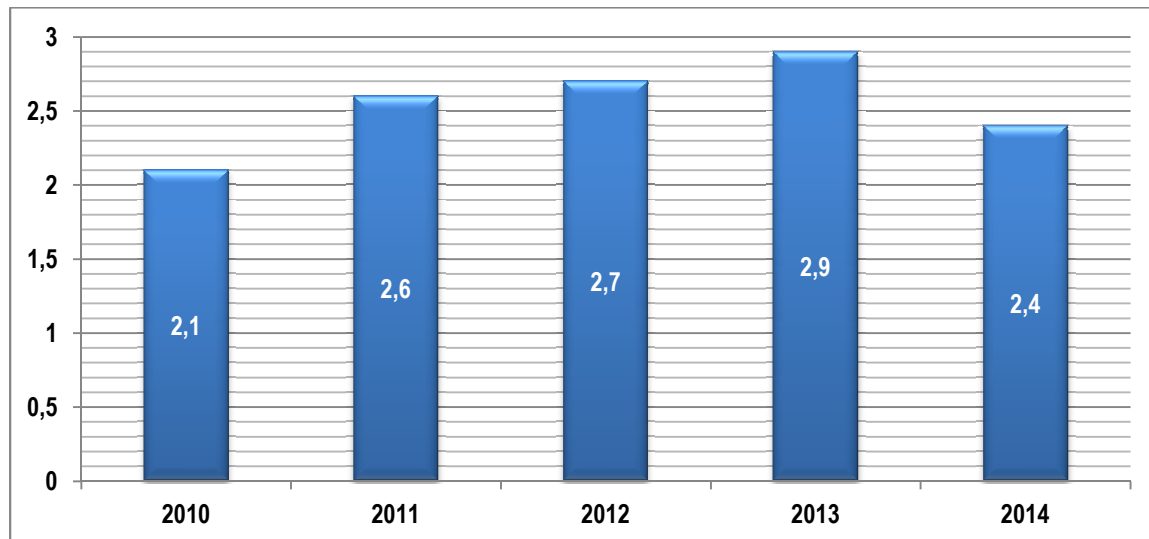
Graf 2: Vývoj počtu prenocovaní návštevníkov v obciach Dolnej Oravy (2010-2014)

Zdroj: ŠÚ SR, 2015

Ak budeme sledovať priemerný počet prenocovaní v období 2010 – 2014 (graf č. 6), tak vidíme, že od roku 2010 narástol priemerný počet prenocovaní z 2,1 prenocovania na 2,9 prenocovaní v roku 2013. Po roku 2013 je viditeľný mierny pokles počtu prenocovaní, a to 2,4 prenocovaní v roku 2014. Trend sa tak na konci sledovaného obdobia nejaký výrazne nezmenil.

Graf 3: Vývoj priemernej dĺžky počtu prenocovaní v obciach Dolnej Oravy (2010-2014)

Zdroj: ŠÚ SR, 2015

Selektívne predpoklady územia

Tieto predpoklady nám hovoria o tom, kto a ako často sa môže cestovného ruchu zúčastniť a z akého dôvodu sa cestovného ruchu zúčastňuje. V letných mesiacoch trávi obyvateľstvo regiónu svoj voľný čas na záhradách alebo chatkách (nasvedčuje tomu aj vidiecky charakter územia). Niektorí z nich navštevujú Oravský hrad, Vodnú nádrž Oravská priehrada, rôzne obecné kultúrne a spoločenské podujatia (najmä Gäcelské leto) a taktiež obľubujú turistické výlety do okolia. Tento druh voľnočasovej aktivity vykonávajú ako počas pracovného dňa, tak aj cez víkendy. V zimných mesiacoch navštevujú niekoľko lyžiarskych stredísk, klziská v mestách, veľkej obľube sa teší bežecké lyžovanie, ktoré má na území partnerstva priam ideálne podmienky pre rozvoj a podobne.

Pokiaľ budeme hovoriť o pasívnom cestovnom ruchu, tak u obyvateľstva regiónu prevláda navštevovanie oblastí Stredozemného mora počas letných mesiacov (snáď aj z toho dôvodu, že tieto destinácie nie sú až tak finančne náročné). V zimných mesiacoch sa niektorí obyvatelia vydávajú do lyžiarskych stredísk v rakúskych Alpách, prípadne poľskej strany Tatier, akvaparkov.

Selektívne predpoklady sú úzko spojené s hustotou obyvateľstva, vekovou štruktúrou obyvateľstva, jeho kúpyschopnosťou, celkovými sociálnymi pomermi, vzdelaním, vlastníctvom auta alebo objektu cestovného ruchu, priemerného mesačného príjmu rodiny a podobne.

Trendy v cestovnom ruchu Dolnej Oravy

Najnovšie trendy v oblasti cestovného ruchu by sa dali zhrnúť do niekoľkých bodov:

- neustále skracovanie dĺžky dovolenky, viac kratších dovolení do roka (predĺžené víkendy),

- zvyšuje sa dopyt po dovolenkách na objednávku, vplýva na to aj väčšia možnosť používania informačných technológií a tzv. Generácia Y,
- nárast záujmu o nehotelové ubytovanie (penzióny, kempy, ubytovanie v súkromí...),
- rastie počet turistov v poproduktívnom veku, čomu treba prispôbiť aj ponuku,
- aktívne prežitie dovoleniek: cykloturistika, adrenalínové športy (rafting, bungee jumping, hipoturistika...),
- neustály nárast foriem cestovného ruchu, akými sú agroturistika a vidiecky cestovný ruch,
- tematicky zamerané náučné okruhy (pivná cesta, cesta remesiel, cesta tradičnej kuchyne a výrobkov...),
- hipoturistika, animoterapia,
- wellness cestovný ruch,
- lyžovanie a letná turistika v kombinácii napríklad s wellness a podobne,
- predstava ideálnej dovolenky (7-14 dňovej) - kombinácia hôr a kúpania v regiónoch a návštev hradov, múzeí, kultúrno - historických pamiatok,
- znižovanie počtu ubytovacích zariadení, lôžok a izieb,
- znižovanie počtu prenocovaní domácich návštevníkov v sledovanom území,
- zvyšovanie počtu prenocovaní zahraničných návštevníkov v sledovanom území,
- priemerné výdavky obyvateľa regiónu na domáci dovolenkový pobyt síce rastú, sú však neustále v priemere až trojnásobne nižšie ako výdavky na dovolenkový pobyt v zahraničí,
- záujem zahraničných návštevníkov sa sústreďuje na zimné športy v lyžiarskych strediskách, dovolenky na horách a pri vode, wellness pobyty, poznávanie pamiatok,
- nárast mobility a dopytu po požičovniach áut, motocyklov a bicyklov,
- význam kamenných cestovných agentúr klesá, balíky služieb budú stále viac nakupované cez internet,
- nutnosť identifikácie regiónu ako jednotného a uceleného produktu cestovného ruchu (spoločná značka kvality a pod, zľavové karty, jedna vstupenka platí do viacerých zariadení...),
- v oblasti zimných športov je významný nárast rekreačného bežeckého lyžovania,
- výrazné tendencie posilňovať cykloturistiku aj na medzištátnej úrovni (najmä s Poľskom).

1.8 Dotazníkový prieskum a šetrenia

Okrem dotazníkov, ktoré boli určené starostom obcí, rovnako boli vytvorené neanonymné dotazníky aj pre volených zástupcov jednotlivých samospráv – poslancom obecných zastupiteľstiev. Tieto dotazníky mohol taktiež vyplniť ktokoľvek z obyvateľov obce prostredníctvom svojho voleného zástupcu. Zámerom bolo čo najefektívnejším spôsobom zapojiť obecných poslancov do procesu tvorby dokumentu a delegovať komunikáciu ohľadom celého dokumentu na poslancov. Z takto zozbieraných dotazníkov bolo možné získať relevantné údaje pre strategickú časť, ktorých výsledky sa premietli do ďalších kapitol dokumentu.

Pre rozsiahlosť otázok a odpovedí sú niektoré odpovede uvedené v samostatnej Prílohe č. 1, ktorá je neoddeliteľnou súčasťou tohto dokumentu. Menej rozsiahle odpovede na otázky z dotazníka uvádzame priamo v tejto podkapitole.

Otázka č. 1 Respondent je muž/žena

Spomedzi všetkých vyplnených dotazníkov bolo 72% vyplnených mužmi a 28% vyplnených ženami.

Otázka č. 2 sa týkala mena a priezviska respondenta.

Otázka č. 3 Bývam v obci

4% respondentov uviedlo, že býva v obci Kral'ovany, Párnica a Veličná, 8% respondentov bolo z obcí Leštiny, Jasenová a Oravská Poruba, 16% z Istebného a 20% opýtaných pochádzalo z obce Vyšný Kubín a Žaškov.

Otázka č. 4 Veková kategória

12% opýtaných bolo vo veku 19-35 rokov. Najpočetnejšou skupinou opýtaných bola veková skupina 36-50 rokov, ktorí tvorili 52% opýtaných. Za nimi nasledovala veková skupina 51-65 rokov (16% opýtaných).

Otázka č. 5 Aké je vaše postavenie v rámci obce?

24% respondentov boli starostovia dotknutých obcí, zvyšných 76% tvorili poslanci obecných zastupiteľstiev a občania.

Otázka č. 6 Ako celkovo vnímate Vašu obec?

Spomedzi piatich možností odpovede (veľmi pozitívne, skôr pozitívne, skôr negatívne, veľmi negatívne, iné) respondenti uviedli len dve možnosti. Veľmi pozitívne vníma svoju obec 44% opýtaných a skôr pozitívne vníma svoju obec až 56% opýtaných.

Otázka č. 7 Vyjadrite prosím svoju úroveň spokojnosti s nasledujúcimi témami (doplňte prosím body v rozsahu 1 nízka spokojnosť až 5 vysoká spokojnosť)

Odpovede na túto otázku sú uvedené v Prílohe č. 1

Otázka č. 8 Aký je Váš najobľúbenejší spôsob trávenia voľného času?

Respondenti mali na výber z piatich možností, pričom vždy mohli vybrať maximálne 3 odpovede.

Návšteva kultúrnych akcií – túto možnosť uviedlo 68% opýtaných.

Návšteva športových akcií – túto možnosť uviedlo taktiež 64% opýtaných.

Návšteva vzdelávacích akcií (besedy, prednášky) – túto možnosť uviedlo 12% opýtaných.

Vlastné športovanie – uviedlo až 88% opýtaných.

Iné – uviedlo 20% opýtaných (napríklad rodina, turistika a príroda).

Otázka č. 9 Stretli ste sa v rámci svojho pôsobenia v samospráve s korupciou?

16% opýtaných uviedlo, že sa v rámci svojho pôsobenia v samospráve stretlo s korupciou. 84% sa s korupciou nestretlo.

Otázka č. 10 Domnievate sa, že starostlivosť o zeleň sa vo vašej obci za posledne dva roky zlepšila?

Určite áno uviedlo 60% opýtaných, skôr áno uviedlo 32% opýtaných, určite nie neuviedol nik z opýtaných, skôr nie uviedlo 4% opýtaných a neviem, nedokážem posúdiť 4%.

Otázka č. 11 Zhodnotte kvalitu životného prostredia (doplňte prosím body v rozsahu 1 nízka spokojnosť až 5 vysoká spokojnosť)

Odpovede na túto otázku sú uvedené v Prílohe č. 1

Otázka č. 12 Využívate na cestovanie verejnú dopravu (vlakovú alebo autobusovú)?

Ako odpoveď áno uviedlo len 16% opýtaných. 84% opýtaných uviedlo odpoveď nie.

Otázka č 12a. Ste spokojný s autobusovými spojmi (doplňte prosím body v rozsahu 1 nízka spokojnosť až 5 vysoká spokojnosť)?

Odpovede na túto otázku sú uvedené v Prílohe č. 1

Otázka č 12b. Ste spokojný s vlakovými spojmi (doplňte prosím body v rozsahu 1 nízka spokojnosť až 5 vysoká spokojnosť)?

Odpovede na túto otázku sú uvedené v Prílohe č. 1

Otázka č. 13 Aká je podľa Vás v obci bezpečnosť? Nebojím sa: ... (doplňte prosím body v rozsahu 1 bezpečné až 5 nebezpečné)

Odpovede na túto otázku sú uvedené v Prílohe č. 1

Otázka č. 14 Čo je najväčším problémom obce?

V obci Istebné uviedli respondenti, že za najväčší problém považujú nedostatok možností trávenia voľného času, nedostatok pracovných príležitostí, nedostatočné vybavenosť obchodmi a službami.

Respondenti z Vyšného Kubína uviedli ako najväčšie problémy obce nedostatok finančných zdrojov na komunikácie a kanalizáciu, nedostatok možností trávenia voľného času a znečisťovanie obce odpadmi.

Bývajúci v Leštínach sa vyjadrili, že najväčšími problémami obce sú chýbajúca kanalizácia a nedostatočná vybavenosť obchodmi a službami.

Obyvatelia obce Žaškov uviedli ako najväčšie problémy vysokú úroveň kriminality, nedostatok možností trávenia voľného času, nedostatok pracovných príležitostí, nedostatočnú vybavenosť obchodmi a službami a tiež aj zlý technický stav miestnych komunikácií.

Obyvateľov Kraľovian najviac trápi nedostatočná vybavenosť obchodmi a službami, nedostatok pracovných príležitostí v obci a nedostatočná vybavenosť obchodmi a službami

Opýtaných v obci Párnica najviac trápi nedostatok možností trávenia voľného času.

Respondenti z obce Oravská Poruba sa vyjadrili, že najväčšie problémy obce sú korupcia zo strany štátu, nedostatok možností trávenia voľného času, nedostatočná vybavenosť obchodmi a službami a nedostatok pracovných miest.

Obyvatelia Veličnej považujú za najväčšie nedostatky hlavne nedostatočnú vybavenosť obchodmi a službami, nedostatok pracovných príležitostí a chýbajúce chodníky v obci, ktoré by zvýšili bezpečnosť peších.

Opýtaní z obce Jasenová uviedli ako najväčšie problémy obce zlý technický stav komunikácií a nedostatočnú vybavenosť obchodmi a službami.

Otázka č. 15 Aké najväčšie pozitíva nachádzate v obci?

V obci Istebné uviedli respondenti, že za najväčšie pozitíva obce sú kultúrne akcie, krúžková činnosť, čistota verejných priestranstiev, blízkosť prírody, nízka frekvencia motorových vozidiel, existencia kultúrnych pamiatok a zlepšovanie zapojenia obyvateľov do kultúrnych a športových podujatí.

Respondenti z Vyšného Kubína uviedli ako najväčšie pozitíva polohu voči mestu Dolný Kubín, peknú prírodu a ticho, záujem o výstavbu rodinných domov, športové vyžitie a možnosť zapojiť sa do obecných akcií.

Bývajúci v Leštínach sa vyjadrili, že najväčšími pozitívami sú príjemní, slušní a ústretoví občania, veľmi nízka kriminalita a dobrá občianska vybavenosť.

Obyvatelia obce Žaškov uviedli ako najväčšie pozitíva asfaltovanie ciest v bočných uliciach, zlepšenie materiálne – technických podmienok v ZŠ a MŠ, údržba zelene v obci, poloha obce mimo hlavného cestného ťahu s ideálnym prostredím pre rekreáciu a turistiku.

Obyvatelia Kraľovian nachádzajú pozitíva najmä v dôležitom dopravnom uzle, krásnej okolitej prírode, dobrej dopravnej dostupnosti vlakom, autobusmi, individuálnou dopravou, množstvom zelene.

Opýtaní v obci Párnica uviedli, že najväčšie pozitívum je výhodná geografická poloha obce.

Obyvatelia Veličnej považujú za najväčšie pozitívum nové osvetlenie, dostatok kultúrnych a športových podujatí a pokojné bývanie.

Opýtaní z obce Jasenová uviedli ako najväčšie pozitíva, že obcou neprechádza hlavný ťah komunikácie II. triedy do Ružomberka, že má dobré autobusové spojenie do Dolného Kubína a Ružomberka a že je to obec s veľkým záujmom o výstavbu rodinných domov.

Otázka č. 16 Čo by sa v obci malo rozhodne zmeniť?

V obci Istebné respondenti uviedli, že treba vybudovať cyklotrasu, detské ihrisko, zmodernizovať knižnicu, zvýšiť počet kultúrnych podujatí a zvýšiť záujem ľudí o veci verejné. Taktiež treba zlepšiť sociálnu politiku smerom k starším občanom, mladým rodinám a bezdomovcom.

Respondenti z Vyšného Kubína uviedli, že treba zmeniť zapojenie a angažovanosť obyvateľov a dostavbu kanalizácie a ciest v nových uliciach.

Obyvatelia obce Žaškov uviedli, že zmena by mala byť najmä v tom, že zberný dvor by nemal byť uprostred obce v blízkosti kostola, taktiež treba zlepšiť kvalitu miestnych komunikácií, znížiť vandalizmus, vypracovať územný plán, zlepšiť prístup občanov k životnému prostrediu a zlepšiť maloobchodnú sieť v obci.

Obyvatelia Kraľovian požadujú zmenu v kvalite cestných komunikácií a chodníkov, vo výbere daní z nehnuteľností a odpad, vo výstavbe nových domov na bývanie a zlepšením poskytovaní viacerých služieb obyvateľstvu.

Opýtaní v obci Párnica považujú za nevyhnutné zmeniť myslenie občanov a vzťah k obci, v ktorej žijú, zlepšiť zapájanie sa do spoločenského života, podporu domácich aktivít a zlepšiť lokálpatriotizmus.

Opýtaní z obce Jasenová uviedli, že treba vykonať zmenu v rekonštrukcii hlavnej komunikácie v správe ŽSK.

1.9 SWOT analýza

SWOT analýza je nástroj strategického plánovania používaný na hodnotenie silných a slabých stránok, príležitostí a hrozieb, ktoré spočívajú v danom projekte, obchodnej príležitosti, území, prípadne v inej situácii, v ktorej sa nachádza organizácia alebo územie so snahou uskutočniť určitý cieľ. Zahrňuje monitorovanie marketingového interného aj externého prostredia:

- Silné stránky (**Strengths**) – interné / vnútorné atribúty / vlastnosti, ktoré jej môžu napomôcť k dosiahnutiu cieľa,
- Slabé stránky (**Weaknesses**) - interné / vnútorné atribúty / vlastnosti, ktoré sťažujú dosiahnutie cieľa,
- Príležitosti (**Opportunities**) – externé podmienky, ktoré môžu dopomôcť k dosiahnutiu cieľa,
- Ohrozenia (**Threats**) – externé podmienky, ktoré môžu sťažiť dosiahnutie cieľa.

Životné prostredie

Silné stránky

- zachovalé životné prostredie mimo urbanizovaných priestorov
- čisté životné prostredie
- rieka Orava a jej prítoky
- existencia maloplošných aj veľkoplošných chránených území a lokalít NATURA 2000
- bohatá fauna a flóra, vysoká biodiverzita
- existencia drobných minerálnych prameňov a nevyužitého termálneho prameňa v lokalite Gäcel
- množstvo verejnej zelene
- autenticnosť prírodného potenciálu v území
- zavedený triedený zber odpadu
- vysoká lesnatosť územia,
- dobrý vplyv škôl a školských zariadení na formovanie environmentálneho vedomia a postoja žiakov k problematike životného prostredia
- dostatočné zdroje pitnej vody

Príležitosti

- zlepšenie separovaného zberu odpadu
- udržanie a systematická obnova verejnej zelene,
- budovanie nových parkov, vytváranie oddychových zón, detských ihrísk a parkov (skultúrenie prostredia)
- zlepšenie systému zberu komunálneho odpadu a triedeného odpadu v území partnerstva

Slabé stránky

- existencia čiernych skládok v regióne a environmentálnych záťaží – opustená lokalita OFZ Istebné
- slabé environmentálne povedomie hlavne u starších ročníkov
- neustále sa rozvíjajúca priemyselná a hospodárska výroba
- obnova a údržba zelene v intravilánoch
- pôda ohrozená vodnou a veternou eróziou
- používanie vysokých dávok priemyselných hnojív
- tranzitná doprava s medzinárodným významom, ktorá sa neustále zahusťuje

Ohrozenia

- čierne skládky a staré environmentálne záťaže
- nedobudovanie R3 v plnom profile
- živelné a nepredvídateľné udalosti
- možnosť kontaminácie podzemných vôd a pôdy priemyselnou výrobou
- nesystematický rozvoj priemyslu a iných miest priemyselnej výroby

- výstavba kompostární alebo priestorov na likvidáciu bioodpadu,
- rozvoj ekologického poľnohospodárstva,
- zvyšovanie podielu využívania OZE smerom k ochrane ŽP,
- dobudovanie kanalizácie, ČOV a dokončenie vodovodov v obciach

- zvyšovanie kapacít tranzitnej dopravy
- legislatívne zmeny v oblasti ochrany prírody a krajiny

Doprava a infraštruktúra

Silné stránky

- výhodná geografická poloha, dostupnosť regiónu
- existencia cestnej a železničnej dopravy
- existencia siete značených a neznačených cyklotrás
- dobré napojenie na cestnú sieť do Poľskej republiky
- spokojnosť so stavom verejnej dopravy v regióne
- zrekonštruované verejné osvetlenia
- vhodné predpoklady pre prepojenie samospráv sieťou cyklochodníkov zvyšujúcich podiel nemotorovej dopravy na Dolnej Orave

Slabé stránky

- zlý technický stav ciest II. a III. triedy
- nedobudovaná R3
- tranzitná kamiónová doprava
- zahusťovanie cestnej dopravy
- zlý technický stav autobusových zastávok
- slabé využívanie železničnej dopravy
- absencia kanalizačnej siete v obciach
- nevyhovujúci stav poľných a lesných ciest
- opotrebovaný stav miestnych komunikácií, nedostatok parkovacích miest, chýbajúce cyklistické chodníky, ktoré by prepájali jednotlivé urbanizované časti okresu a jeho okolia (nadväznosť na rekreačné oblasti okresu)
- absencia, resp. nedobudovanie prvkov technickej infraštruktúry v niektorých obciach regiónu
- chýbajúce bezpečnostné prvky pre spomaľovanie dopravy v obciach

Príležitosti

- presun prepravovaných objemov tovarov z cesty na železniciu
- dobudovanie kanalizácie a vody v niektorých častiach regiónu
- rekonštrukcia ciest III. triedy
- vybudovanie základnej infraštruktúry k centram cestovného ruchu (chodníky, cyklochodníky, parkoviská, cesty, voda, kanalizácia)
- využívanie alternatívnych spôsobov dopravy (elektromobilita, bicykle)
- pokračovanie v rekonštrukcii a rozširovaní verejného osvetlenia
- budovanie bezpečnostného kamerového systému na ochranu verejného majetku

Ohrozenia

- pretrvávajúci nezájem o rekonštrukciu ciest v správe VUC
- zvyšovanie kapacít tranzitnej dopravy
- upadanie významu železničnej dopravy
- marginalizovanie prihraničného regiónu
- nevysporiadané pozemky v prípade budovania dopravnej infraštruktúry
- nedostatok finančných prostriedkov na udržanie technického stavu infraštruktúry
- dopravná sieť silno determinovaná geomorfologickými pomermi v území (rieka, hlboko zarezané doliny, vysoké pohoria)

Kultúra, tradície, šport, voľný čas

Silné stránky

- periodicky sa opakujúce podujatia športového, kultúrneho a spoločenského charakteru s

Slabé stránky

- nedostatok spoločenských a kultúrnych podujatí nadregionálnej alebo národnej úrovne

národným i medzinárodným významom

- rázovitý región Slovenska
- obnovené remeslo modrotlač v Párnici
- existencia amfiteátrů
- kultúrne územie s vysokou hodnotou naviazané na históriu a historické pamiatky
- dlhodobý pretrvávajúci záujem o kultúrne a spoločenské tradície
- tradičné remeslá, kroje, jedlá, zvyky
- dobre vybudovaná sieť športových, kultúrnych a spoločenských organizácií
- vybudované cezhraničné partnerstvá
- územie bohaté na svetskú a sakrálnu stavbu
- existencia niekoľkých národných kultúrnych pamiatok, zapísaných aj v UNESCO (kostol Leštiny)
- zrekonštruované kultúrne pamiatky
- rodisko významných dejateľov a osobností
- tradícia v poskytovaní remeselných služieb a výrobkov
- existencia množstva plôch vhodných na športovú činnosť (futbalové ihriská, multifunkčné ihriská...)
- existencia občianskych združení a neziskových organizácií, ktoré sa spolupodieľajú na kultúrnom, športovom a voľnočasovom využití v území
- územie je vhodné na vykonávanie pešej turistiky, vysokohorskej turistiky, cykloturistiky, bežeckého lyžovania

Príležitosti

- efektívizácia nadviazaných partnerstiev na Slovensku ale aj v zahraničí
- rozvoj kultúry a športu
- vytváranie nových mikroregionálnych väzieb
- revitalizácia sakrálnych a svetských pamiatok v regióne
- využitie kultúrnych pamiatok pre rozvoj vidieckeho cestovného ruchu
- podpora tradičných ľudových zvykov, remesiel, kulinárskych špecialít, spracovanie produktov
- rozvinúť marketing a zviditeľnenie kultúrnych podujatí a potenciálu územia
- využitie existujúceho kultúrno-historického a prírodného potenciálu v rozvoji aktívneho zahraničného a domáceho cestovného ruchu orientovaného na vidiecky turizmus, mestský a konferenčný cestovný ruch
- vybudovať centrum kultúrneho turizmu – rozvoj animačných aktivít a kultúrnych podujatí
- zachovanie tradičného koloritu vidieka

- existencia vandalizmu

- zlý technický stav kultúrnych a historických pamiatok (opotrebovanie)
- náročná údržba kultúrnych domov
- zlý technický stav budov
- slabá spoločná propagácia kultúrnych a spoločenských podujatí
- starnutie obyvateľstva
- nedostatok finančných prostriedkov na kultúru

Ohrozenia

- nezáujem o veci verejné
- odchod mladých z regiónu
- pretrvávajúca devastácia technického stavu kultúrnych pamiatok z titulu nezájmu a nedostatku finančných zdrojov
- nevyužívanie materiálnych zdrojov územia (kultúrne pamiatky s historickým významom)
- strata záujmu o svoju históriu
- neuchovanie kultúrnych hodnôt
- nedostatok finančných zdrojov na podporu športu a voľnočasových aktivít obyvateľov regiónu

Cestovný ruch

Silné stránky

- výhodná geografická poloha na medzinárodnom rozhraní, ktorá predstavuje výborné možnosti pre cezhraničnú spoluprácu
- existencia autokempu Gäcel
- nárast počtu izieb a lôžok v nich
- blízkosť hranice s významným zdrojovým zahraničným trhom CR (Poľskou republikou)
- z hľadiska Regionalizácie cestovného ruchu patrí územie do Oravského regiónu, ktorý má prevažne národný význam (región II. kategórie zo IV. možných)
- región má charakter prevažne vidiecky
- región je bohatý na kultúru, tradície, zvyky, gastronómiu
- na území pôsobia dva klastre cestovného ruchu (Klaster Orava a Klaster Oravaregion)
- existencia prírodného kúpaliska Kľačany – Rieka)
- vysoká lesnatosť územia (vhodné podmienky pre rozvoj drobného lesného hospodárstva, zber lesných plodov, hubárčenie, silvituristika)
- existencia rybníkov
- kontrastný reliéf partnerstva (lúka – les, vodná plocha – kopce, kotliny – vysoké vrchy)
- autenticnosť prírodného potenciálu v území (do partnerstva zasahujú veľkoplošné, maloplošné územia, lokality NATURA 2000, nachádzajú sa tu chránené stromy a blízkosť národných parkov a CHKO)
- vybudovaná a značená sieť turistických trás a chodníkov, vhodné podmienky pre horskú turistiku, extrémne športy (skalolezectvo, rafting, splavy, downhill a podobne)
- silná koncentrácia lyžiarskych stredísk (ich dĺžka ako aj rôzna náročnosť), čo predstavuje výborné podmienky pre zjazdové a bežecké lyžovanie, ako aj pre skialpinizmus
- blízkosť dvoch akvaparkov a termálneho kúpaliska
- periodicky sa opakujúce podujatia športového, kultúrneho a spoločenského charakteru s národným významom
- vhodné lokalizačné a realizačné podmienky pre rozvoj vidieckeho cestovného ruchu, agroturistiky a cykloturistiky
- udržiavanie tradícií, folklóru, ľudovej architektúry a neustály nárast záujmu o všetky formy

Slabé stránky

- až 97% pokles počtu návštev a prenocovaní zahraničných návštevníkov
- konkurencieschopnosť a kvalita poskytovaných služieb, ktorá sa odráža v nepomere medzi kvalitou poskytovaných služieb a cenou
- nedostatok doplnkových služieb s celoročným využitím, ktoré by dosahovali európsky štandard, ako aj potreba vylepšenia produktov pre zážitkový cestovný ruch
- chýbajúca koncepčná marketingová stratégia, značka a imidž destinácie ako celku
- z hľadiska priemernej dĺžky pobytu návštevníkov prevládajú krátkodobé pobyty
- ponúkané balíky služieb je potrebné inovovať za účelom zvýšenia kvality európskeho štandardu
- častokrát slabá jazyková vybavenosť pracovníkov v cestovnom ruchu
- odliv mladých mozgov z regiónu, ktorí majú skúsenosti v poskytovaní služieb a cestovnom ruchu
- chýbajúci jednotný informačný, rezervačný a distribučný systém na regionálnej úrovni
- absencia medzinárodných hotelových reťazcov (predstavujú trvalú značku kvality) i napojenia hotelov na medzinárodné informačné a rezervačné systémy
- spolupráca subjektov zainteresovaných na rozvoji vidieckeho cestovného ruchu v území ešte stále nie je v ideálnom stave a mala by v budúcnosti napredovať
- chýbajúce vyhliadky, odpočívadlá a ďalšia doplnková infraštruktúra cestovného ruchu (odpadkové koše, stojany na bicykle, informačné tabule, smerové tabule, značenia a podobne)
- absencia medzinárodného letiska priamo v regióne

kultúrneho dedičstva najmä medzi mladými ľuďmi,
- existencia turistickej informačnej kancelárie,
- existencia jaskýň a vodopádov dotvárajúca krajinoobrazársky ráz vidieka v území
- absencia bezpečných cyklotrás a cyklochodníkov (nemotorová doprava) a s tým súvisiacej doplnkovej infraštruktúry

Príležitosti

- predpoklady pre celoročné využitie ponuky cestovného ruchu v území
- vhodné predpoklady pre zavedenie efektívneho destinačného manažmentu
- pohostinnosť a ochota miestneho obyvateľstva podieľať sa na cieľavedomom rozvoji cestovného ruchu
- vhodné podmienky pre rozvoj cezhraničnej spolupráce s Poľskou republikou v rámci cyklo dopravy a budovania infraštruktúry vidieckeho cestovného ruchu, so zameraním sa na poľskú klientelu
- dobudovanie R3
- vytváranie nových pracovných príležitostí v odvetví cestovného ruchu a vplyvom multiplikačného efektu aj v ostatných odvetviach hospodárstva
- podpora vzdelávania v cestovnom ruchu formou školení, rekvalifikačných kurzov a workshopov
- zavedenie karty zliav pre návštevníkov s cieľom poskytovať kvalitné komplexné služby za výhodnejšiu cenu
- snaha vytvárať nové produkty a aktivity pre vybrané segmenty
- možnosti spolupráce s okolitými OOCR (Orava, Liptov, Liptovský Ján, Vysoké Tatry, Kysuce, Malá Fatra, Turiec - Kremnicko) ale aj medzi sebou navzájom (samosprávy partnerstva + podnikatelia v CR a službách)
- zmeny v nákupnom správaní obyvateľov SR, viac krátkodobých pobytov v roku, rast záujmu o zdravý životný štýl, pobyt v prírode, horách, ochutnanie a zažitie pravej domácej kultúry a podobne
- lepšie využitie kultúrneho potenciálu sakrálnych a svetských stavieb v obciach
- využitie súčasného trendu návratu k pôvodným zvykom, tradíciám, ku starej kuchyni, ku zážitkom v urbánnom prostredí s jeho históriou a aktivitami vykonávanými priamo v tomto prostredí
- rozvoj rodinnej rekreácie
- možnosti získania finančných zdrojov z EÚ

Ohrozenia

- rast cestovateľských skúseností návštevníkov spôsobil rast ich očakávaní, preto častokrát vyžadujú vyššiu pridanú hodnotu za poskytnutú službu
- nedostatočný počet cestovných kancelárií a agentúr so zameraním na domáci, vidiecky a aktívny zahraničný (príchodový) cestovný ruch
- zaostávanie infraštruktúry cestovného ruchu za potrebami rozvoja cestovného ruchu v súlade s aktuálnymi trendmi v cestovnom ruchu
- nepomer v počte vybudovaných náučných trás a chodníkov vo vzťahu k prírodným podmienkam destinácie
- cenová úroveň pre domácich, ale aj zahraničných návštevníkov (konkurencia na poľskej strane ponúka nižšie ceny)
- sezónnosť vo využívaní zariadení cestovného ruchu
- nedostatočne spracovaný kalendár podujatí (respektíve jeho absencia)
- potreba neustálej spolupráce subjektov zainteresovaných na rozvoji cestovného ruchu (destinačný manažment, marketing a branding destinácie a podobne), chýbajúca nadväznosť a kontinuita v prípade nosných produktových línií a ich napojení na ostatné doplnkové služby
- absencia napojenia regionálnych produktov destinácie na produkty ostatných okolitých destinácií (regiónov)
- existencia tieňovej ekonomiky
- úzka špecifikácia produktu, väčšina podnikateľov ponúka veľmi podobné balíky služieb (absentuje jedinečnosť)
- kvalita ciest druhej a tretej triedy i miestne komunikácie
- zimy bez snehu
- nekvalifikovaný a zle ohodnotený personál
- pretrvávajúci odliv mladých mozgov z regiónu
- ochranné ekologické a urbanistické limity v krajine
- nedostatok relevantných štatistických údajov pre potreby cestovného ruchu

- podpora ubytovania v súkromí
- zvýšenie záujmu domáceho obyvateľstva o podnikanie vo vidieckom cestovnom ruchu
- výstavba a rekonštrukcia ubytovacích a stravovacích zariadení + budovanie doplnkovej infraštruktúry (cyklotrasy, chodníky, autokemping, prístavisko lodí, ktoré splavujú rieku Oravu...)
- prezentácia územia partnerstva ako jednotnej destinácie na výstavách a veľtrhoch CR

Ekonomika

Silné stránky

- fungujúci systém územného plánovania na všetkých plánovacích úrovniach
- definované a v praxi realizované programy hospodárskeho a sociálneho rozvoja
- vybudovaný systém pre zabezpečenie riadenia projektového cyklu eurofondov
- 64% obyvateľov v produktívnom veku
- vyrovnaný počet obyvateľov
- zvyšujúca sa kúpyschopnosť obyvateľstva
- existencia silných zamestnávateľov v regióne
- blízkosť štátnej hranice s ČR, čo posilňuje migráciu obyvateľstva a tovarov
- vhodná poloha k okresným mestám
- blízkosť priemyselných parkov
- existencia dvoch klastrov cestovného ruchu
- začiatok nového programovacieho obdobia 2014-2020
- záujem investorov o toto územie

Slabé stránky

- legislatívne a vecne nedobudovaný systém na podporu regionálneho rozvoja
- nedostatočná ponuka práce v opisovanom regióne
- poproduktívne obyvateľstvo prevyšuje nad obyvateľstvom v predproduktívnom veku
- nedostatočne rozpracovaná národná stratégia regionálneho rozvoja
- mnoho prípadov neaktuálnych plánovacích dokumentov na úrovni VUC a obcí
- nízka miera koordinácie medzi aktivitami podpory regionálneho rozvoja a eurofondmi
- nedostatočné využívanie partnerstva verejného a súkromného sektora v rámci podpory regionálneho a miestneho rozvoja
- periférny prihraničný región
- nízka technická a technologická vybavenosť obcí
- slabnúce ekonomicky aktívne obyvateľstvo
- starnúce obyvateľstvo
- zvyšujúca sa migrácia a odliv vzdelanej pracovnej sily
- krátenie podielových daní
- nedostatočne využitý existujúci potenciál ekonomických zdrojov v rozvoji vidieka (cestovný ruch, malé a stredné podnikanie...)
- absencia živnostenských služieb v niektorých obciach
- zlá dopravná dostupnosť niektorých obcí regiónu (hlavne koncových obcí)

Príležitosti

- využiť orientáciu európskej regionálnej politiky na integrované prístupy a využívanie územnej koncentrácie na dobudovanie systému podpory regionálneho a miestneho rozvoja
- vytvoriť dostatočné konzultačné a rozhodovacie platformy (fóra) pre zabezpečenie efektívnej vertikálnej a horizontálnej koordinácie v rámci

Ohrozenia

- nedostatok ochoty sektorových plánovacích systémov zapojiť sa do integrovaných prístupov k územnému rozvoju
- vytváranie paralelného plánovacieho prostredia z eurofondov a následné zvyšovanie neprehľadnosti v plánovacích procesoch
- prehnaná integrácia plánovacieho prostredia

plánovacieho prostredia SR

- posilniť väzby medzi územným plánovaním, podporou regionálneho rozvoja a sektorovým plánovaním v záujme ich zefektívnenia a skvalitnenia
- zvýšiť efektivitu informačného zabezpečenia plánovacích procesov, hlavne čo sa týka dostupnosti a kvality disponibilných údajov, ako aj dostupnosti plánových výstupov pre verejnosť
- podporiť plánovacie aktivity v regióne ako celku a aj obciach a mestách samostatne
- efektívny manažment územia
- rozvoj ekologického hospodárstva s dôrazom na obnoviteľné zdroje energie a trvalo udržateľný rozvoj
- využitie ekonomického potenciálu návštevníkov z ČR, PL, UA, RUS

- nedostatok finančných zdrojov
 - odchod investorov
 - príliš jednostranné zameranie krajskej ekonomiky na automobilový priemysel spojený so subdodávkami pre automobilový priemysel
 - nerovnomerne rozvinuté podnikateľské prostredie
 - nedostatok kvalitnej pracovnej sily
 - nedostatočná podpora podnikateľov
 - nedostatočné finančné zdroje na rozvoj podnikateľských aktivít
 - útlm poľnohospodárstva v území
 - byrokracia
 - zlé čerpanie finančných zdrojov v novom programovacom období 2014-2020
 - negatívny vývoj nezamestnanosti
 - starnutie obyvateľstva
-

2. STRATEGICKÁ ČASŤ

2.1 Stanovenie kľúčových faktorov a disparít rozvoja územia

Zaoberať sa faktormi rozvoja je potrebné, pretože aj nadchádzajúce plánovacie obdobie v EÚ (2014-2020) je zamerané na špecifický a nový spôsob využívania regionálnych a štrukturálnych financií.

Ciele politiky súdržnosti, ktoré sú stanovené v nariadeniach Európskej únie na programové obdobie 2014 – 2020, sú:

- cieľ Investovanie do rastu a zamestnanosti,
- cieľ Európska územná spolupráca.

V programovom období 2014-2020 sa predpokladá intenzívnejšie zapojenie miestnych a regionálnych samospráv, sociálnych partnerov a mimovládnych organizácií do programovania, implementácie a monitoringu nástrojov regionálnej i štrukturálnej politiky. Z tohto kontextu vyplýva potreba vysokého dôrazu na určenie kľúčových faktorov rozvoja a kľúčových disparít.

Zo SWOT analýzy a z dotazníkového prieskumu vyplynuli nasledovné **faktory rozvoja** územia Dolnej Oravy:

Za oblasť hospodárstva

- rozvíjanie poľnohospodárstva a starostlivosť o krajinu
- rozvíjanie cestovného ruchu
- tvorba pracovných miest
- prilákanie mladých rodín z okolitých miest a obcí za zaujímavým bývaním
- sofistikované výroby s vysokou pridanou hodnotou
- rozvoj kvalitného obchodu a služieb poskytnutím priestorov podnikateľom s rôznym zameraním obchodných aktivít, požadovaných obyvateľmi
- prítomnosť firiem v okolí s ekologickou výrobou
- intenzívna cielená propagácia nehnuteľností, ktoré sú vhodné na prenájom, prestavbu, podnikanie
- aktívna spolupráca samosprávy a podnikateľských subjektov pôsobiach na území regiónu
- prilákanie investorov predovšetkým z oblastí s vysokou pridanou hodnotou (sofistikované činnosti s dôrazom na vyššie vzdelanie pracovnej sily)

Za oblasť technickej infraštruktúry

- zvýšená pozornosť k údržbe miestnych komunikácií
- pravidelná obnova dopravného značenia v obci (vodorovné aj zvislé značenie)
- vybudovanie parkovacích plôch v obciach
- dobudovanie rýchlostnej cesty R3 na Orave
- rekonštrukcia, výstavba a modernizácia miestnych komunikácií a chodníkov
- cyklistické trasy a pásy a pešie komunikácie pozdĺž ciest v regióne
- budovanie verejnej kanalizácie a ČOV v nedobudovaných častiach obcí
- vytvoriť vhodné podmienky pre rozvoj výstavby bytových domov, rodinných domov a priemyselných objektov
- budovanie vodovodu, elektrifikácie a osvetlenia v nedobudovaných častiach obcí

- vybudovanie bezpečnostných prvkov v obci pre zachovanie nízkeho stavu kriminality (kamerové systémy)
- oprava kultúrnych pamiatok v regióne

Za oblasť cestovného ruchu

- ochrana a rozvoj hmotného a nehmotného kultúrneho dedičstva v obci
- podpora občianskych, spolkových a voľnočasových aktivít
- uplatňovanie spoločných postupov pri rozvoji cestovného ruchu
- podporovanie a propagácia existujúcich hmotných aj nehmotných podmienok rozvoja cestovného ruchu v území, zavádzanie inovátnych prvkov do destinačného manažmentu
- budovanie doplnkovej infraštruktúry cestovného ruchu (oddychové miesta, náučné trasy, cyklochodníky, cyklotrasy, stojany na bicykle, informačné tabule, útulne, ohniská, hipotrasys...)
- vytvorenie kalendára podujatí v regióne
- využívanie dvoch klastrov cestovného ruchu pôsobiacych v území

Za oblasť občianska infraštruktúra

- posilnenie komerčných, administratívnych a obchodných aktivít, v zmysle zvýšenia významu a postavenia regiónu ako dôležitého dopravného a geografického uzlu na Orave
- zachovanie dostupných a rozvoj nových verejných služieb (školsťo, zdravotníctvo, sociálne služby)
- posilnenie kvality a kompetencií verejnej správy a miestnych iniciatív
- využitie nevyužívaných budov na prenájom alebo pre potreby územia
- poskytovanie kvalitnej sociálnej a zdravotnej starostlivosti pre obyvateľov regiónu
- zabezpečenie kultúrneho, športového a oddychového vyžitia občanov
- podporovanie záujmových aktivít voľnočasového charakteru u obyvateľov
- umožnenie verejnosti využívať existujúce a novovybudované školské a kultúrne priestory
- podporovanie záujmových združení pôsobiacych na území v záujme rozvoja jednotlivých oblastí regiónu
- podmienky na rozvoj masových športov v regióne

Za oblasť životné prostredie

- zhodnocovanie a zneškodňovanie komunálneho odpadu, pravidelná likvidácia čiernych skládok
- využívanie obnoviteľných zdrojov energie
- zapojenie obyvateľstva vo väčšej miere do aktivít regiónu v oblasti ŽP (čistota obcí, ochrana zelene a pod.)
- revitalizácia a projekty zelene na celom území Dolnej Oravy

Zo SWOT analýzy a z dotazníkového prieskumu vyplynuli nasledovné **disparity rozvoja** územia Dolnej Oravy:

Za oblasť demografia a trh práce

- potenciálne prostredie pre činnosť spoločensky neprijateľných skupín
- znižovanie počtu obyvateľov z dôvodu zvýšenej migrácie

- ďalší odliv obyvateľov s vyšším stupňom vzdelania pre nedostatok vytvorených pracovných miest
- prehlbovanie sociálnych rozdielov

Za oblasť životné prostredie

- nezabezpečená ochrana vodných tokov
- zvyšovanie exhalátov a hluku z dopravy, výroby a rozvoja výstavby v obciach
- slabé zapojenie obyvateľstva a jeho záujmových združení a skupín do rozvoja obcí a regiónu
- znižovanie biodiverzity a znižovanie výmery zelene novými plochami pre priemysel a bytovou výstavbou

Za oblasť občianska vybavenosť

- chátrajúci stav niektorých budov v území, zanedbaná technická infraštruktúra
- nedostatok odborných lekárov v regióne
- malý počet zariadení a služieb pre seniorov

Za oblasť technická infraštruktúra

- nedostatok pozemkov s dopadom na slabý rozvoj výstavby rodinných domov a bytov
- zlý technický stav chodníkov, ciest, kultúrnych pamiatok, verejných budov
- chýbajúce cyklistické chodníky a cesty pre peších
- nedostatočné investície do technickej infraštruktúry, zlý technický stav komunikácií
- nedostatočná dopravná obslužnosť – týka sa to najmä koncových obcí regiónu
- neschválená územnoplánovacia dokumentácia
- nevykonané komplexné pozemkové úpravy
- v obci Kralovany špecifická situácia, kde je kataster obce limitovaný voľnou plochou na realizáciu akéhokoľvek druhu výstavby infraštruktúry (limity sú nastavené riekou Orava a Váh, železničnou traťou, plánovanou výstavbou diaľnice, ochrannými pásmami Národného parku Malá Fatra); z toho dôvodu je výstavba regulovaná a naviazaná len na intravilán obce a jeho najbližšiu periferiu

Za oblasť hospodárstva

- sťažený prístup podnikateľov k dostupným úverovým zdrojom
- nedostatočná podpora malého a stredného podnikania zo strany štátu
- administratívna náročnosť pri podnikaní
- odchod odborníkov v dôsledku nedostatku možností uplatniť sa
- výhodnejšie podmienky investovania v okolitých obciach a okresných mestách
- nedostatok pracovných príležitostí v obciach a okolí
- zlá finančná situácia obyvateľov a aj samospráv

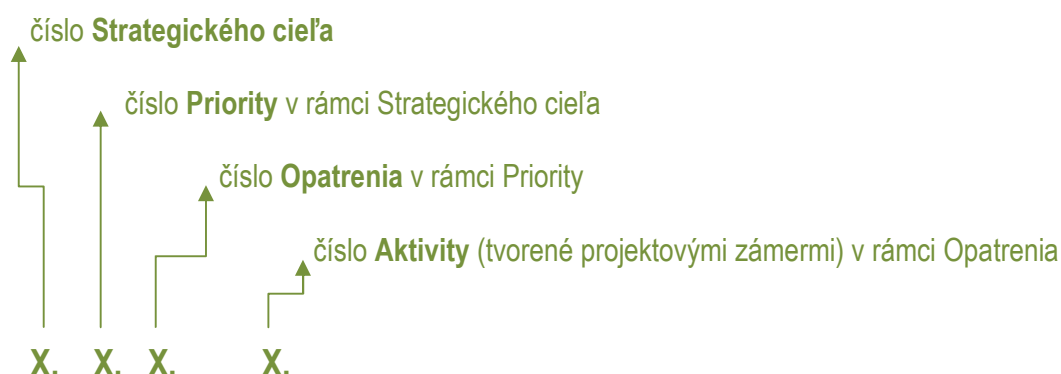
2.2 Vízia, ciele a priority regiónu

Vízia

Dolná Orava sa stane atraktívnym miestom pre život so širokou ponukou voľnočasových aktivít v oblasti kultúry a športu. Zabezpečí kvalitnú starostlivosť pre všetky skupiny obyvateľstva a bude schopné prilákať mladé rodiny na kvalitné bývanie, služby, príjemné trávenie voľného času. Rozvojom verejnej infraštruktúry a ochranou životného prostredia sa z Dolnej Oravy stane región s bohatou biodiverzitou a ponukou trávenia dovolenky pre všetky skupiny návštevníkov.

Na základe faktorov rozvoja a disparít a taktiež na základe zozbieraných viac ako 100 projektových zámerov (konkrétnych aktivít) boli stanovené nasledovné strategické ciele, ktoré zastrešujú stratégiu rozvoja Dolnej Oravy v piatich oblastiach. K uvedeným oblastiam patrí oblasť kultúry, športu a voľného času; oblasť životného prostredia; oblasť cestovného ruchu; oblasť obecnej infraštruktúry a verejných služieb a oblasť podnikania.

Systém číslovania je zvolený nasledovne:

Strategické ciele podľa vyššie uvedených oblastí možno identifikovať nasledovne v piatich cieľoch:

1. Zabezpečiť rozvoj kultúry, športu a voľnočasových aktivít v regióne Dolnej Oravy
2. Podporovať činnosti na zabezpečenie ochrany životného prostredia a rozšírenia obnoviteľných zdrojov energie na území Dolnej Oravy
3. Rozvíjať cestovný ruch v regióne Dolnej Oravy
4. Skvalitniť a budovať infraštruktúru obcí spoločne s verejnými službami pre obyvateľov Dolnej Oravy
5. Podpora podnikania a prílevu investícií do územia

3. PROGRAMOVÁ ČASŤ

3.1 Priority a opatrenia

Každý z nižšie uvedených strategických cieľov bude napĺňaný prostredníctvom niekoľkých priorít a opatrení. Tie sú nasledovné:

Strategický cieľ 1: Zabezpečiť rozvoj kultúry, športu a voľnočasových aktivít v regióne Dolnej Oravy

- Priorita:** 1.1 Investície do kultúry hmotného a nehmotného charakteru
- Opatrenie:** 1.1.1 Budovanie, osвета a propagácia kultúrnej infraštruktúry a podujatí v území
- Priorita:** 1.2 Investície do rozvoja športu a voľnočasových aktivít
- Opatrenie:** 1.2.1 Podpora rozvoja športovísk a športových plôch v území
1.2.2 Podporovanie existujúcich a nových voľnočasových aktivít pre obyvateľov a návštevníkov územia

Strategický cieľ 2: Podporovať činnosti na zabezpečenie ochrany životného prostredia a rozšírenia obnoviteľných zdrojov energie na území Dolnej Oravy

- Priorita:** 2.1 Investície do životného prostredia
- Opatrenie:** 2.1.1 Monitoring, podpora a osвета rozvoja infraštruktúry vo vzťahu k zachovaniu a rozšíreniu kvality životného prostredia
2.1.2 Optimalizácia zhodnocovania a zneškodňovania odpadov
2.1.3 Sanácia environmentálnych záťažív v regiónoch

Strategický cieľ 3: Rozvíjať cestovný ruch v regióne Dolnej Oravy

- Priorita:** 3.1 Zlepšiť ponuku a propagáciu cestovného ruchu v území
- Opatrenie:** 3.1.1 Využitie potenciálu kultúrno-historického dedičstva, služieb a odbornosti v regióne na tvorbu produktov a marketingu CR
- Priorita:** 3.2 Zvyšovanie počtu návštevníkov v území
- Opatrenie:** 3.2.1 Rozširovanie a rozvoj doplnkových služieb cestovného ruchu a budovanie drobnej infraštruktúry cestovného ruchu

Strategický cieľ 4: Skvalitniť a budovať infraštruktúru obcí spoločne s verejnými službami pre obyvateľov Dolnej Oravy

- Priorita:** 4.1 Dobudovanie miestnych komunikácií
- Opatrenie:** 4.1.1 Podpora výstavby a rekonštrukcie miestnych komunikácií (ciest, chodníkov, parkovísk a záchytných parkovísk, dopravných zariadení atď.)

- 4.1.2 Výstavba bezpečných komunikácií pre nemotorovú dopravu
- 4.1.3 Podpora výstavby infraštruktúry verejnej dopravy

Priorita: 4.2 Investovanie do verejnej infraštruktúry
Opatrenie: 4.2.1 Podpora skvalitnenia verejnej infraštruktúry v regióne (verejné budovy, verejné osvetlenie, kamerový systém, verejný rozhlas, interiéry verejných budov, materiálovo – technické vybavenie budov)
 4.2.2 Rozvoj verejných služieb v regióne
 4.2.3 Vytvorenie podmienok pre život mladých ľudí

Priorita: 4.3 Investovanie do technickej infraštruktúry
Opatrenie: 4.3.1 Budovanie nových a rekonštrukcia existujúcich inžinierskych sietí (kanalizácia, vodovod, ČOV)
 4.3.2 Zlepšenie stavu/revitalizácia verejnej zelene v území

Strategický cieľ 5: Podpora podnikania a prílevu investícií do územia

Priorita: 5.1 Využitie voľných pozemkov v regióne na podnikanie a výstavbu
Opatrenie: 5.1.1 Ukončenie pozemkových úprav
 5.1.2 Tvorba územnoplánovacej dokumentácie

Priorita: 5.2 Podpora ekologicky vhodnej výroby a a príchod firiem s pridanou hodnotou
Opatrenie: 5.2.1 Doriešenie vlastníckych vzťahov pôdy

Priorita: 5.3 Podpora vzdelávania a sebarealizácie obyvateľov v regióne
Opatrenie: 5.3.1 Zavádzanie nových foriem vzdelávania do procesu výchovy

Priorita: 5.4 Moderná samospráva
Opatrenie: 5.4.1 Zabezpečenie vzdelávania pracovníkov samospráv a rozširovania ich zručností
 5.4.2 Podpora sieťovania, rozširovanie a upevňovanie partnerstiev

Ako môžeme vidieť, tak v rámci piatich strategických cieľov je navrhnutých **12 priorít** rozvoja územia, ktoré sa budú naplňať prostredníctvom definovaných **22 opatrení**.

4. REALIZAČNÁ ČASŤ A FINANČNÝ PLÁN

4.1 Akčný plán, projektové zámery a financovanie aktivít

Akčný plán na roky 2015 – 2023 bol pripravený na základe podkladov a návrhov, ktoré spracovali jednotlivé samosprávy obcí Dolnej Oravy prostredníctvom svojich starostov resp. poverených zamestnancov. Jednotlivé návrhy, členené podľa špecifických oblastí rozvoja, reflektujú na ciele vyjadrené v operačných programoch, najmä Integrovanom regionálnom operačnom programe, Programe rozvoja vidieka SR vrátane nástroja CLLD, Operačnom programe kvalita životného prostredia a operačných programoch cezhraničnej spolupráce, najmä INTERREG V-A SR-ČR 2014-2020 a PL-SK 2014-2020, okrajovo iných štrukturálnych a finančných nástrojov a investičných fondov. Všetky navrhované opatrenia sú v súlade s platným PHSR Žilinského samosprávneho kraja.

Nižšie sú uvedené konkrétne projektové zámery samospráv Dolnej Oravy, ktoré tvoria jednotlivé aktivity. Dohromady bolo v dotazníkovom prieskume zozbieraných viac ako **100 projektových zámerov – aktivít**. Aj na základe nich preto boli navrhnuté vybrané opatrenia. Taktiež uvádzané merateľné ukazovatele budú platiť pre celý región, nielen pre samosprávy uvedené pri jednotlivých projektových zámeroch – aktivitách.

1.1.1 Budovanie, osвета a propagácia kultúrnej infraštruktúry a podujatí v území

Obec	Názov projektového zámeru – aktivity	Predpokladaný dátum realizácie	Financie v €	Zdroje financovania
Žaškov	1.1.1.1 Vybudovanie amfiteátra a oddychovej zóny v lokalite Tepel'	1/2016-12/2023	75 000	IROP, MAS, INTERREG, štátny rozpočet, dotácie SR, vlastné zdroje, úvery
Oravská Poruba	1.1.1.2 Rekonštrukcia kultúrneho domu	1/2018-12/2020	40 000	PRV SR, OP KŽP, štátny rozpočet, dotácie SR, vlastné zdroje, úvery a pod
Veličná	1.1.1.3 Rozšírenie kultúrno spoločenského centra o amfiteáter	1/2016-12/2017	60 000	IROP, MAS, INTERREG, štátny rozpočet, dotácie SR, vlastné zdroje, úvery
	1.1.1.4 Prístavba kultúrneho domu, rozšírenie spoločenských priestorov, kuchyne a skladových priestorov	1/2016-12/2023	60 000	IROP, MAS, INTERREG, štátny rozpočet, dotácie SR, vlastné zdroje, úvery
Párnica	1.1.1.5 Rekonštrukcia a modernizácia obecnej knižnice	1/2016-12/2023	3 000	INTERREG, MAS, vlastné zdroje, dotácie SR, štátny rozpočet
Istebné	1.1.1.6 Rekonštrukcia kultúrneho domu	5/2018-12/2020	200 000	IROP, INTERREG, štátny rozpočet, dotácie SR, vlastné zdroje, úvery
Merateľné ukazovatele aktivít				
Merateľný ukazovateľ		Jednotka	Plánovaná dosiahnutá hodnota ku koncu roka 2023	Skutočná dosiahnutá hodnota ku koncu roka 2023

Počet zrekonštruovaných kultúrnych objektov	počet	3
Množstvo uskutočnených aktivít na propagáciu kultúry	počet	4

1.2.1 Podpora rozvoja športovísk a športových plôch v území

Obec	Názov projektového zámeru - aktivity	Predpokladaný dátum realizácie	Financie v €	Zdroje financovania
Žaškov	1.2.1.1 Výstavba nových šatní na futbalovom ihrisku	1/2016-12/2023	45 000	IROP, MAS, štátny rozpočet, dotácie SR, vlastné zdroje, úvery
Oravská Poruba	1.2.1.2 Ihrisko Lúžok	1/2020-12/2022	30 000	PRV SR, MAS, štátny rozpočet, dotácie SR, vlastné zdroje, úvery a pod.
Veličná	1.2.1.3 Výstavba krytého športového centra	1/2017-12/2020	250 000	PRV SR, MAS, štátny rozpočet, dotácie SR, vlastné zdroje, úvery a pod.
Istebné	1.2.1.4 Výstavba telocvične pri ZŠ s MŠ	9/2016-8/2018	300 000	IROP, MAS, štátny rozpočet, dotácie SR, vlastné zdroje, úvery
	1.2.1.5 Rekonštrukcia detského ihriska	5/2016-12/2017	60 000	IROP, MAS, štátny rozpočet, dotácie SR, vlastné zdroje, úvery

Merateľné ukazovatele aktivít

Merateľný ukazovateľ	Jednotka	Plánovaná dosiahnutá hodnota ku koncu roka 2023	Skutočná dosiahnutá hodnota ku koncu roka 2023
Počet vybudovaných alebo zrekonštruovaných športovísk	počet	2	
Aktivity vykonané na podporu rozvoja športu v území	počet	4	

1.2.2 Podporovanie existujúcich a nových voľnočasových aktivít pre obyvateľov a návštevníkov územia

Obec	Názov projektového zámeru - aktivity	Predpokladaný dátum realizácie	Financie v €	Zdroje financovania
Žaškov	1.2.2.1 Dovybavenie a rozšírenie detských ihrísk	1/2016-12/2023	65 000	vlastné zdroje, štátny rozpočet, dotácie SR, INTERREG, MAS
Oravská Poruba	1.2.2.2 Hasičská zbrojnica	1/2018-12/2020	50 000	PRV SR, štátny rozpočet, dotácie SR, vlastné zdroje, úvery
Vyšný Kubín	1.2.2.3 Hasičská zbrojnica	5/2018-12/2023	80 000	vlastné zdroje, úvery
Veličná	1.2.2.4 Revitalizácia detského ihriska v Revišnom	1/2016-12/2018	20 000	vlastné zdroje, úvery
	1.2.2.5 Rekonštrukcia hasičskej zbrojnice	1/2018-12/2023	80 000	IROP, vlastné zdroje, úvery, INTERREG, MAS, dotácie SR, štátny rozpočet

Merateľné ukazovatele aktivít			
Merateľný ukazovateľ	Jednotka	Plánovaná dosiahnutá hodnota ku koncu roka 2023	Skutočná dosiahnutá hodnota ku koncu roka 2023
Plocha územia ovplyvnená realizovanými aktivitami	m ²	250	
Množstvo vykonaných aktivít na podporu voľnočasových aktivít	počet	3	
Počet zrekonštruovaných/postavených objektov	počet	2	

2.1.1 Monitoring, podpora a osвета rozvoja infraštruktúry vo vzťahu k zachovaniu a rozšíreniu kvality životného prostredia

Obec/Žiadateľ	Názov projektového zámeru - aktivity	Predpokladaný dátum realizácie	Financie v €	Zdroje financovania
Žaškov	2.1.1.1 Vybudovanie protipovodňových opatrení na prítokoch potoka Žaškovec	1/2016-12/2023	82 000	IROP, dotácie SR, vlastné zdroje, štátny rozpočet, úvery
	2.1.1.2 Vyregulovanie potoka Žaškovec	1/2016-12/2023	46 000	IROP, OP KŽP, dotácie SR, vlastné zdroje, štátny rozpočet, úvery
Eko-Centrum, o.z.	2.1.1.3 Záchrana prírodného dedičstva česko-slovenskom prihraničí, etapa 2	1/2016-12/2023	1 200 000	INTERREG V-A, MAS, vlastné zdroje, úvery, dotácie SR
	2.1.1.4 Zvyšovanie biodiverzity podporou obnovenia stavu včelstiev v prihraničí	1/2017 -12/2019	300 000	INTERREG V-A
	2.1.1.5 Plán ekologickej stability prihraničného územia	1/2017-12/2023	200 000	INTERREG V-A
	2.1.1.6 Opatrenia na sanácia environmentálnych rizík v území	1/2017-12/2023	200 000	INTERREG V-A, OP KŽP, OP Val
	2.1.1.7 Záchrana genofondu pôvodných ovocných odrôd v prihraničí	1/2016-12/2023	100 000	INTERREG V-A
Veličná	2.1.1.8 Budovanie protipovodňových opatrení na toku potoka Orvišník	1/2017-12/2023	60 000	OP KŽP, IROP, vlastné zdroje, Envirofond, dotácie SR, štátny rozpočet
Párnica	2.1.1.9 Výroba propagačného materiálu – separovať znamená platiť menej (1000 ks)	1/2017-12/2023	1 000	OP KŽP, Envirofond, PRV SR, vlastné zdroje, úvery, štátny rozpočet, dotácie SR
Istebné	2.1.1.10 Vyčistenie potoka, záchytov – poldre v prípade povodní, CO	9/2016-6/2017	20 000	OP KŽP, Envirofond, IROP, vlastné zdroje, úvery, štátny rozpočet, dotácie SR

Merateľné ukazovatele aktivít			
Merateľný ukazovateľ	Jednotka	Plánovaná dosiahnutá hodnota ku koncu roka 2023	Skutočná dosiahnutá hodnota ku koncu roka 2023
Plocha územia ovplyvnená realizovanými aktivitami	m ²	1 500	
Množstvo vykonaných aktivít na monitoring, podporu a osvetu ochrany životného prostredia	počet	5	

2.1.2 Optimalizácia zhodnocovania a zneškodňovania odpadov

Obec	Názov projektového zámeru – aktivity	Predpokladaný dátum realizácie	Financie v €	Zdroje financovania
Žaškov	2.1.2.1 Výstavba zberného dvora	1/2016-12/2023	250 000	OP KŽP, Envirofond, vlastné zdroje, úvery
Vyšný Kubín	2.1.2.2 Zberný dvor Vyšný Kubín	5/2016-2/2019	100 000	OP KŽP, Envirofond, vlastné zdroje, úvery
Veličná	2.1.2.3 Výstavba zberného dvora	1/2016-12/2018	100 000	OP KŽP, Envirofond, vlastné zdroje, úvery
Párnica	2.1.2.4 Zlepšenie zberu triedeného odpadu v obci Párnica – nákup nových plastových nádob na zber plastov (250 ks)	1/2016-12/2023	5 000	OP KŽP, Envirofond, PRV SR, vlastné zdroje, úvery, štátny rozpočet, dotácie SR
Merateľné ukazovatele aktivít				
Merateľný ukazovateľ	Jednotka	Plánovaná dosiahnutá hodnota ku koncu roka 2023	Skutočná dosiahnutá hodnota ku koncu roka 2023	
Plocha územia ovplyvnená realizovanými aktivitami	m ²	300		
Počet vybudovaných zberných dvorov	počet	2		
Počet obyvateľov využívajúcich výstupy projektu	počet	2 000		

2.1.3 Sanácia environmentálnych záťaží v regiónoch

Obec/Žiadateľ	Názov projektového zámeru – aktivity	Predpokladaný dátum realizácie	Financie v €	Zdroje financovania
Obce Dolnej Oravy v spolupráci s OFZ, a.s.	2.1.3.1 Revitalizácia areálu OFZ Istebné	1/2016-12/2023	2 000 000	OP KŽP, súkromné zdroje OFZ Istebné
Merateľné ukazovatele aktivít				
Merateľný ukazovateľ	Jednotka	Plánovaná dosiahnutá hodnota ku koncu roka 2023	Skutočná dosiahnutá hodnota ku koncu roka 2023	
Plocha územia ovplyvnená realizovanými aktivitami	m ²	800		
Počet obyvateľov využívajúcich výstupy projektu	počet	7 800		

3.1.1 Využitie potenciálu kultúrno-historického dedičstva, služieb a odbornosti v regióne na tvorbu produktov a marketingu CR

Obec/Žiadateľ	Názov projektového zámeru – aktivity	Predpokladaný dátum realizácie	Financie v €	Zdroje financovania
Oravská Poruba	3.1.1.1 Rekonštrukcia, archeologický a historický výskum Bajčiovej veže na Gäceli	1/2016-12/2023	150 000	INTERREG V-A, MAS, IROP, štátny rozpočet, dotácie SR, vlastné zdroje, úvery
MAS Orava, o.z.	3.1.1.2 Stratégia bežeckého lyžovania a zimnej turistiky na Orave	1/2017-12/2020	50 000	INTERREG V-A
	3.1.1.3 Pohyb nás spojuje – kurzy bežeckého lyžovania pre základné školy	1/2017-12/2021	40 000	INTERREG V-A CLLD
	3.1.1.4 Preteky na bežkách na Orave	1/2018-12/2020	30 000	INTERREG V-A

Klaster Oravaregion	3.1.1.5 Digitálny sprievodca Oravou (objavujeme prírodné a kultúrne krásy susedov)	1/2017-12/2020	150 000	INTERREG V-A, CLLD
	3.1.1.6 Čo nové u susedov – TV aplikácia, TV vysielanie, reportáže	1/2017-12/ 2020	300 000	INTERREG V-A (PL-SR, SK-CZ)
	3.1.1.7 Analýza návštevnosti Oravy v letných a zimných mesiacoch vrátane návrhu opatrení na jej zvýšenie	1/2017-12/2020	100 000	INTERREG V-A
	3.1.1.8 Digitálny sprievodca Oravou (objavujeme prírodné a kultúrne krásy susedov)	1/2017-12/2020	150 000	INTERREG V-A, CLLD
Veličná	3.1.1.9 Rekonštrukcia kaštieľa vrátane kúrenia a vonkajších úprav	1/2017-12/2023	600 000	INTERREG, IROP, dotácie SR, štátny rozpočet, vlastné zdroje, úvery
	3.1.1.10 Vytvorenie priestorov pre múzeum ľudových tradícií a histórie obce	1/2017-12/2023	40 000	INTERREG, MAS, dotácie SR, štátny rozpočet, vlastné zdroje, úvery
Merateľné ukazovatele aktivít				
Merateľný ukazovateľ		Jednotka	Plánovaná dosiahnutá hodnota ku koncu roka 2023	Skutočná dosiahnutá hodnota ku koncu roka 2023
Počet vytvorených produktov cestovného ruchu		počet	5	
Počet marketingových výstupov regiónu		počet	6	

3.2.1 Rozširovanie a rozvoj doplnkových služieb cestovného ruchu a budovanie drobnej infraštruktúry cestovného ruchu

Obec/Žiadateľ	Názov projektového zámeru – aktivity	Predpokladaný dátum realizácie	Financie v €	Zdroje financovania
Vyšný Kubín	3.2.1.1 Náučné chodníky a cyklotrasy	1/2017-12/2023	30 000	Vlastné zdroje, úvery a pod
Veličná	3.2.1.2 Prepojenie obcí Dolnej Oravy s Kubínskou hoľou cyklotrasou	9/2016-6/2018	155 000	MAS, INTERREG, vlastné zdroje, úvery
	3.2.1.3 Výstavba vyhliadkovej veže nad obcou spojená s cyklotrasou a náučným chodníkom	1/2017-12/2023	90 000	MAS, INTERREG, vlastné zdroje, úvery, POD
Obe Dolnej Oravy	3.2.1.4 Budovanie náučných chodníkov (Oravská Poruba, Veličná, Párnica, Žaškov, Istebné)	1/2016-12/2023	65 000	MAS, INTERREG, vlastné zdroje, úvery
Párnica	3.2.1.5 Vybudovanie náučného chodníka Párnica – Istebné – Veličná - Oravská Poruba	1/2016-12/2023	55 000	MAS, INTERREG, vlastné zdroje, úvery
	3.2.1.6 Vybudovanie náučného chodníka Párnica – Medziholie – Rozsutec	1/2016-12/2023	15 000	MAS, INTERREG, vlastné zdroje, úvery
Merateľné ukazovatele aktivít				
Merateľný ukazovateľ		Jednotka	Plánovaná dosiahnutá hodnota ku koncu roka 2023	Skutočná dosiahnutá hodnota ku koncu roka 2023
Dĺžka náučných chodníkov		km	3	

4.1.1 Podpora výstavby a rekonštrukcie miestnych komunikácií (ciest, chodníkov, parkovísk a záchytných parkovísk, dopravných zariadení atď.)

Obec	Názov projektového zámeru – aktivity	Predpokladaný dátum realizácie	Financie v €	Zdroje financovania
Žaškov	4.1.1.1 Rekonštrukcie MK a chodníkov	1/2016-12/2023	250 000	IROP, štátny rozpočet, dotácie SR, vlastné zdroje, úvery
	4.1.1.2 Vybudovanie nových chodníkov pre chodcov	1/2016-12/2023	250 000	IROP, štátny rozpočet, dotácie SR, vlastné zdroje, úvery
	4.1.1.3 Vybudovanie spevnenej cesty (chodníka) v starej časti cintorína	1/2016-12/2023	90 000	IROP, štátny rozpočet, dotácie SR, vlastné zdroje, úvery
	4.1.1.4 Rekonštrukcia poľných ciest po pozemkových úpravách	1/2016-10/2016	1 109 100	PRV SR
Leštiny	4.1.1.5 Rekonštrukcia prístupovej cesty k HZ	11/2015-12/2015	11 000	Štátny rozpočet, dotácie SR, vlastné zdroje, úvery
Párnica	4.1.1.6 Rekonštrukcia miestnych komunikácií	5/2017-5/2018	250 000	MAS, vlastné zdroje, úvery, PRV SR
	4.1.1.7 Výstavba parkoviska pre cintorín	1/2016-12/2023	60 000	PRV SR, štátny rozpočet, dotácie SR, vlastné zdroje, úvery
Vyšný Kubín	4.1.1.8 Rekonštrukcia miestnych komunikácií	5/2016-12/2019	300 000	PRV, štátny rozpočet, dotácie SR, vlastné zdroje, úvery
	4.1.1.9 Výstavba chodníkov pod Leštinami	1/2019-12/2020	200 000	PRV, štátny rozpočet, dotácie SR, vlastné zdroje, úvery
	4.1.1.10 Rozšírenie miestnych komunikácií k novým obytným zónam	4/2017-12/2023	100 000	PRV, štátny rozpočet, dotácie SR, vlastné zdroje, úvery
Veličná	4.1.1.11 Výstavba cestnej infraštruktúry (cesty a chodníky) v nových lokalitách určených na IBV	1/2016-12/2023	250 000	IROP, štátny rozpočet, dotácie SR, vlastné zdroje, úvery
Istebné	4.1.1.12 Rekonštrukcia miestnych komunikácií	2/2017-12/2021	350 000	IROP, štátny rozpočet, dotácie SR, vlastné zdroje, úvery
Merateľné ukazovatele aktivít				
Merateľný ukazovateľ	Jednotka	Plánovaná dosiahnutá hodnota ku koncu roka 2023	Skutočná dosiahnutá hodnota ku koncu roka 2023	
Plocha rekonštruovaných a vybudovaných chodníkov, ciest, mostov	m ²	20 000		
Počet realizovaných rekonštrukcií a výstavieb chodníkov, ciest, mostov	počet	6		

4.1.2 Výstavba bezpečných komunikácií pre nemotorovú dopravu

Obec	Názov projektového zámeru – aktivity	Predpokladaný dátum realizácie	Financie v €	Zdroje financovania
Žaškov	4.1.2.1 Prepojenie cyklotrasou susedné obce (Oravská Poruba, Veličná, Žaškov, Dolný Kubín)	1/2016-12/2023	35 000	PRV, IROP, MAS, vlastné zdroje, úvery, štátny rozpočet, dotácie SR
Oravská Poruba	4.1.2.2 Cyklotrasa (dochádzanie za prácou)	6/2016-12/2018	20 000	PRV, IROP, MAS, vlastné zdroje, úvery, štátny rozpočet, dotácie SR
Merateľné ukazovatele aktivít				
Merateľný ukazovateľ	Jednotka	Plánovaná dosiahnutá hodnota ku koncu roka 2023	Skutočná dosiahnutá hodnota ku koncu roka 2023	
Dĺžka vybudovaných cyklochodníkov	km	8		
Počet aktivít zameraných na nemotorovú dopravu	počet	4		

4.1.3 Podpora výstavby infraštruktúry verejnej dopravy

Obec/Žiadateľ	Názov projektového zámeru – aktivity	Predpokladaný dátum realizácie	Financie v €	Zdroje financovania
Vyšný Kubín	4.1.3.1 Výstavba nových autobusových zastávok v lokalite pod Leštínami	4/2018-12/2023	50 000	PRV, MAS, vlastné zdroje, štátny rozpočet, dotácie SR a VUC
Eko-Centrum, o.z./MAS Orava, o.z.	4.1.3.2 Rozvoj elektromobility na území Oravy	1/2016-12/2020	500 000	INTERREG V-A, Horizont 2020, Central Europe, IROP
Párnica	4.1.3.3 Modernizácia zastávok autobusovej dopravy (3 ks)	1/2016-12/2023	5 000	PRV, MAS, vlastné zdroje, štátny rozpočet, dotácie SR a VUC
Veličná	4.1.3.4 Výstavba novej železničnej zastávky	1/2017-12/2019	30 000	Vlastné zdroje, úvery, dotácie SR, štátny rozpočet, MAS, INTERREG, IROP
	4.1.3.5 Rekonštrukcia autobusových zastávok	1/2017-12/2020	30 000	Vlastné zdroje, úvery, dotácie SR, štátny rozpočet, MAS, INTERREG, IROP
Merateľné ukazovatele aktivít				
Merateľný ukazovateľ	Jednotka	Plánovaná dosiahnutá hodnota ku koncu roka 2023	Skutočná dosiahnutá hodnota ku koncu roka 2023	
Počet vybudovanej infraštruktúry verejnej dopravy	počet	4		
Počet aktivít zameraných na podporu rozvoja verejnej dopravy	počet	4		

4.2.1 Podpora skvalitnenia verejnej infraštruktúry v regióne (verejné budovy, verejné osvetlenie, kamerový systém, verejný rozhlas, interiéry verejných budov, materiálovo – technické vybavenie budov)

Obec	Názov projektového zámeru – aktivity	Predpokladaný dátum realizácie	Financie v €	Zdroje financovania
Žaškov	4.2.1.1 Zateplenie budovy obecného úradu a kultúrneho domu	1/2016-12/2023	45 000	IROP, Envirofond, štátny rozpočet, dotácie SR, vlastné zdroje, úvery
	4.2.1.2 Zateplenie budov v ZŠ s MŠ (MŠ, telocvičňa, jedáleň + rekonštrukcia striech)	1/2016-12/2023	200 000	IROP, Envirofond, štátny rozpočet, dotácie SR, vlastné zdroje, úvery
	4.2.1.3 Rekonštrukcia a rozšírenie verejného osvetlenia	1/2016-12/2023	100 000	štátny rozpočet, dotácie SR, vlastné zdroje, úvery
Oravská Poruba	4.2.1.4 Rekonštrukcia verejného osvetlenia v obci Oravská Poruba	3/2016-7/2016	137 500	Vlastné zdroje, úvery, OP KAHK
	4.2.1.5 Rekonštrukcia rozhlasu	7/2016-7/2018	25 000	Štátny rozpočet, dotácie SR, vlastné zdroje, úvery
	4.2.1.6 Kamerový systém	1/2019-2/2020	15 000	PRV SR, MV SR, štátny rozpočet, dotácie SR, vlastné zdroje, úvery
	4.2.1.7 Centrum obce a rekonštrukcia obecného úradu	2/2018-12/2021	90 000	PRV SR, OP KŽP, vlastné zdroje, úvery
	4.2.1.8 Vybudovanie sociálnych bytov	7/2016-7/2017	30 000	Vlastné zdroje, úvery
Vyšný Kubín	4.2.1.9 Rozšírenie verejného osvetlenia v lokalite pod Leštinami	2/2019-12/2019	150 000	Štátny rozpočet, dotácie SR, vlastné zdroje, úvery
	4.2.1.10 Výstavba domu smútku	4/2016-12/2020	200 000	PRV SR, vlastné zdroje, úvery, dotácie SR
	4.2.1.11 Kamerový systém v obci	3/2016-12/2020	90 000	PRV SR, štátny rozpočet, dotácie SR
Kraľovany	4.2.1.12 Oprava havarijného stavu strechy obecného úradu	5/2016-6/2016	60 000	PRV SR
Jasenová	4.2.1.13 Výstavba domu smútku	8/2016-8/2016	120 000	PRV SR
	4.2.1.14 Kamerový systém	6/2016-7/2016	80 000	PRV SR
	4.2.1.15 Zateplenie obecného úradu	8/2016-9/2016	85 000	PRV SR
Veličná	4.2.1.16 Rozšírenie kapacít Materskej školy formou prístavby	1/2016-12/2016	100 000	IROP, dotácie SR, štátny rozpočet, vlastné zdroje
	4.2.1.17 Revitalizácia historického námestia	1/2016-12/2020	150 000	IROP, dotácie SR, INTERREG, štátny rozpočet, vlastné zdroje
	4.2.1.18 Výstavba domu smútku a cesty na cintorín	1/2017-12/2021	190 000	IROP, dotácie SR, štátny rozpočet, vlastné zdroje

4.2.1.19 Rekonštrukcia a modernizácia verejného osvetlenia	1/2015-12/2016	305 000	štátny rozpočet, vlastné zdroje, dotácie SR, MH SR
--	----------------	---------	--

Merateľné ukazovatele aktivít

Merateľný ukazovateľ	Jednotka	Plánovaná dosiahnutá hodnota ku koncu roka 2023	Skutočná dosiahnutá hodnota ku koncu roka 2023
Počet zrekonštruovaných verejných budov	počet	4	
Počet inštalovaných kamerových systémov	počet	3	
Počet nových domov smútku	počet	2	
Počet obcí s rekonštruovaným verejným osvetlením	počet	3	

4.2.2 Rozvoj verejných služieb v regióne

Obec/Žiadateľ	Názov projektového zámeru – aktivity	Predpokladaný dátum realizácie	Financie v €	Zdroje financovania
Žaškov	4.2.2.1 Zriadenie komunitného centra	1/2016-12/2023	200 000	IROP, MAS, vlastné zdroje, úvery, dotácie SR, štátny rozpočet
Eko-Centrum, o.z.	4.2.2.2 Nákup techniky pre údržbu intravilánov obcí (zametacie kefy, kosačky trávnikov, snežné pluhy, vozidlá, posýpače, štiepkovač a pod.)	1/2016-12/2023	150 000	MAS, INTERREG V-A, Envirofond, dotácie SR, štátny rozpočet, vlastné zdroje, úvery
MAS Orava, o.z.	4.2.2.3 Krízové centrum pre sociálne znevýhodnené skupiny obyvateľstva	1/2017-12/2020	100 000	INTERREG V-A
	4.2.2.4 Terénne komunitné sociálne služby pre znevýhodnené skupiny obyvateľstva	1/2017-12/2020	130 000	IROP
Veličná	4.2.2.5 Výstavba domu služieb a obchodnej siete	1/2017-12/2023	350 000	dotácie SR, vlastné zdroje, úvery, MAS

Merateľné ukazovatele aktivít

Merateľný ukazovateľ	Jednotka	Plánovaná dosiahnutá hodnota ku koncu roka 2023	Skutočná dosiahnutá hodnota ku koncu roka 2023
Počet novovytvorených pracovných miest	počet	2	
Počet nových poskytovaných služieb v regióne	počet	2	
Celkový počet obyvateľov, ktorí majú prospech zo zavedenej služby	počet	3 000	

4.2.3 Vytvorenie podmienok pre život mladých ľudí

Obec	Názov projektového zámeru – aktivity	Predpokladaný dátum realizácie	Financie v €	Zdroje financovania
Žaškov	4.2.3.1 Dovybavenie a rozšírenie detských ihrísk	1/2016-12/2023	65 000	vlastné zdroje, štátny rozpočet, dotácie SR, INTERREG, MAS
Vyšný Kubín	4.2.3.2 Rozšírenie miestnych komunikácií k novým obytným zónam	4/2017-12/2023	100 000	PRV, štátny rozpočet, dotácie SR, vlastné zdroje, úvery
Veličná	4.2.3.3 Výstavba bytových domov	1/2017-12/2023	700 000	IROP, vlastné zdroje, dotácie SR, štátny rozpočet, úvery

Merateľné ukazovatele aktivít			
Merateľný ukazovateľ	Jednotka	Plánovaná dosiahnutá hodnota ku koncu roka 2023	Skutočná dosiahnutá hodnota ku koncu roka 2023
Počet novopristaňovaných mladých rodín	počet	25	
Počet aktivít zameraných na zlepšenie podmienok pre život mladých ľudí	počet	3	

4.3.1 Budovanie nových a rekonštrukcia existujúcich inžinierskych sietí (kanalizácia, vodovod, ČOV, rozširovanie sietí elektrickej energie)

Obec	Názov projektového zámeru – aktivity	Predpokladaný dátum realizácie	Financie v €	Zdroje financovania
Žaškov	4.3.1.1 Vybudovanie inžinierskych sietí v lokalitách určených na IBV	1/2016-12/2023	200 000	IROP, štátny rozpočet, dotácie SR, vlastné zdroje, úvery, správcovia sietí, záujemcovia o IBV
Oravská Poruba	4.3.1.2 Dobudovanie kanalizácie	1/2016-12/2018	500 000	OP KŽP, štátny rozpočet, dotácie SR, vlastné zdroje, úvery, zdroje OVS, a.s.
	4.3.1.3 Dobudovanie vodovodu	1/2017-12/2019	20 000	OP KŽP, štátny rozpočet, dotácie SR, vlastné zdroje, úvery, zdroje OVS, a.s.
Vyšný Kubín	4.3.1.4 Rozšírenie inžinierskych sietí k novým obytným zónam	4/2017-12/2023	100 000	OP KŽP, PRV, štátny rozpočet, dotácie SR, vlastné zdroje, úvery, zdroje OVS, a.s.
Kraľovany	4.3.1.5 Kanalizácia – III. etapa	6/2016-12/2016	230 000	OP KŽP
Párnica	4.3.1.6 Vybudovanie inžinierskych sietí v novej lokalite IBV	1/2016-12/2023	200 000	OP KŽP, Envirofond, PRV, vlastné zdroje, úvery, dotácie SR, štátny rozpočet
Veličná	4.3.1.7 Prekládka VN za účelom IBV II v Revišnom	1/2018-12/2019	80 000	štátny rozpočet, dotácie SR, vlastné zdroje, úvery, IROP
	4.3.1.8 Rozšírenie vodovodu v lokalite Banisko, IBV II. V Revišnom a Mohylnice	1/2016-12/2019	100 000	IROP, Envirofond, vlastné zdroje, dotácie SR, štátny rozpočet, úvery
	4.3.1.9 Výstavba kanalizácie I, II a III etapa	1/2017-12/2023	1 200 000	IROP, Envirofond, vlastné zdroje, dotácie SR, štátny rozpočet, úvery
	4.3.1.10 Rozšírenie inžinierskych sietí pre technickú zástavbu v obci	1/2016-12/2023	100 000	IROP, Envirofond, vlastné zdroje, dotácie SR, štátny rozpočet, úvery
Merateľné ukazovatele aktivít				
Merateľný ukazovateľ		Jednotka	Plánovaná	Skutočná

		dosiahnutá hodnota ku koncu roka 2023	dosiahnutá hodnota ku koncu roka 2023
Dĺžka vybudovanej kanalizácie	m	1 000	
Dĺžka vybudovaného vodovodu	m	1 000	
Celkový počet obyvateľov, ktorí majú prospech z realizovaných aktivít	počet	2 000	

4.3.2 Zlepšenie stavu/revitalizácia verejnej zelene v území

Obec	Názov projektového zámeru – aktivity	Predpokladaný dátum realizácie	Financie v €	Zdroje financovania
Oravská Poruba	4.3.2.1 Revitalizácia parku na Gäceli	1/2016-12/2023	50 000	IROP, MAS, INTERREG V-A, dotácie SR, štátny rozpočet, vlastné zdroje, úvery
Veličná	4.3.2.2 Výsadba zelene na verejných priestranstvách	1/2016-12/2023	40 000	INTERREG, MAS, OP KŽP, dotácie SR, štátny rozpočet, vlastné zdroje, úvery
Párnica	4.3.2.3 Rekultivácia verejných priestranstiev v obci Párnica	1/2016-12/2023	40 000	INTERREG, MAS, Envirofond, dotácie SR, štátny rozpočet, vlastné zdroje, úvery

Merateľné ukazovatele aktivít

Merateľný ukazovateľ	Jednotka	Plánovaná dosiahnutá hodnota ku koncu roka 2023	Skutočná dosiahnutá hodnota ku koncu roka 2023
Počet samospráv, kde prebehli činnosti revitalizácie verejnej zelene	počet	3	
Počet aktivít vykonaných na podporu zlepšenia stavu verejnej zelene	počet	3	

5.1.1 Ukončenie pozemkových úprav

Obec	Názov projektového zámeru – aktivity	Predpokladaný dátum realizácie	Financie v €	Zdroje financovania
Oravská Poruba	5.1.1.1 Drobné pozemkové úpravy	7/2015-12/2017	13 000	OP KŽP, štátny rozpočet, dotácie SR, vlastné zdroje, úvery

Merateľné ukazovatele aktivít

Merateľný ukazovateľ	Jednotka	Plánovaná dosiahnutá hodnota ku koncu roka 2023	Skutočná dosiahnutá hodnota ku koncu roka 2023
Počet vykonaných pozemkových úprav v regióne	počet	1	

5.1.2 Tvorba územnoplánovacej dokumentácie

Obec	Názov projektového zámeru – aktivity	Predpokladaný dátum realizácie	Financie v €	Zdroje financovania
Žaškov	5.1.2.1 Tvorba územného plánu obce	1/2016-12/2023	60 000	štátny rozpočet,

				dotácie SR, vlastné zdroje, úvery
Merateľné ukazovatele aktivít				
Merateľný ukazovateľ	Jednotka	Plánovaná dosiahnutá hodnota ku koncu roka 2023	Skutočná dosiahnutá hodnota ku koncu roka 2023	
Počet vytvorených územných plánov, ich doplnkov alebo aktualizácií	počet	1		

5.2.1 Podpora tradičnej výroby a služieb

Obec/Žiadateľ	Názov projektového zámeru – aktivity	Predpokladaný dátum realizácie	Financie v €	Zdroje financovania
MAS Orava, o.z.	5.2.1.1 Podpora predaja miestnych produktov	1/2017-12/2020	130 000	IROP
Párnica	5.2.1.2 Farmárske trhy	1/2016-12/2023	30 000	MAS, PRV SR, dotácie SR, štátny rozpočet, vlastné zdroje
Merateľné ukazovatele aktivít				
Merateľný ukazovateľ	Jednotka	Plánovaná dosiahnutá hodnota ku koncu roka 2023	Skutočná dosiahnutá hodnota ku koncu roka 2023	
Počet realizovaných aktivít na podporu tradičnej výroby a služieb	počet	4		

5.3.1 Zavádzanie nových foriem vzdelávania do procesu výchovy

Obec/Žiadateľ	Názov projektového zámeru – aktivity	Predpokladaný dátum realizácie	Financie v €	Zdroje financovania
MAS Orava, o.z.	5.3.1.1 Pohyb nás spája – kurzy bežeckého lyžovania pre základné školy a výchova správania v prírode v zimných mesiacoch	1/2017-12/2021	40 000	INTERREG V-A
Eko-Centrum, o.z.	5.3.1.2 Spoznávame nízko emisné technológie	2018	30 000	FMP INTERREG V-A, CLLD
	5.3.1.3 Maľujeme farbami zeme	1/2016-12/2023	110 000	CLLD, INTERREG V-A
Párnica	5.3.1.4 Oživenie tradícií – živé prehliadky izby starých materií s dielňou na výrobu modrotlačie (v rámci hodín vlastivedy a geografie, občianskej a etickej výchovy) v spolupráci so ZŠ, MŠ z celého Žilinského kraja	1/2016-12/2023	15 000	MAS, INTERREG V - A
Merateľné ukazovatele aktivít				
Merateľný ukazovateľ	Jednotka	Plánovaná dosiahnutá hodnota ku koncu roka 2023	Skutočná dosiahnutá hodnota ku koncu roka 2023	
Počet inovatívnych prvkov vo vzdelávaní	počet	5		

5.4.1 Zabezpečenie vzdelávania pracovníkov samospráv a rozširovania ich zručností

Obec/Žiadateľ	Názov projektového zámeru – aktivity	Predpokladaný dátum realizácie	Financie v €	Zdroje financovania
MAS Orava, .o.z.	5.4.1.1 Vzdelávanie poslancov a starostov obcí v osobných zručnostiach	1/2017-12/2020	100 000	INTERREG V-A
Merateľné ukazovatele aktivít				
Merateľný ukazovateľ	Jednotka	Plánovaná dosiahnutá hodnota ku koncu roka 2023	Skutočná dosiahnutá hodnota ku koncu roka 2023	
Počet uskutočnených vzdelávacích aktivít	počet	15		
Počet osôb, ktorým bolo poskytnuté vzdelávanie	počet	50		

5.4.2 Podpora sieťovania, rozširovanie a upevňovanie partnerstiev

Obec	Názov projektového zámeru – aktivity	Predpokladaný dátum realizácie	Financie v €	Zdroje financovania
Veličná	5.4.2.1 Rozšírenie kultúrno-spoločenských a športových aktivít v rámci cezhraničnej spolupráce	1/2016-12/2023	35 000	INTERREG, vlastné zdroje
Merateľné ukazovatele aktivít				
Merateľný ukazovateľ	Jednotka	Plánovaná dosiahnutá hodnota ku koncu roka 2023	Skutočná dosiahnutá hodnota ku koncu roka 2023	
Počet realizovaných workshopov, seminárov, konferencií	počet	3		
Počet predložených spoločných projektov s min. dvoma partnermi	počet	2		
Počet nadviazaných partnerstiev	počet	2		

5. ZÁVER

Spoločný program rozvoja obcí Dolnej Oravy je strategickým rozvojovým dokumentom desiatich samospráv z okresu Dolný Kubín, ktoré využili možnosť vytvorenia spoločného rozvojového dokumentu pre programové obdobie 2014-2020.

Samotný dokument pozostáva zo štyroch hlavných častiach, v ktorých sme priniesli detailné informácie o potenciály ľudských zdrojov v území, existujúcej infraštruktúry, hospodárstve, cestovnom ruchu a ekonomike územia. Pomocou pri tvorbe programu boli aj tri dotazníkové šetrenia (predstavitelia samospráv, poslanci obecných zastupiteľstiev a obyvatelia regiónu, projektové zámery samospráv). Na základe vstupných informácií bola vytvorená SWOT analýza, ktorá je prehľadne rozdelená do niekoľkých oblastí.

Vďaka určeným hlavným faktorom a disparitám rozvoja spomínaného územia bolo možné stanoviť 5 strategických cieľov, 12 priorít a 22 opatrení s viac ako 100 projektovými zámermi – aktivitami, ktoré budú tvoriť základ realizovaných aktivít územia až do roku 2023. Ako hlavné ciele rozvoja boli určené:

- Zabezpečiť rozvoj kultúry, športu a voľnočasových aktivít v regióne Dolnej Oravy
- Podporovať činnosti na zabezpečenie ochrany životného prostredia a rozšírenia obnoviteľných zdrojov energie na území Dolnej Oravy
- Rozvíjať cestovný ruch v regióne Dolnej Oravy
- Skvalitniť a budovať infraštruktúru obcí spoločne s verejnými službami pre obyvateľov Dolnej Oravy
- Podpora podnikania a prílevu investícií do územia

Pracovná skupina, ktorá sa podieľala na tvorbe dokumentu dopracovala obsah do podoby podľa zákona č.309/2014 Z. z. s ohľadom nielen na nové - začínajúce programové obdobie 2014 - 2020, ale aj nad rámec tohto obdobia. Dôvodom je skúsenosť s preklopením programových období, kedy súčasne s prípravou nového obdobia nastáva aj nápor na prípravu plánovacích dokumentov. Aby nedošlo k takejto situácii na prelome programových období, boli aktivity v dokumente naplánované až do roku 2023. Súčasný programový obdobie 2014-2020 končí v roku 2020, ale pri pravidle n+3 majú obce Dolnej Oravy pripravený program rozvoja aj pre dodržanie tohto pravidla.

Spoločný program rozvoja je otvorený dokument, ktorý v prípade podstatných zmien bude možné podľa potreby aktualizovať, a po schválení jednotlivých zastupiteľstiev obcí v zmysle zákona, bude slúžiť ako aktualizovaný dokument v programovom období 2014 - 2020.

Spoločný program rozvoja obcí Dolnej Oravy 2015 – 2023 bol schválený Obecným zastupiteľstvom obce....., dňa..... Uznesením č.

Podpis štatutárneho zástupcu:

Pečiatka:

6. ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

- ČAPLOVIČ, P. 1986. *Dolný Kubín*. Dolný Kubín : Osveta, 1986. 296 s.
- MV SR 2007. Stručný prehľad územného a správneho členenia Slovenska. Bratislava, 2007, 117 s.
- MŽP SR 2002. *Atlas krajiny Slovenskej republiky*, 1.vyd. Banská Štiavnica : Esprit, 2002. 325 s. ISBN 80-88833-27-2
- PHSR obce Istebné na roky 2009-2018. Istebné, 2009.
- PHSR obce Kraľovany na roky 2009-2015. Kraľovany, 2009.
- PHSR obce Leštiny na roky 2011-2018. Leštiny, 2011.
- PHSR obce Oravská Poruba na roky 2010-2017. Oravská Poruba, 2010.
- PHSR obce Párnica na roky 2007-2013. Párnica, 2007.
- PHSR obce Veličná na roky 2010-2018. Veličná, 2010.
- PHSR obce Vyšný Kubín na roky 2009-2013. Vyšný Kubín, 2008.
- PHSR obce Žaškov na roky 2008-2015. Žaškov, 2008.
- WASS, D. 1988. *Regionálne geologické členenie Západných Karpát a severných výbežkov panónskej panvy na území ČSSR*. Bratislava : Geologický ústav Dionýza Štúra, 1988. 140 s.
- <http://datacube.statistics.sk/TM1WebSK/TM1WebLogin.aspx>
- <http://www.statistics.sk/pls/elisw/utlData.htmlBodyWin?uic=80>
- http://www.trstensky.sk/sp_orava_dejiny_01.htm
- webstránky obcí Dolnej Oravy